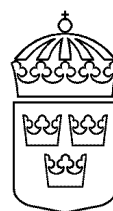

Riksdagens protokoll

2001/02:114

Tisdagen den 28 maj

Protokoll
2001/02:114

Kl. 12.00 – 16.39
18.00 – 19.41

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 maj.

2 § Svar på interpellation 2001/02:430 om diskriminering av funktionshindrade

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Yvonne Andersson har frågat mig om jag är beredd att snarast lägga fram ett lagförslag till riksdagen om en bestämmelse mot näringsidkare som diskriminerar funktionshindrade.

Kampen mot diskriminering är en mycket högt prioriterad fråga för regeringen. En central del av denna kamp är en effektiv och heltäckande lagstiftning.

Regeringen tillsatte i juni 1999 en utredning, vilken bl.a. fick i uppdrag att göra en översyn av bestämmelsen om olaga diskriminering. Mot bakgrund av behovet av en samordnad diskrimineringslagstiftning samt den internationella utvecklingen på området begränsades uppdraget genom ett tilläggsdirektiv till att lämna ett användbart underlag för arbetet med en bredare översyn av diskrimineringsfrågorna.

I december 2000 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till hur två EG-direktiv mot diskriminering ska genomföras i Sverige. Det ena direktivet behandlar diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung både i arbetslivet och på flera andra samhällsområden. Det andra direktivet behandlar enbart diskriminering i arbetslivet och omfattar bl.a. diskriminering på grund av funktionshinder.

Diskrimineringsutredningen har nu lämnat sitt betänkande i vilket utredaren föreslår tre nya civilrättsliga lagar med förbud mot diskriminering. En av dessa är en lag om förbud mot diskriminering på grund av funktionshinder. Lagen föreslås bl.a. omfatta förbud mot diskriminering när någon tillhandahåller eller efterfrågar varor och tjänster till allmänheten. Utredaren har således gått längre än vad EG-direktiven kräver när hon föreslår förbud mot att näringsidkare diskriminerar personer med funktionshinder. Lagarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2003, och regeringen kommer att arbeta under hösten med att ta fram en proposition till

riksdagen. Vi har således kommit en bra bit på vägen redan nu vad gäller skydd mot diskriminering av personer med funktionshinder.

Regeringen har även givit i uppdrag till en ny parlamentarisk kommitté att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsombuden.

Vi är medvetna om att det ofta är bristen på tillgänglighet som är grunden för det missgynnande som personer med funktionshinder utsätts för. Därför har vi uppdragit till den parlamentariska kommittén att överväga förslag som syftar till ett skydd mot missgynnande av funktionshindrade på grund av just bristande tillgänglighet. Det är komplicerade frågor som kräver tid att utredas. Jag kan dock försäkra Yvonne Andersson om att jag är lika angelägen som hon att uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället för personer med funktionshinder.

Anf. 2 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret. Ändå tycker jag att det är ett bekymmer med svaret. Svaret rör funktionshindrade i ett slags generell bemärkelse – också när det gäller tillgänglighet. Jag tar upp de funktionshindrade i en mycket speciell betydelse, nämligen den intellektuella förmågan, och det är därför de olika åtgärderna bekymrar mig mycket.

Jag kan inte riktigt hålla med statsrådet att hon är lika angelägen som jag har varit angående dessa människor. I så fall hade hon tagit tag i detta tidigare.

Jag menar att diskriminering av människor med en intelligenskvot som understiger 70 borde kräva omedelbara åtgärder. Statsrådet talar om att de första utredningsdirektiven kom 1999. Ja, det är riktigt. Det är ungefär tre år sedan. Den 17 juni gavs direktiv till en utredning om diskriminering.

Jag vill också påpeka att jag i samband med mitt första riksdagsår, redan 1999, uppmärksammade den lagstiftning som innebar en diskriminering av dessa människor på utbildningsområdet. Den parlamentariska utredningen gjordes på uppdrag av regeringen. Kunskapslyftskommittén visade just att de människor med funktionshinder som innebär utvecklingsstörning inte hade samma rättigheter till utbildning.

Jag är glad att kunna säga att på utbildningsområdet har det tillsatts en kommitté. Den startade sitt arbete nu under våren. Jag får själv förmånen att vara ledamot i den kommittén. Det innebär inte att jag inte är oerhört uppriven över att lagstiftningen inte har förändrats. Det får inte ta tre år att kunna tala om att någon är diskriminerad.

Jag skulle också vilja nämna det som står på Handikappombudsmannens hemsida. Där står det att en man som är CP-skadad och på grund av detta inte släpps in på krogen inte kan anmäla det till polisen. Däremot kan en kvinna från Irak som inte släpps in därför att hon är invandrare polisanmäla det.

Jag vill inte att någon ska bli hindrad att gå in på vare sig restaurang eller krog. Jag anser att alla ska ha denna möjlighet oavsett funktionshinder. Jag vill därför återigen vädja till statsrådet att se över diskrimineringslagarna, men inte bara med hjälp av direktiv och därmed skjuta

frågan framför sig utan i stället se vad det finns för möjligheter att göra något nu direkt. Dessa människor är i behov av detta.

Prot. 2001/02:114
28 maj

Anf. 3 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Till skillnad från Yvonne Andersson, som jag uppfattade inte var så nöjd med svaret, är jag väldigt nöjd med det svar och förtydligande vi har fått från statsrådet i det här sammanhanget.

Frågan om en civilrättslig lagstiftning, en rättighetslagstiftning, en antidiskrimineringslagstiftning, har varit föremål för diskussion i den här kammaren i ett antal år, framför allt med hänsyn till den lagstiftning som finns i andra länder, t.ex. USA. Från Socialdemokraternas sida har man då avvisat våra förslag på att se över lagstiftningen i den riktning statsrådet förklarar att regeringen kommer att göra. Jag ser det här som en helomvändning från Socialdemokraternas sida som jag tar emot med tacksamhet.

Däremot vill jag utveckla frågeställningen lite grann. Jag delar statsrådets uppfattning att diskrimineringsfrågorna när det gäller funktionshindrade är av lite annan karaktär än vad gäller andra former av diskriminering, framför allt som den kan uppfattas som indirekt diskriminering på grund av tekniska eller andra hinder för människor med funktionshinder att ta del i samhällslivets olika delar. Det finns också gränser till annan del av offentlig lagstiftning som jag uppfattar att regeringen inte har gått in i när det gäller direktiven till utredaren om den förändrade diskrimineringslagstiftningen. Jag tänker då på bristande tillgänglighet i form av väntetider, köer eller dålig tillgång till service för funktionshindrade. Det kan gälla människor som inte kan komma till hjälpmedelscentraler eller inte kan få hjälpmedel utprovade på grund av brister i tillgång på hjälpmedel. Det kan vara bristande möjligheter att få del av det stöd som behövs för att tillgodogöra sig utbildningen i skolan – som Yvonne var inne på tidigare – och andra former av indirekt diskriminering som beror på ofullständigheter i utbudet av service och andra insatser som speciellt är riktade till funktionshindrade.

Till skillnad från i t.ex. USA omfattas i dag inte den här typen av tillgänglighetsfrågor av diskrimineringslagstiftningen. Jag ser fram emot ett förslag till en förändring av lagstiftningen i det här hänseendet.

Statsrådet har inte talat om hur lång tid hon bedömer att den här utredningen kommer att ta. När förväntas utredaren lämna ett betänkande, och när kan i så fall en lag träda i kraft?

I anslutning till detta vill jag också fråga om avsikten är att, som i andra länder, den här lagstiftningen ska innebära att enskilda får civilrättsliga möjligheter att kräva skadestånd när de av olika skäl blir diskriminerade, t.ex. på grund av bristande tillgänglighet. Vilka möjligheter skulle det i så fall innebära att kunna kräva skadestånd av en kommun som inte lever upp till de lagar vi har när det gäller t.ex. rätten till personlig assistans eller andra insatser?

Anf. 4 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga till Yvonne Andersson att jag blev lite fundersam när hon i sin replik på mitt svar på hennes fråga började prata om varför jag inte hade svarat just när det gällde förståndshandikappade. Jag läste igenom Yvonne Anderssons fråga, och det nämns

Svar på
interpellationer

inte. Jag har försökt att svara på precis det som frågas. Men jag vill verkligen understryka att förståndshandikapp är en form av funktionshinder.

Precis det Yvonne Andersson har frågat om, nämligen om näringsidkare också ska kunna räknas som diskriminerande om de uppträder på det här sättet mot funktionshindrade, har en utredning just lämnat förslag om att man ska kunna utvidga diskrimineringslagstiftningen till att också gälla. Det föreslås också ett skydd på precis det område som Yvonne Andersson frågar om, och det kan träda i kraft redan under nästa år. Jag tycker att hennes replik byggde på en del missförstånd.

Till Lars Elinderson vill jag till en början säga att jag verkligen håller med om att det är svårt men också oerhört viktigt att föra samman diskussionen om diskriminering och frågan om tillgänglighet. Det är inte ett lätt område. Men om diskrimineringslagstiftningen verkligen ska spela en roll också i realiteten för många funktionshindrade måste man komma längre när det gäller synen på tillgänglighetsfrågorna som en diskrimineringsfråga än vad vi har gjort hittills. Som jag sade i svaret är det också en av de frågeställningar som den parlamentariska kommittén har fått i uppdrag att titta på. I direktiven ligger också att man ska göra en mer generell analys av de missgynnanden som människor med funktionshinder i dag råkar ut för. Där kan också det som Lars Elinderson kallade indirekt diskriminering ligga. Jag ser verkligen fram emot det mycket svåra och stora arbete som kommittén ska genomföra. De är fria att också ta upp frågan om indirekt diskriminering, och också hur lagstiftningen ska utformas.

Som svar på Lars Elindersons andra fråga om skadestånd och liknande vill jag säga att det också ligger i kommitténs arbete att titta på och komma med förslag om detta. Tidsplanen är att kommittén ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 december 2004. Det kan låta som en lång tid, men jag tycker inte att det är det eftersom det handlar om en helt ny syn på diskrimineringsfrågorna. Det handlar om, som jag också tycker, en mycket viktig principiell förändring till att se diskriminering som ett samhällsproblem i stället för att dela upp det på så många lagstiftningsområden som vi hittills har gjort. Den regeringen som sitter efter valet kommer att få förslag i de här delarna senast den 1 december 2004.

Anf. 5 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Statsrådet säger att jag inte är tydlig när det gäller den delen av funktionshinder som rör människor med utvecklingsstörning i min fråga. Jag kan medge att jag nog inte har varit tillräckligt tydlig. Jag vill likväl fortsätta att ta upp detta. Den definition av funktionshindrade som ofta används i dagligt tal gäller funktionshinder på grund av brister i tillgänglighet, precis som står i svaret. Det är ofta rörelsehinder och liknande som då berörs.

När jag talar om funktionshinder vill jag ha den breda definition som innebär att det även gäller intellektuella funktionshinder. Det är där som jag vill påpeka att diskrimineringen är så tydlig i lagstiftningen. Därför kan jag inte undgå att lyfta fram detta, och även Handikappombudsmanen har lyft fram detta. Det finns en annan del som vi också kan beröra här och skicka med. Det handlar om dem som har funktionshinder när det gäller det sociala samspelet, t.ex. de som kanske lider av Aspergers syndrom eller autism. Detta tas inte upp. Jag kan inte heller finna dem i

alla de direktiv som har funnits. Sedan 1999 har det kommit direktiv den 8 februari 2001, i juni 2001 och den 31 januari 2002. Ingenstans i de direktiven hittar man detta.

För mig handlar det absolut inte om att ställa grupper mot varandra. Jag är jätteglad för det som statsrådet redan har sagt om att det händer saker och att vi arbetar i framkant. Det är väldigt bra. Det är jag glad för, men jag vill vidga detta så att det säkert omfattar dem som har sociala och intellektuella funktionshinder. På Utbildningsdepartementet har man inte varit beredd att gå vidare med det som föreslogs i Kunskapslyftskommitténs slutarbete när det gäller t.ex. lagstiftningen om skolförordningen.

För mig är det viktigt att alla har samma skydd. Ingen människa i vårt land har något annat värde än en annan när det gäller lagskyddet, och inte i andra fall heller. Alla människor ska ha precis samma skydd mot diskriminering och liknande saker. Även om vi i dag kan säga att det kommer förslag på förändringar, så kan jag inte tolka det på annat sätt än att en lagändring inte kommer att kunna ske förrän fram emot 2005. Det är bekymmersamt. Det är inte rimligt att en grupp människor, på grund av den intellektuella förmåga som de är födda med, inte ska få lagskyddet förrän efter sex år. Vi har uppmärksammat detta i god tid.

Fru talman! Jag skulle vilja vädja till statsrådet att be statsrådet i Utbildningsdepartementet att ge t.ex. Skollagskommittén det särskilda uppdraget att också visa att de här människorna har samma skydd som alla andra i samhället.

Anf. 6 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för det förtydligande jag fick. Jag tycker att frågan om möjligheter att civilrättsligt reglera den enskildes möjligheter eller rättigheter att få skadestånd är viktig av principiella skäl.

Ett par gånger i månaden får jag information från Access Board i Washington. Det är det organ som följer tillgänglighetsfrågorna och ADA-lagstiftningen. För någon vecka sedan redovisade man i ett konkret fall vad det innebär när enskilda funktionshindrade kan gå till domstol och kräva skadestånd.

En stor idrottsförening i Baltimore ställdes inför domstol när hörsel-skadade krävde att få reserverade sittplatser mitt framför den stora bildskärm som finns på stora idrottsanläggningar i dag. Eftersom de inte kan höra vad som händer på idrottsarenan krävde de att få tillgång till sittplatser där man såg den här skärmen. Man gjorde en överenskommelse. Hotet om skadestånd för den här idrottsanläggningen innebar att man gav företräde till funktionshindrade till sittplatser för att ta del av evenemanget på det här sättet.

Det här innebär nu att i stort sett alla idrottsanläggningar av den typen i USA byggs om efter de funktionshindrades krav. Man vet att om man inte gör detta riskerar man att det kostar pengar.

Min uppfattning är den att det måste kosta att diskriminera. Om det kostar att diskriminera försöker man också att undvika diskriminering, t.ex. genom att anpassa sina lokaler, sina rutiner och sitt sätt att arbeta så att funktionshindrade inte missgynnas. Om vi får en lagstiftning som stärker de funktionshindrades ställning i den här bemärkelsen på samma

Prot. 2001/02:114
28 maj

Svar på
interpellationer

sätt som i USA, kommer det att innebära ett jättestort steg framåt för tillgängligheten till samhällets olika funktioner också för funktionshindrade.

Anf. 7 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att verkligen understryka det som Lars Elinderson sade på slutet, att det måste kosta att diskriminera. Det är oerhört viktigt att ha ekonomiska incitament, inte minst i den typ av lagstiftning som vi nu talar om.

Jag vill också, apropå diskussionen om vad som menas med funktionshinder, citera hur detta uttrycks i 2 § i lagen på området: "Med funktionshinder avses varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga..." Det råder alltså inte något tvivel om att med funktionshinder avses inte bara fysiskt handikapp.

Jag vill också en gång till understryka att det redan i dag finns lagstiftning mot diskriminering av personer med funktionshinder i arbetslivet och i högskolan. Vi har nu fått förslag om en ny lag som kan träda i kraft den 1 juli nästa år och som avser förbud mot diskriminering på grund av funktionshinder när det gäller näringsidkare som tillhandahåller varor, tjänster, fast egendom eller bostäder. Det är viktigt att betona att det på det området inte handlar om flera års väntan utan om en proposition som läggs fram nästa höst och som kan träda i kraft under nästa år.

Det tredje steget är det som vi nu diskuterar, nämligen det uppdrag som den stora kommittén har fått att också analysera den breda frågeställningen om tillgänglighet, vilket blir nästa steg i pusslet för att verkligen se till att få en mer generell och vassare och tydligare diskrimineringslagstiftning, som omfattar alla samhällsområden och alla olika diskrimineringsgrunder och därmed också en översyn av hur ombudsmannafunktionen ska fungera mot den här bakgrunden.

Jag tror att vi alla tre är överens om att även om samhället har gjort mycket, återstår mycket att göra. Den svåraste frågan av alla är hur man ska se på spörsmålet om tillgängligheten. Det är därför med stort intresse som jag ser fram emot kommitténs svåra men viktiga arbete på detta område.

Anf. 8 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Jag tror att alla de ord som betecknar funktionshinder, t.ex. vad avser tillgänglighet för funktionshindrade, kan ha olika betydelse. I det svar som jag har fått av statsrådet heter det: "Vi är medvetna om att det ofta är bristen på tillgänglighet som är grunden för det missgynnande som personer med funktionshinder utsätts för. Därför har vi uppdragit till den parlamentariska kommittén att överväga förslag som syftar till ett skydd mot missgynnande..." Jag tolkar här orden "brist på tillgänglighet" som också avseende bristande förmåga att ta vara på det talade ordet eller t.ex. helt enkelt att få utrymme för sin rullstol.

Jag vill lyfta fram en grupp som man kanske inte automatiskt förknippar med detta. Tillgängligheten finns, men dessa personer har inte den intellektuella förmågan att vara precis som andra. De har inte heller förmåga att tala för sin sak och yrka på skadestånd. Vi som inte har den

typen av funktionshinder måste arbeta för att deras människovärde kommer till sin rätt på samma sätt som för oss andra.

Förhoppningsvis kommer den här diskussionen att leda till att vi får en lagstiftning som ger samma lagskydd för alla människor, oavsett vilken typ av funktionshinder de kan ha. Det är något som vi alla behöver. Jag är glad för att statsrådet har tagit till sig detta. Jag ser fram emot att också de som har intellektuella och sociala funktionshinder kommer att omfattas av utredningens förslag, och jag hoppas att det sker snarast.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 2001/02:476 om mobbning på arbetsplatser

Anf. 9 Statsrådet MONA SAHLIN (s):
Fru talman! Ingegerd Saarinen har frågat

1. om jag avser att verka för att förändra gällande lagstiftning och skapa ett allmänt lagförbud mot kränkande särbehandling
2. vad jag avser att göra för att hindra att mobbade sägs upp med hjälp av avgångsvederlag e.d.
3. vad jag avser att göra för att motverka dold mobbning som leder till sjukskrivningar samt
4. om jag kommer att arbeta för att ett resurscentrum för mobbade inrättas som en hjälp och ett stöd för dem som mobbats.

Låt mig till att börja med slå fast att mobbning, eller kränkande särbehandling i arbetslivet, måste motverkas på alla sätt. I detta arbete måste alla medverka, bl.a. arbetsmarknadens parter såväl lokalt som centralt. I Arbetsmiljöverkets föreskrifter om kränkande särbehandling (AFS 1990:17) slås fast att arbetsgivaren ska klargöra att kränkande särbehandling inte kan accepteras i verksamheten samt även planera och organisera arbetet så att kränkande särbehandling så långt möjligt förebyggs.

Utifrån stressforskningen vet vi att många förhållanden i arbetsmiljön kan innebära stor påfrestning för den anställde i form av stress. Stressiga arbetsförhållanden, en konstant hög arbetsbelastning och otydliga förväntningar på den enskildes arbetsinsats uppmuntrar regressiva beteenden såsom ryktesspridning och utlöser försvarsmekanismer som kan leda till att syndabockar söks. Detta bör betraktas som en konsekvens av hur organisations- och ledarskapsfrågor hanteras. Samtidigt är mobbningsproblem i praktiken bland de svåraste att klarlägga och åtgärda, eftersom de ofta döljs av alla inblandade, inklusive den drabbade själv.

I Arbetsmiljöverkets föreskrifter har tydliggjorts arbetsgivarens ansvar för såväl förebyggande som motverkande och efterhjälpande åtgärder i det systematiska arbetsmiljöarbetet. En utvärdering av föreskrifterna är nyligen utkommen. Ett annat initiativ från Arbetsmiljöverket är en planerad kampanj, inriktad mot psykosociala förhållanden på arbetsplatsen.

Det pågår ett omfattande utredningsarbete inom Regeringskansliet för att påverka utvecklingen om ohälsa i arbetslivet. Arbetsgruppen för åtgärder på arbetsmiljöområdet fick i uppdrag att, bl.a., beakta Arbetslivsdelegationens slutbetänkande (SOU 1999:69). Gruppen har lagt en rad förslag för att komma till rätta med ohälsan i arbetslivet och presenterat en handlingsplan för att åstadkomma en förnyelse av arbetsmiljöarbetet (DS 2000:28).

Handlingsplanen utgör en utgångspunkt för regeringens strategi i form av ett elvapunksprogram. I enlighet med punkt två i programmet har regeringen tagit initiativ till trepartsamtal mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Samtalen syftar att skapa samsyn samt att samordna insatserna i strategin för att främja hälsa i arbetslivet. Dessa samtal avser både förebyggande åtgärder och rehabilitering.

Trepartssamtalen syftar till att utveckla strategin och få till stånd åtgärder för samtliga parter i en handlingsplan. Jag avser att utifrån bl.a. resultatet av dessa samtal bedöma vilka åtgärder som ska vidtas för att förbättra de psykosociala förhållandena på arbetsplatsen.

Anf. 10 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för svaret. Mobbning på arbetsplatserna ökar. Mer än var tionde anställd har känt sig mobbad eller sexuellt trakasserad det senaste året. I en opinionsundersökning som Dublinfonden har genomfört uppger 8 % av alla arbetstagare i EU, vilket motsvarar 12 miljoner personer, att de under det senaste året har utsatts för mobbning på arbetsplatserna.

Mobbning är vanligast på arbetsplatser där stressnivån är hög och anställningsförhållandena är otrygga. Kvinnor tycks vara drabbade i större utsträckning än män. Europaparlamentet vill med anledning av uppgifterna att EG-kommissionen ska ta fram en detaljerad analys av mobbning på arbetsplatsen i respektive medlemsstat, följd av ett handlingsprogram för åtgärder på gemenskapsnivå.

Tydligen anser man inte att Sverige är värst utan tvärtom relativt bra på området, men det är viktigt att det finns en tydlig policy på varje arbetsplats för hur man ska ta itu med kränkande särbehandling. Organisationsförändringar eller andra förändringar på arbetsplatsen måste ses som en möjlighet att ta upp och göra någonting åt dåliga arbetsförhållanden. Det är också viktigt att klargöra att om kränkande särbehandling uppstår, är det inte den mobbade utan i så fall mobbaren som ska flyttas.

Förutom allt det mänskliga lidande som mobbning ger upphov till kostar den det svenska samhället många miljarder kronor om året i sjukskrivningar.

Jag uppfattar ministerns svar som att ministern är engagerad i problemet med den mobbning som förekommer på arbetsplatserna. Jag håller också med om att det oftast är stress, dåliga arbetsförhållanden, otydliga ledarskap och miljöer där arbetstagaren inte värderas och uppskattas, där individen inte får utvecklingsmöjligheter som skapar sandlådebeteende. Det är mycket viktigt att den som utsätts för mobbning får någon person som aktivt kan föra den personens talan. Sannolikt är det inte någon på den aktuella arbetsplatsen som ska göra det. Sannolikt måste det vara någon på en annan nivå. På en arbetsplats är ändå alla på något sätt involverade i de problem som finns. Det är väldigt viktigt att den

mobbade får någon som för den personens talan, någon som kommer utifrån t.ex. från facket centralt. Hur ser ministern på det centrala fackets roll när det gäller att hjälpa individen att föra sin talan?

Det finns några problem med dagens lagstiftning. De hårda beviskraven gör det svårare att komma åt problemen. Det finns i dag förbud mot diskriminering på grund av etnicitet och kön. Det borde också finnas ett allmänt lagförbud mot kränkande särbehandling.

Jag undrar om statsrådet avser att förändra lagstiftningen så att det blir ett sådant allmänt förbud i lag.

Det har också diskuterats att det blir allt mindre utrymme för att säga sin mening på arbetsplatser. Åsikter som är obekväma kan leda till att man blir utfryst eller t.o.m. utköpt. Finns det något regeringen kan göra för att förhindra att mobbade sägs upp med hjälp av t.ex. avgångsvederlag?

Anf. 11 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Får jag börja med att understryka den samsyn som jag tycker att Ingegerd Saarinen och jag har. Jag instämmer verkligen i den analys som hon gav uttryck för. Det gäller vandan, pinan, den onda, den skam och skuld som ofta finns runt begreppet mobbning, kränkande särbehandling och diskriminering. Det gäller också hur svårt det ofta är för den som är drabbad att aktivt driva frågorna eftersom det är så mycket skuld och skam förknippat med dem.

Många gånger är det också svårt – det har i varje fall varit det – att se arbetet mot kränkande särbehandling som en del i det vanliga arbetsmiljöarbetet. Det är dit vi måste komma och se att det bakom begreppet psykosociala arbetsmiljöproblem, bakom stressen och utbrändheten finns just det vi dagligdags kallar mobbning. Det gäller också inte minst kränkande särbehandling och diskriminering som kanske är det allra tydligaste.

Ingegerd Saarinen frågar om jag vill lagstifta mot kränkande särbehandling. Jag vill nog ändå påstå att lagen finns. Det är mycket tydligt i Arbetsmiljöverkets föreskrifter att arbetsgivaren redan i dag har ett ansvar för att klarlägga att kränkande särbehandling inte accepteras. Han eller hon ska både planera och organisera arbetet så att kränkande särbehandling förebyggs. Dessutom är som bekant diskriminering olagligt i dag. Vi förbereder som bäst hur man ska stärka den lagstiftningen. Jag vill nog ändå påstå att det i första hand handlar om att göra kampen för en god arbetsmiljö också till en kamp mot mobbning och kränkande särbehandling. Där får Arbetsmiljöverket stå som symbol. Det är också den förändring som jag tycker har skett de senaste åren.

Jag vill också hålla med om att det centrala facket bör ta ett större ansvar när det gäller arbetet mot kränkande särbehandling och mobbning eftersom det ofta är komplicerade mönster. De egna arbetskamraterna är en del i problemet. Då behövs ofta en person som kommer utifrån för att stötta och hjälpa individen. Det är ett samtal som är rimligt att föra som jag också har fört med representanter för de fackliga organisationerna.

Utan att förringa frågans vikt är mitt svar nej till lagstiftning. Det handlar om att använda de möjligheter som lagstiftningen redan i dag erbjuder och framför allt erkänna detta som ett stort arbetsmiljöproblem som inte är ett individuellt problem. Det är en del i en struktur där den

som är lite olik, lite annorlunda ofta drabbas av kränkande särbehandling. Det är självfallet oacceptabelt.

Anf. 12 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Under 1998 anmälades 16 000 arbetssjukdomar, ca 680 arbetsskador på grund av mobbning och trakasserier. Mörkertalen är naturligtvis mycket större. Det är också sannolikt att många anställda inte vågar eller orkar anmäla eller ens påtala att kränkande särbehandling föreligger. Det ligger i sakens natur. Mobbning kan alltså finnas med som en delorsak till ett stort antal sjukskrivningar.

Vet statsrådet hur många personer det kan röra sig om som är sjukskrivna på grund av kränkande särbehandling? Vad avser statsrådet göra för att motverka att dold mobbning leder till sjukskrivningar?

Att hantera fall av mobbning är svårt för alla inblandade. Vi har också för dåliga kunskaper om riskkällor och hur man kan vända utvecklingen. Mycket bättre rådgivning måste finnas till alla som ställs inför problemen. Är ministern beredd att stötta en omfattande forskning omkring mobbning, dess orsaker och hur man kan komma åt den och hur rehabilitering kan ske?

Rehabilitering av mobbningsskadade är viktigt. De som har mobbat måste få professionell hjälp för att komma ur de djupa hålen av hat, bitterhet och förvirring och kunna börja om med bättre förutsättningar än förut.

Frågan om ett resurscentrum för mobbade har aktualiserats vid ett antal tillfällen. Kommer statsrådet att arbeta för att ett resurscentrum för mobbade inrättas som en hjälp och ett stöd för dem som har mobbats? Det är säkert inte en bra lösning för alla, kanske inte ens för flertalet, men kanske för en del som har fått väldigt svårläkta skador.

Anf. 13 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Får jag börja med att säga att jag tyvärr inte vågar gissa på den första frågan, hur många av sjukskrivningarna som har sin botten i mobbning eller kränkande särbehandling. Men jag är övertygad om att Ingegerd Saarinen har rätt i att det finns ett stort mörkertal. Det är oändligt svårt att säga "jag är mobbad" som skäl till att man mår dåligt. Det är trots allt lättare att säga: Jag är utbränd. Det är därför det är så viktigt att bygga in kunskap om och respekt för mobbning och kränkande särbehandling hos alla de som jobbar med arbetsmiljöfrågor i dag. Därför är det glädjande att mobbning numera är en tung del i utbildningen av arbetsmiljöinspektörer. Det handlar om hur man identifierar mobbning och vilka metoder man kan ha för att ingripa och förebygga. Forskning och rehabilitering inriktas alltmer mot det vi kallar psykosociala arbetsmiljöproblem, och mobbning och kränkande särbehandling blir en allt större och viktigare del.

Jag tror inte att vi är betjänta av att bygga upp ett nytt s.k. resurscenter. I stället ska vi göra Arbetsmiljöverket och Arbetslivsinstitutet till resurscenter för kunskap och insatser mot mobbning och kränkande särbehandling. Därtill skulle jag önska att alla fackliga centralorganisationer var som resurscenter för sina medlemmar, för det behövs verkligen.

Fru talman! Jag är glad över ministerns engagemang för frågan. Jag vill bara understryka en del av de saker som jag har tagit upp. Vid förändringar på arbetsplatsen har man ett bra och viktigt tillfälle att ta upp den här sortens problem i arbetsgemenskapen och åtgärda dem. T.ex. är nedskärningar ett mycket viktigt tillfälle att ta upp sådana problem. Det borde man göra över huvud taget vid förändringar.

Varje arbetsplats måste ha en handlingsplan mot mobbning, och göra den tydlig och synlig. Människor måste verkligen uppmärksamma problemet.

Jag tror också att det behövs en omfattande forskning på området, och jag hoppas att ministern kommer att stötta sådana initiativ.

Frågan om rehabilitering är väldigt viktig, eftersom jag tror att människor blir oerhört skadade av dessa problem. De måste därför få adekvat professionell hjälp att kunna resa sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2001/02:477 om sänkt veckoarbetstid

Anf. 15 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Barbro Feltzing har frågat mig om jag kommer att arbeta för sänkt veckoarbetstid för att förbättra jämställdheten, pressa tillbaka de skenande sjukskrivningstalen och lösa den kommande arbetskraftsbristen. Barbro Feltzing har också frågat mig hur jag avser att utvärdera och ta till mig erfarenheterna från Frankrike av sänkt arbetstid.

Jag håller med Barbro Feltzing om att det finns skäl att förkorta arbetstiden. Traditionellt har en del av välbefinnandet i samhället tagits ut i form av förkortad arbetstid. Det önskemålet finns även i dag. Men jag delar inte uppfattningen att det bästa sättet att göra det är genom en generell förkortning av veckoarbetstiden.

Arbetstider handlar inte bara om hur mycket man arbetar, utan också om när man gör det och hur mycket man själv kan påverka arbetstidernas förläggning. Hur man arbetar har stor betydelse för människors möjlighet att planera sin tid och för möjligheten att kombinera arbetslivet och livet i övrigt. Därför är jag övertygad om att ett ökat individuellt inflytande över arbetstiden är av stor betydelse för att minska de stressrelaterade problemen i arbetslivet.

Ett intressant förslag på hur man både minskar arbetstiden och ökar det individuella inflytandet har presenterats gemensamt av de fackliga centralorganisationerna LO, SACO och TCO.

Naturligtvis måste de kostnader som är förknippade med en arbetstidsförkortning alltid vägas in. En anledning till det är att en sänkning av veckoarbetstiden skulle betalas av alla i samhället, men inte komma alla till del. Detta skulle t.ex. drabba landets pensionärer hårt. Om en stor del av tillväxten i samhället tas ut som förkortad arbetstid för dem som jobbar får pensionärerna mindre del av tillväxten.

Samtidigt som det finns skäl att förkorta arbetstiden finns det också skäl att förlänga den. Många människor, flertalet kvinnor, arbetar i dag mindre än de själva önskar. Den faktiska arbetstiden behöver också för-

längas genom att vi får ned sjukskrivningarna och får människor att vilja och orka jobba kvar längre i arbetslivet.

De områden Barbro Feltzing tar upp – jämställdheten, sjukskrivningarna och arbetskraftsbristen – är komplexa och rymmer många aspekter. Jag tror inte att en generell förkortning av arbetstiden är lösningen på alla dessa problem.

När det gäller insatser för att minska ohälsan i arbetslivet arbetar regeringen med ett brett åtgärdsprogram. I budgetpropositionen för 2002 presenterades ett elvapunksprogram för ökad hälsa i arbetslivet. De förslag som kommer att diskuteras i de trepartssamtal regeringen för med arbetsmarknadens parter utgör ett viktigt underlag för det fortsatta arbetet.

Grundläggande för rimliga arbetsvillkor som skapar förutsättningar för god hälsa är att det bedrivs ett systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatserna, att arbetsorganisationen är väl utformad och att den enskilde har ett starkt inflytande över arbetet.

När det gäller deltidarbetslösheten har regeringen avsatt sammanlagt 300 miljoner kronor under en treårsperiod för aktiviteter som syftar till att minska deltidarbetslösheten. Medlen kommer främst att användas för att pröva nya arbetsorganisationer och arbetssätt som skapar fler heltidsarbeten.

Kommittén för nya arbetstidsbestämmelser, KNAS, har i uppdrag att pröva olika vägar till förkortning av arbetstiden och ge förslag på hur dessa skulle kunna genomföras. Kommittén ska också analysera konsekvenserna av förslagen, bl.a. avseende samhällsekonomin, hälsan och jämställdheten. Som en del i sitt arbete har kommittén tagit fram en skriftserie med analyser av olika aspekter på arbetstiden. En skrift, *Internationell jämförelse av arbetstid*, analyserar bl.a. konsekvenserna av arbetstidsförkortningen i Frankrike.

I juni i år kommer kommittén att lämna ett omfattande delbetänkande med förslag om arbetstidens längd och förläggning.

Anf. 16 BARBRO FELTZING (mp):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Mona Sahlin för svaret. Vi i Miljöpartiet de gröna vill ha en verklig arbetstidsförkortning. Vi vill ha en livskvalitetsförbättrande, sysselsättningsskapande, hälsobefrämjande och jämställdhetsskapande arbetstidsförkortning. Detta kan man få genom en daglig märkbar arbetstidsförkortning.

Det förslag som de fackliga organisationerna har lämnat, och som kommittén eventuellt kommer att lämna, kan inte bidra till detta på det sätt som jag önskar. Jag tror att en höjd livskvalitet erhålls genom en bättre balans i vardagen, inte i balansen mellan arbetsveckor och semesterveckor.

En verklig arbetstidsförkortning tar mer reallöneökningens utrymme i anspråk. Å andra sidan får man något påtagligt tillbaka, nämligen en levnadsstandardhöjning i tid och livsbalans – inte i pengar och grejer.

När arbetslösheten var högre och sysselsättningsgraden lägre var det naturligtvis lättare för oss att argumentera för att en arbetstidsförkortning skulle kunna leda till, och kanske finansieras av, minskad arbetslöshet och ökad sysselsättning.

På riktigt lång sikt påverkas jämviktsarbetslösheten troligen inte av de förändringar som man gör i arbetstidens längd, men på kort sikt leder det till förändringar när man förkortar arbetstiden.

Vi i Miljöpartiet tror att en daglig arbetstidsförkortning med en timme skulle kunna skapa nya jobb i en helt annan utsträckning än den förkortning som facken föreslagit.

Om vi tittar på de hälsobefrämjande frågorna ser vi att ohälsan i arbetslivet de senaste åren har seglat upp som den stora gökungen i offentlig ekonomi. På det personliga planet skulle säkert de som är sjukskrivna ange en rad andra skäl för att återfå hälsan framför skälet att deras ekonomiska situation skulle förbättras. Den största kostnaden för ohälsa betalas ju av individen, framför allt på det personliga planet.

För att med kraft kunna argumentera för att en arbetstidsförkortning är hälsobefrämjande kan man få stöd av en rad tidningsartiklar där olika stressforskare förordar en kortare, mer flexibel, individ- och livssituationsanpassad arbetstid. En översyn av hur arbetet läggs upp, hur inflytandet sker, hur scheman m.m. läggs upp underlättas av en arbetstidsförkortning värd namnet.

Att komma till rätta med ohälsan i arbetslivet kräver en rad insatser. Det gäller att korta köerna inom vården och ge försäkringskassorna möjlighet att möta alla behovande med lämplig rehabilitering. Men framför allt krävs att den arbetsmiljö eller den arbetssituation som man kommer tillbaka till efter sjukskrivningen inte är densamma som innan man blev sjukskriven. I annat fall riskerar man att hamna i en rundgång av sjukskrivningar och rehabilitering.

De hälsobefrämjande åtgärderna ska sättas in där folk befinner sig och verkar, dvs. ute i arbetslivet. Då är, enligt Miljöpartiet, en arbetsorganisationsöversyn i samband med en arbetstidsförkortning värd namnet den enskilt viktigaste åtgärden.

När man tittar på jämställdhet, som jag också frågat Mona Sahlin om, ser man att jämställdheten på många områden utvecklas åt rätt håll, även om man kan tycka att det går långsamt. Ibland blir det också en *backlash*.

De tidsundersökningar som gjorts visar att det obetalda hushållsarbetet till största delen utförs av kvinnor. Om man slår ihop det betalda och obetalda arbetet visar det sig att kvinnor jobbar mer än män. Antagligen är det detta förhållande som nu återspeglas i ohälsostatistiken.

Det finns föräldraförsäkringsmånader vikta åt pappan, vilket har medverkat till att bryta könsmönstret. Men en arbetstidsförkortning skulle nog vara det mest verkningsfulla medlet. Här har vi också JämO med oss.

Anf. 17 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Barbro Feltzing och jag har ganska olika analyser, och också väldigt olika förslag på vad man ska göra. Det har inte förändrats genom åren. Däremot tror jag att vi kan konstatera att de flesta av oss är överens om att arbetstiden har förkortats under de senaste årtiondena, eftersom det är en fråga som många prioriterar. Jag tror också att vi kan konstatera att arbetstiden kommit att bli en allt större välfärdsfråga. Det är alltså inte längre enbart fråga om själva arbetstiden.

Det jag fortfarande vill hävda, och som utgör en grundläggande skillnad i synen på detta, är att problemen med stressen, utbrändheten och

också jämställdheten beror på hur arbetet är upplagt, inte hur många timmar man arbetar. Det är för mig den springande punkten.

För mig är det den första, den viktigaste och den avgörande frågeställningen hur arbetsorganisationen ser ut och hur inflytandet för individen ser ut. Det gäller självfallet också, Barbro Feltzing, inflytandet över arbetstidens förläggning.

För en del människor är lösningen en längre arbetstid. Människor blir fruktansvärt stressade av att bara ha en deltid fastän de har kämpat i många år för att få upp arbetstiden. Andra önskar sig en kortare arbetstid därför att det är problemet. Den kortare arbetstiden vill en del ta ut i längre semester eller kortare arbetsdag, eller kortare vecka eller tidigare pension.

För mig är det viktigt att konstatera att vi har olika behov som individer. Vi har olika behov under olika perioder av vårt liv. Det viktiga är nu att förändra lagstiftningen så att det blir en större möjlighet att påverka.

Det vore till men för tillväxten och därmed också för möjligheterna till jämställdhet att använda utrymmet i samhället för en stor generell förkortning av arbetstiden.

Jag ser med stor spänning fram emot förslaget från Arbetstidskommittén, som förkortas KNAS. Jag hoppas att den ska lägga fram ett förslag som förenar allt detta. Vi får då en debatt om inflytande och individuella lösningar men också rätten att få en kortare arbetstid. Den synen tror jag att Barbro Feltzing och jag delar.

Anf. 18 BARBRO FELTZING (mp):

Fru talman! Att vi vill ha större inflytande, statsrådet Mona Sahlin, motsäger inte alls en arbetstidsförkortning. Det gäller också hur arbetsorganisationen görs. Det främjas t.o.m. av en arbetstidsförkortning. Det kan man se på försök. När man inför en kraftig arbetstidsförkortning tvingar det fram att man ändrar arbetsorganisationen. Det främjas i stället av den.

Statsrådet sade också att statsrådet inte ville ha en generell förkortning av arbetstiden. Det förslag som har lagts fram är också generellt. Alla kommer att få del av de fem ytterligare lediga dagarna. De delas av alla. Men det blir några minuter kortare per dag. Jag tycker inte att det är någon större skillnad.

Statsrådet sade att det är väldigt många som arbetar deltid, och då främst kvinnor. De skulle också gynnas av en arbetstidsförkortning eller en sänkning av normalarbetstiden. Då skulle deltidsarbetande mycket lättare kunna gå upp till heltid.

Jag har också frågat vad statsrådet anser om Frankrike. Där har socialdemokraterna drivit igenom en kraftig arbetstidsförkortning ned till 35 timmar i veckan genom den lag som tillkom om RTT, *la réduction du temps de travail*. Det är socialdemokraterna i Frankrike som har drivit den frågan.

Här har man börjat med anställda i privata företag med över 20 anställda. Nyligen har man fortsatt med den offentliga sidan. Där har 785 000 vårdanställda fått del av detta. Eftersom det är hög arbetslöshet i Frankrike har man sett att det har gett jobb. Helt nyligen visade arbetsmarknadsdepartementet att 364 000 nya jobb hade skapats.

Människor har börjat låna fler böcker. Det är mer omsättning på lokala kaféer. Fritiden påverkas väldigt mycket av att man har sänkt arbets-

tiden från 39 till 35 timmar. Det är nytt folk som strömmar in i företagen. Scheman och tänkesätt måste läggas om, dvs. arbetsorganisationen görs om. De företag som minskade arbetstiden fick bl.a. en sänkt arbetsgivaravgift.

Jag undrar om socialdemokraterna har övergett sin vision om sex-timmarsdag som man dock har drivit sedan 70-talet. Den frågan har bl.a. Socialdemokratiska kvinnoförbundet drivit. Varför vågar man inte ta den chansen här i Sverige och försöka minska arbetstiden ordentligt?

Det är den fackliga delen av socialistiska partiet, CFDT, som har stridit för detta. Bl.a. har Nicole Notat drivit frågan hårt. Socialdemokraterna i Frankrike vågar. Varför vågar inte Socialdemokraterna här i Sverige?

Anf. 19 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att rätta mig själv när jag talade om att säga nej till generell förkortning av veckoarbetstiden. Visst är vi överens om att vi behöver en förkortning av arbetstiden. Det vi diskuterar är delvis hur stor den ska vara och kanske framför allt på vilket sätt den ska genomföras. Jag behöver inte upprepa de olika åsikter som vi står för. Det blir spännande att se vad kommittén lägger fram för förslag under nästa månad.

När det gäller Frankrike gäller det att hålla reda på ett antal saker. Det är förvisso mycket intressant att följa både vilka ambitioner man hade i Frankrike och hur man bedömer resultaten. Men det gäller också varför man gjorde arbetstidsförkortningen. Det har också sin lite speciella historia med avsaknaden av t.ex. kollektivavtal och hur man knöt tillkomsten av kollektivavtal till möjligheten att göra undantag i 35-timmarsregeln.

Barbro Feltzing nämnde att man hade fått fram drygt 300 000 nya jobb. I Sverige blev det förra året drygt 100 000 nya jobb. Frankrike är ett många gånger större land än Sverige. Det var inte en väldigt imponerande summa nya jobb som har kommit fram i Frankrike. Det är en av de diskussioner man nu har i Frankrike.

Socialdemokraterna i Sverige har valt andra vägar att förkorta arbetstiden, som Barbro Feltzing är mycket väl bekant med. Det handlar om hur semesterlagstiftningen ser ut, föräldraledigheten ser ut osv.

Det intressanta är när Barbro Feltzing säger att socialdemokraterna i Frankrike vågar göra det facket vill. Det var där att korta veckoarbetstiden. I Sverige vill vi också göra som facket vill i Sverige. Det är något helt annat än att förkorta veckoarbetstiden.

Det har väl sin poäng att socialdemokrater i Frankrike lyssnar på de fackliga organisationerna i Frankrike, och i Sverige lyssnar vi på de fackliga organisationerna i Sverige. Vi hoppas att vi kan genomföra det förslag som de fackliga organisationerna från LO, via SACO och till TCO har varit överens om.

Anf. 20 BARBRO FELTZING (mp):

Fru talman! Det är riktigt, statsrådet, att socialdemokraterna här har lyssnat på facket. Jag tycker bara att det är ett väldigt litet steg att ta. Vi i Miljöpartiet motsätter oss inte om förändringen kommer. Det gör vi inte. Det är ett steg på rätt väg. Men jag tycker på något sätt att det är alldeles för små myrsteg.

Jag ska ta upp tråden om Frankrike lite ytterligare. En hel del företag har fortsatt från 35 ned till 32 timmar i veckan. Det börjar också komma uppgifter om stora besparingar vad gäller kostnader för sjukskrivningar och utbrändhet. Den skenande sjukförsäkringen är något som man måste titta på.

Jag hoppas att det som kommittén nu eventuellt lägger fram, det fackliga förslaget, inte kommer att hindra en minskning av normalarbetstiden i fortsättningen. Även om det är en liten bit på väg hoppas jag att det ska bli mer av det.

En sådan förkortad arbetstid som vi föreslår kostar naturligtvis mycket mer. Men man får också mycket mer tillbaka. Det kostar mycket av det samhällsekonomiska utrymmet för materiell konsumtion och liknande. Om man bara ska titta på BNP när det gäller ekonomin skulle man kanske snarare öka än minska arbetstiden.

Det kanske hotar de politiska målen som livskvalitet, jämställdhet, sysselsättning och hälsa. I och med att tillväxtekonomin riskerar att urholka detta skulle människor kanske bli ännu mer sjuka om de började jobba mer.

Valet står mellan ökat samhällsekonomiskt livsrum å ena sidan och en kortare arbetstid med mer fritid, breddat deltagande på arbetsmarknaden, bättre hälsa och ökad jämställdhet å andra sidan.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2001/02:479 om integrationspolitik

Anf. 21 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Ana Maria Narti har med hänvisning till invandrarorganisationernas bristande delaktighet i EU-projekt och aktivitetsgarantin frågat på vilket sätt jag tänker förstärka invandrarnas möjligheter att själva agera, försvara sina intressen, snabbare få ingång i arbetslivet samt förändra mentalitet och sociala mönster i den egna etniska gruppen och förbättra relationerna med hela samhället. Vidare har hon frågat om det på departementet finns något pågående arbete angående en långsiktig strategi för *empowerment* – egen makt – för de olika etniska grupper som i dag lever i Sverige.

Låt mig inledningsvis säga några ord om invandrarnas delaktighet i arbetslivet. Som Ana Maria Narti är väl medveten om har vi under de senaste tre åren haft ett trendbrott med ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet bland invandrare. Men *mycket* återstår att göra. En fortsatt angelägen uppgift för regeringen är därför att genom olika åtgärder medverka till att fler invandrare kan försörja sig själva och att forcera de hinder som finns på arbetsmarknaden.

En av mina prioriteringar som integrationsminister är att främja invandrarnas delaktighet och deltagande i integrationsarbetet. Mot denna bakgrund hade Ana Maria Narti och jag tillsammans med generaldirektörerna för AMS och Integrationsverket en dialog om integrationsfrågor och om hur samverkan i dessa frågor kan utvecklas mellan myndigheter och invandrarorganisationer. Ana Maria Narti hade då ett antal möjligheter och kom också med konkreta förslag om hur samarbetet kan för-

bättras mellan myndigheter och invandrarorganisationer. Om jag minns rätt saknades det i alla fall inte under dialogen en beredvillighet till samverkan också från myndigheternas sida, utan man efterlyste fler konkreta exempel på samverkansformer och samverkanspartner.

Samverkan är ju en av hörnstenarna inom aktivitetsgarantin. Sådan kan ske mellan en rad olika aktörer: kommun, stat, parter på arbetsmarknaden, företag och andra organisationer. Alla är tänkbara om de kan bidra till att arbetssökande får arbete.

Samverkan är ett område som verkligen behöver utvecklas vidare. Detta har också påpekats från AMS i olika sammanhang. Den närmare bedömningen av vilka samverkansavtal som ska slutas görs av arbetsförmedlingen med hänsyn till de arbetssökandes behov och förutsättningar på arbetsmarknaden. Jag som minister kan inte ingripa i detta arbete.

Jag delar Ana Maria Nartis uppfattning om vikten av att ge människor makten över sina egna liv. Det är också min bestämda uppfattning att invandrare behöver engageras mer i integrationsarbetet. Samverkan med invandrarorganisationerna ser jag som en bland flera vägar för att uppnå denna delaktighet. Det är också viktigt att individens deltagande i framtagandet av den individuella handlingsplan som varje arbetssökande ska ha fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Vad gäller EU:s socialfond vill jag framhålla att det inom EU:s socialfond Växtkraft mål 3 finns ett insatsområde speciellt riktat mot den sociala ekonomin. Avsikten är att uppmuntra till aktiviteter och projekt som är otreditionella och nytänkande för att skapa sysselsättning, kompetensutveckling och utveckling av lokala företag eller kooperativ, föreningar m.m. I Stockholms län finns det för närvarande 42 projekt, varav 15 rör invandrarorganisationer. Vidare leds vart femte Växtkraft mål 3-projekt av invandrarorganisationer. Som exempel kan jag nämna Kunskapsforum, ENIG och Afrosvenskarnas riksförbund, som alla är välbekanta.

När det gäller långsiktigt arbete för att öka invandrarnas makt och inflytande vill jag nämna pågående utredning om makt och inflytande. Denna utredning kommer att beskriva och analysera fördelningen av makt och inflytande inom olika delar av det svenska samhället ur ett integrationspolitiskt perspektiv.

Slutligen vill jag nämna att jag kommer att träffa generaldirektörerna för AMS och Integrationsverket samt Diskrimineringsombudsmannen mot etnisk diskriminering för att bl.a. diskutera behov av ytterligare åtgärder för att ta till vara de yrkesutbildade invandrarnas kompetens på bästa sätt. I detta sammanhang kommer jag att på nytt ta upp frågan om hur man kan förbättra samarbetet mellan myndigheter och invandrarorganisationer.

Anf. 22 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Det är inte första gången vi diskuterar de här sakerna.

Jag börjar med att tacka statsrådet för det stöd som jag fått under rätt så lång tid. Men vi har olika uppfattningar om en del saker, och det är därför som vi träffas i dag.

Jag inleder med några preciseringar. När jag talar om invandrarorganisationer är det för mig väldigt viktigt att understryka att det inte i första hand gäller etniska sammanslutningar. De blandade organisationerna lyckas mycket oftare komma mycket längre med sitt arbete än de traditionella etniska sammanslutningarna gör.

Det viktigaste i sammanhanget är att grupperna i praktiken har bevisat entusiasm för integration. Det finns ju invandrarorganisationer som stänger om sig och vänder sig från samhället. Då är situationen mycket allvarlig. De ska alltså visa handling och sedan också i handling bevisa att de är kompetenta, vilket inte är lätt. Detta är en precisering.

Sedan har vi en annan precisering. Det är sant att arbetslösheten har gått ned, men statistiken över arbetslösheten är en mycket speciell historia. För en månad sedan på ett LO-seminarium hörde jag chefen för Arbetsförmedlingen i Rinkeby påstå sig ha bara 36 långtidsarbetslösa invandrare som långtidsinskrivna. Det måste vara en otrolig akrobatisk övning i statistik. Om det bara finns 36 långtidsinskrivna arbetslösa invandrare i Rinkeby har vi inte längre någon arbetslöshet att tala om i landet som helhet.

Men låt oss inte diskutera de sakerna, utan låt oss konkret diskutera följande. Detta med att arbeta med aktivitetsgarantin har inneburit ett löfte för invandrarna. Det var också det som vi diskuterade när vi träffade generaldirektörerna. Men i praktiken har väldigt mycket stöd kommit från Integrationsverket och väldigt lite hänt i samarbetet med länsarbetsnämnderna.

Jag har diskuterat historien – alltså möjligheterna – i två års tid med länsarbetsnämnden och i ett helt år diskuterat den praktiska kontakten för arbete. Först nu kommer det att leda till ett klart och tydligt etablerat samarbete – det är lite lång tid.

Jag är mycket tacksam över att statsrådet nämner organisationer som jag är direkt inblandad i. Både ENIG och Kunskapsforum är på sätt och vis mina barn. Men jag vet ju hur många gånger vi under dessa år funderat på att lägga ned verksamheten därför att vi stöter på alldeles för många hinder och alldeles för stora svårigheter. För dem som jobbar direkt i arbetet – inte som jag på avstånd med kontakter och principiella ställningstaganden – är detta otroligt påfrestande. Vi kräver från eldsjälarna hos invandrarbefolkningen att de ska göra tre, fyra eller fem gånger mer än vad en fast anställd person med mycket god lön behöver prestera. Det är inte rättvist!

Anf. 23 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag tänkte fråga om statsrådet Mona Sahlin är beredd att överlåta verklig makt till människor. Det är faktiskt lätt att prata om *empowerment*. Men hur är det egentligen när etablissemangen står inför frågan om att verkligen överlåta makt och beslutanderätt till människor? Vare sig man är invandrad eller man är aldrig så svensk visar det sig vara mycket svårt i kommuner och landsting – ja, i verkligheten över huvud taget.

Är Mona Sahlin beredd att medverka till att vi verkligen flyttar makten? Ett exempel på detta är sfi-undervisningen. Den har Mona Sahlin och jag debatterat många gånger tidigare. Fortfarande har man samma grundkurs, man undervisas i stort sett lika många timmar, det är inte

individanpassat. Vi har tidigare varit överens här i kammaren om att det ska individanpassas, men ingenting har hänt. Är Mona Sahlin nu beredd att satsa på att man verkligen ger människor makt att besluta över hur de vill ha sin svenskundervisning så att de kan få en snabbkurs om de så vill och kan komma in och läsa lite långsammare om de har många barn, måste vara hemma och inte riktigt kan hänga med i den allmänna takten.

Jag skulle vilja fråga också om Mona Sahlin är beredd att ge verklig makt och valfrihet vid val av skola, även till barn i förorter där det bor mest invandrade människor. Vill Mona Sahlin också ge verklig makt över boendet? Hur är det, Mona Sahlin, med makten över svenskundervisningen, som vi nyss talade om?

I en tidigare debatt talade vi om evalueringen av utländska examina. För att människor ska kunna få makt över sina liv måste de kunna arbeta inom det område de är utbildade för. Här har det talats länge om evaluering, men fortfarande har det inte hänt så mycket konkret. Jag skulle vilja fråga: När kommer det ett förslag om evaluering av utländska examina?

Fru talman! Verklig makt kräver också representation i partierna. Det kräver också representation i de politiskt valda församlingarna. Det är väl en fråga där Mona Sahlin och jag och alla övriga får verka för att vi får en större bredd i partierna. Annars är jag övertygad om att partiväsendet, som vi känner det i dag, kommer att vara borta inom tio år om vi inte klarar att få in nya influenser dels från dem som har invandrat, dels från den nya generation som växer och som är mycket otåligare än vad vi är, även om jag själv är ganska otålig ibland.

T.ex. är jag otålig vad gäller sysselsättningen. Det talades tidigare i debatten om att andelen sysselsatta bland invandrare har ökat, och det är nog så. Sannolikt har väl högkonjunkturen bidragit allra mest till det. Dessutom är det svårt att se antalet sjukskrivna i statistiken eftersom långtidssjukskrivningarna har ökat. Jag har inte klart för mig hur det ser ut bland den invandrade befolkningen specifikt, men det kan i själva verket vara så att arbetskraften som sådan inte är ett dugg större, eller kanske t.o.m. är mindre än den var under den värsta lågkonjunkturen, med tanke på att sjuka räknas som sysselsatta i statistiken.

Vi hade en debatt häromveckan och enades då om att våra sekreterare skulle försöka komma överens om datum för en debatt ute i verkligheten. Min "femtedelssekreterare" hade så sent som alldeles före debatten inte fått något riktigt besked när och hur. Jag hoppas att det kommer till stånd snart.

Anf. 24 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Får jag börja med att vända mig till Ana Maria Narti som tog upp två viktiga preciseringar. Den ena handlar om att också jag ibland använder begreppet "invandrarorganisationerna" lite väl slarvigt. Jag vill understryka vikten av arbetet i organisationer med olika etnisk bakgrund. Det är snarare där som den stora nyttan, styrkan och poängen ligger i de frågor som Ana Maria Narti tar upp. Det vill jag understryka.

Den andra handlar om sysselsättningen. Jag är medveten om att det inte handlar om att slå sig för bröstet, för det är väldigt mycket problem kvar. Men jag vill ändå påstå att det som har hänt de senaste åren är lite mer än bara att det varit högkonjunktur. Den stora fråga som vi har framför oss gemensamt i alla partier, och inte minst arbetsgivarna, är: Hur

behåller vi det, och förändrar det till ännu starkare siffror så att inte mäniskor med annan etnisk bakgrund än äkta gammelsvenskar blir de som åker jojo i takt med konjunkturen? Jag är övertygad om att många av de projekt som Ana Maria Narti har engagerat sig så mycket i – en del av det finns i det goda som storstadsarbetet har visat – har gett oss metoder och angreppssätt som kan vara nyckeln till att i grunden förändra arbetsmarknadspolitiken så att den kan stötta i arbetet för att sätta också gruppen invandrare i arbete.

Jag noterar att det har blivit något slags genombrott under den senaste tiden, ett mycket litet, men efter den tröghet som har varit är det värt att notera. Jag vet hur trögt det har varit. Det gläder mig. Jag kommer för min del att fortsätta att ta upp denna fråga med AMS och länsarbetsnämnderna vid alla tillfällen jag får, bl.a. i den diskussion som vi ska ha relativt snart tillsammans med Integrationsverket och Diskrimineringsombudsmannen. Ett litet genombrott är det, men det är kanske en väldigt viktig förändring såtillvida att just de genombrotten visar betydelsen av andra projekt och inriktningar på arbetsmarknadspolitiken. Det hoppas jag att vi kan återkomma till.

Göran Lindblad begärde ordet och upprepade en massa frågor, som vi har diskuterat i tidigare interpellationsdebatter, om att flytta makten utan att nämna ett ord om diskriminering på arbetsmarknaden. Utan arbete är det väldigt svårt att utöva någon reell makt, man har inte makten över sin egen ekonomi och sitt eget liv. Jag vill gärna återvända till den diskussionen.

Det andra handlade om sfi. Det handlar kanske inte heller där bara om uttrycket ”makt”. Är man alldeles nykommen till Sverige och får makten att välja om det är hos TBV eller Vuxenskolan eller ABF man ska lära sig svenska är det kanske en ganska chimär valfrihet. Dessutom visar Stockholms uppläggning av sfi-undervisningen att man har degraderat sfi-undervisningen och försämrat kvaliteten genom det sätt man har gjort upphandlingen på. Regeringen kommer att lägga fram ett förslag till förändringar av sfi-undervisningen, som Thomas Östros redogjorde för i går i den skrivelse om utbildningspolitiken som riksdagen fick.

I fråga om validering har väldigt mycket hänt. Dels kommer en proposition till hösten, dels vill jag påminna om två saker som har hänt redan nu. Två av de valideringsarbeten som har pågått har nu redovisat resultaten. Bl.a. visade en rapport i går att 500 lärare med lärarutbildning från ett utomeuropeiskt land nu finns i arbete som lärare i svenska skolor efter ett mycket framgångsrikt valideringsprojekt. 75 % av dem, om jag såg rätt, har kunnat flytta från vikariat till fasta anställningar.

Det andra valideringsprojektet har handlat om läkare i Stockholmsregionen som Näringsdepartementet har stött med pengar, 6 miljoner. Vi har fått en stor mängd läkare som nu jobbar inom sjukvården i Stockholmsregionen. Till detta kommer den proposition om valideringssystem som läggs fram till hösten. Det är inte så att inget har hänt, vilket gärna upprepas av Göran Lindblad lite väl ofta för att vara trovärdigt.

Anf. 25 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! En precisering: Frågan om sfi är väldigt komplicerad. Min erfarenhet är att det finns väldigt mycket kompetens men att man under en mycket lång tid låtit det hela gå på sparlåga. Det var mycket

bättre förr då jag lärde mig svenska på sex månader och det fanns väldigt många olika kurser. Den som ville lära sig kunde välja den kurs som passade honom eller henne. Det är någonting som kommer att hända i Stockholm eftersom en studiecheck införs. Då kan den studerande välja sin kurs, och det är verkligen *empowerment*.

Då ska jag gå över till några precisa saker som har att göra med makt eller inte makt. Jag tycker inte om uttrycket ”ge dem makten”. De ska ha en möjlighet att utöva makt över sin vardag. Jag kan inte skänka makt till någon, utan det är människorna själva som skapar sig en möjlighet, det måste vi samarbeta om. Vi är inte gudomliga makter som ger makt åt andra.

Vad är det som står i vägen? Bestämmelserna! Vi har så många regler som är så komplicerade att t.o.m. när man kommer överens om en form av samarbete kan inte samarbetet komma i gång. Titta på vad som händer med momsens i det s.k. insatsområde 4. Jo, de små organisationerna får inte betala moms med de pengar som de får från EU, vilket betyder att de kommer att dra sig tillbaka, för de har inte råd att själva skaffa sig de där 25 procenten som måste gå till moms. En hel insats riskerar alltså att fastna på grund av bestämmelser som går emot varandra.

Deltagarproblematiken när det gäller Växtkraft mål 3 är att just nu har länsarbetsnämnderna en sådan makt att acceptera eller inte acceptera att deltagare går till ett projekt att det faktiskt inte är organisationerna och ESF-rådet som bestämmer vem som ska göra projekt, utan det är länsarbetsnämnderna. De har tagit makten på riktigt över ett helt arbetsområde.

Sedan den eviga diskussionen om förskott. Väldigt många projekt har under den första tiden i EU haft stora svårigheter, nästintill omänskligt stora svårigheter, därför att små invandrargrupper inte har möjlighet att lägga undan pengar. De har inte haft pengar att starta verksamheten med.

När sedan den nya omgången kom i gång sade man att nu skulle man acceptera förskott, och det var innan bestämmelserna blev fastställda. Då kom det fram att det bara finns väldigt lite pengar för förstudier. Men för förskott finns inga pengar alls, vilket betyder att vi fattiga svartskallar fortfarande befinner oss i en fruktansvärt utsatt position på området. Varför är det möjligt med förskott i hela EU i detta sammanhang, och varför säger Sverige bestämt nej till det? Det begriper jag inte.

Jag måste också säga att det finns en myndighet i Sverige som har gett ordentliga ekonomiska förutsättningar för ett ordentligt arbete, och det är Sida. Med Sida hade vi arbetat mycket bra med ett Mål 3-projekt, därför att för dem var relationer till invandrarna inte bara vackra ord och stora gester på seminarier, utan det gjordes en ekonomisk satsning. Det enda sättet att skapa jämställdhet mellan de här grupperna är att köpa kunskap från dem.

Anf. 26 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Mona Sahlin var väl så uppfylld av att jag retoriskt skulle angripa henne hårt att hon inte märkte att jag ställde tre vänliga frågor. Jag frågar därför återigen om statsrådet är beredd att släppa makten när det gäller skolan, sfi-undervisningen och boendet så att människor faktiskt kan ta sig makten att själva bestämma.

När det gäller diskrimineringen hade vi en debatt här i kammaren för bara två tre veckor sedan. Då trodde jag att vi var alldeles överens om att vi inte vill ha en diskriminering på några som helst villkor, att det ska vara absolut förbjudet att diskriminera. Däremot var vi oense om vägen dit, men den diskussionen kan vi föra i särskild ordning senare.

När det sedan gäller valideringen tycker jag faktiskt att det har hänt för lite och för sakta. Det är bra att det nu äntligen finns möjlighet för utländska läkare att få sin utbildning validerad och utvärderad och att de får börja jobba här. Det är också bra att valideringen har kommit i gång när det gäller lärarna. Men det är otillräckligt, och det har dröjt otillständigt länge med den här propositionen. Jag är glad att den nu i alla fall är aviserad.

Avslutningsvis hoppas jag att Mona Sahlin och jag fortfarande är överens om att vi, för att kunna reda ut våra olika synpunkter, har möjlighet att träffas på tre olika ställen i verkligheten med det snaraste.

Anf. 27 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag tror att Ana Maria Narti satte fingret precis på den frågeställning som mycket av diskussionen om integrationspolitiken handlar om: Ska man ge makt, eller ska man ha möjlighet att ta makt? Självklart är det en riktig tolkning som Ana Maria Narti gjorde. Det kan man möjligen också beskriva i integrationspolitiken som den fina portalparagrafen om att alla ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Har man det, har man också möjlighet att ta makten över sitt eget liv, och, som Ana Maria Narti sade, för att komma dithän måste man samarbeta. Jag vill då understryka hur viktigt det koncept – om man får kalla det så – som Ana Maria Narti har jobbat så länge med är för att förändra attityderna, nämligen att man köper kunskap. Däri ligger också en respekt och en acceptans för att här finns kunskap. I denna organisation, i denna grupp, bland dessa med olika etniska bakgrunder finns en kunskap som samhället köper. Jag tycker att det är oerhört viktigt.

Jag vill understryka det som Ana Maria Narti sade. Vad är det som står emot detta som egentligen borde vara så självklart? Jo, det är delvis reglerna, men det är också attityderna. Jag vill bara understryka hur viktiga attityderna är. Det lilla men ändå genombrott som har skett den senaste tiden påverkar i sig också attityderna, och jag vill fortsätta att bidra till att på bästa sätt påverka attityderna hos myndigheterna.

Jag ska fråga min kollega Ulrica Messing om de konkreta regelhindren som Ana Maria Narti nämnde, som jag inte har kunskap om. Men jag lovar att återkomma med besked.

Sedan tyckte Göran Lindblad att jag blev så upprörd att jag inte hörde frågorna. Men vissa typer av frågor är till för att vara retoriska för att framhäva olikheter. Det var snarare det jag noterade och fångade in.

Jag noterade också att han i första inlägget sade att ingenting hade hänt när det gäller valideringen och att han i nästa inlägg sade att för lite har hänt, så det är ju en förflyttning från Göran Lindblads sida. Här kan jag hålla med honom.

Jag nämnde inte debatten, för jag tycker möjligen inte att riksdagens talarstol är rätt ställe att göra upp almanacksfrågor oss emellan. Vi ska självfallet mötas i debatt i valrörelsen, som våra sekreterare pratat om, och självfallet hitta ett lämpligt datum för det. Det återkommer vi till.

Anf. 28 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag ska säga några få ord om lärare och läkare. Vi föreslog för många år sedan att man skulle arbeta på det här sättet. Det gick inte att starta det, ansåg man från invandrarbefolkningens sida. Länsarbetsnämnderna hade för tre år sedan som plan att rekrytera 1 500 akademiker från andra länder som lärare. Bara 500 har kommit till stånd, vilket visar vilka stora svårigheter som finns på området. De här svårigheterna känner vi till, och vi har i alla fall mycket bättre förutsättningar än invandrarbefolkningen att hitta lösningar på svårigheterna. Men vi tilläts inte komma in på området. Alla våra förslag avslogs av myndigheterna.

När det gäller läkarna har det i Sverige funnits en mycket bra inslussningskanal för personal i sjukvården. Den minskade och försvann nästan på 90-talet när sjukvården drog ned så mycket som den gjorde, och då försvann enormt många utbildningsplatser.

Nu har stora insatser gjorts både i Västra Götaland och i Stockholm. De har gett bra resultat. Jag vet att läkarnas fackliga organisation också har varit inblandad i detta. Det är mycket bra. Men varför behövde vi förlora ett bra system som vi hade? Det är synd, för vi förlorade väldigt mycket kompetens. Jag har träffat politiker som har jobbat med de här framgångsrika rekryteringarna, och de säger att de skäms när de träffar läkare som under ett antal år har varit tvungna att jobba som taxiförare.

Med detta hoppas jag att vi går vidare. Frågan om validering av akademikers kompetens kommer jag att fortsätta diskutera med Thomas Östros nästa vecka.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:114

28 maj

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 2001/02:421 om folksjukdomen benskörhet

Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elisabeth Fleetwood har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta dels för att få till stånd en effektiv osteoporosvård i syfte att begränsa den alarmerande utvecklingen av osteoporosrelaterade frakturer, dels för att förbättra patienternas tillgång till tidig diagnos och behandling.

Osteoporos, eller benskörhet, som leder till urkalkning av skelettet och ökad risk för benbrott är i grunden en biologisk åldrandeprocess men kan förvärras påtagligt av olika livsstilsfaktorer som olämplig kost och brist på motion. Osteoporos drabbar kvinnor i högre utsträckning än män. Brott på ryggradens kotor och på lårbenshalsen är vanligare hos äldre kvinnor än hos män, vilket sätts i samband med den successiva minskningen av östrogenproduktionen hos äldre kvinnor. Det finns fortfarande stora brister i vår kunskap om vad som orsakar sjukdomar i rörelseorganen.

Den 23 maj 2000 och den 2 maj 2001 har jag besvarat interpellationer från Elisabeth Fleetwood med liknande frågeställningar om osteoporos. Jag har då redogjort för åtgärder som regeringen har vidtagit och planerat att vidta för ett flertal konkreta satsningar inom området osteoporos. För

varje gång har jag kunnat konstatera att frågan om en effektivare osteoporosvård förts ytterligare framåt.

I sammanhanget har jag nämnt att Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik, SBU, arbetar med att utvärdera den vetenskapliga grunden för att förebygga, diagnostisera och behandla osteoporos. De övergripande frågeställningar som projektet ska besvara är: Hur stort är problemet? Vilka speciella riskgrupper finns? Vilka diagnostiska metoder bör användas? Vilka profylaktiska metoder finns och när ska de användas? Hur ska benskörhet behandlas? Vilka är de samhällsekonomiska konsekvenserna? Resultatet av detta arbete kommer att redovisas våren 2003. Denna systematiska utvärdering är nödvändig för att Socialstyrelsen i samråd med olika yrkesgrupper ska kunna utfärda kliniska riktlinjer för att ta hand om patienter med osteoporos samt ge ett korrekt beslutsunderlag för sjukvårdshuvudmännen när det gäller ekonomiska investeringar för bl.a. diagnostiska resurser.

Läkemedelsverket har i september 2001 gett ut rekommendationer för behandling av osteoporos och för att förebygga osteoporosrelaterade frakturer hos kvinnor efter menopausen med låg bentäthet och hög risk för frakturer. Dessa rekommendationer, som grundar sig på en nordisk konsensuskonferens, är de som för närvarande tillämpas inom den svenska hälso- och sjukvården. Eventuellt nya data från nämnda SBU-projekt kan leda till reviderade rekommendationer från Läkemedelsverket.

Den minskande produktionen av östrogen efter menopaus leder till en period av mer uttalad benförlust. I tidigare studier har visats färre frakturer under pågående behandling med östrogen med en riskminskning till cirka hälften om behandlingen påbörjats i 50-årsåldern, men med en tendens till minskande effekt med ökad tid efter avslutad behandling.

I rapporten *Behandling med östrogen*, som SBU redovisat till mig i maj 2002, alltså alldeles nyligen, visas på mer svårtolkade resultat. Enligt SBU:s rapport har östrogenbehandling hos yngre kvinnor en förebyggande effekt på benbrott liksom på förlust av benmassa. De studier som genomförts på äldre kvinnor har emellertid inte visat samma gynnsamma effekt. Frågan om vilket inflytande behandlingens längd har på benmassa eller risk för fraktur kvarstår. Kunskapsläget är således fortfarande oklart gällande om östrogenbehandling verkligen förebygger osteoporos eller benbrott annat än i vissa särskilda riskgrupper.

Hälsoförändringar under åldrandet kan ha sin orsak i beteenden, vanor och ovanor som grundlagts under mycket lång tid. Med detta perspektiv kan man inse att förebyggande åtgärder bland yngre och medelålders kan minska ohälsa och funktionsnedsättning under ålderdomen och därmed också risken för osteoporos. Sannolikt är livsstilsfaktorer som kost och fysisk aktivitet viktiga för att förebygga frakturer speciellt hos den äldre åldersgruppen. I avsikt att förbättra folkhälsan och minska de sociala skillnaderna i hälsa avser regeringen att hösten 2002 lägga fram en proposition om mål för folkhälsan.

I avvaktan på SBU:s kommande rapport om osteoporos är jag nu inte beredd att föreslå några särskilda åtgärder vad avser vård och behandling av benskörhet.

Fru talman! Det är riktigt, socialministern, att jag har ställt den här interpellationen ett flertal gånger, även innan socialministern kom till den här kammaren. Och det beror inte på att jag är tjatig – eller det kan man kanske också säga att jag är, men jag har inte fått det svar jag anser är nödvändigt för att bromsa den här väldigt skadliga utvecklingen. Här är jag helt enig med Riksföreningen Osteoporotiker, som också beklagar att inte mer har hänt under en ganska lång tid.

Det är ju faktiskt så att WHO redan 1998 var ute och ville ha en global strategi för att sätta stopp för den här olyckliga utvecklingen. Av någon anledning är vi i Sverige, framför allt kvinnorna, särskilt utsatta. Varannan kvinna och var fjärde man kan riskera en osteoporosfraktur, eller benskörhetsfraktur. Vi har den högsta frekvensen av höftfrakturer i hela världen och den högsta frekvensen av kotfrakturer i Europa.

Vi har bentäthetsmätt ganska många, men inte tillräckligt många, som jag ser det. I ett av de svar som jag har fått tidigare av socialministern hämtade socialministern, enligt protokollet, uppgiften från Folkhälsoinstitutet att detta inte var till någon större nytta. Såvitt jag förstår är det ett helt felaktigt svar, och en av mina frågor till socialministern är: Anser socialministern, eftersom inget står i svaret om bentäthetsmätare, att detta inte kan förbättra situationen?

Vår uppfattning i Riksföreningen Osteoporotiker, som jag tillhör, är att en bentäthetsmätning borde ske omedelbart efter den första frakturen för att se om denna var en olyckshändelse eller en följd av benskörhet. I så fall skulle man kunna sätta in motåtgärder i god tid. Nu går det ofta många år från den första frakturen tills man konstaterar benskörhet. Det här får inte bara mänskligt lidande till följd, utan det är också stora delar av sjukvårdsresurserna som går till detta helt i onödan.

Vi vet att kalcium och D-vitamin hjälper, men min fråga här är framför allt: Kan socialministern medverka till att vi på de flesta håll får bentäthetsmätare? Vi hade förresten, fru talman, en bentäthetsmätare i riksdagen bara i förra veckan, tror jag. Vi ledamöter och anställda fick då möjlighet att kontrollera vårt eget behov av motåtgärder. Det visar sig alltså att den här uppfattningen blir mer och mer offentlig, och det är vi tacksamma för. Men det går för långsamt, socialministern. Det går alldeles för långsamt.

Det här är en sjukdom som drabbar alltfler, som jag sade, framför allt i Sverige. Vad vill socialministern göra mer eftersom det här svaret tyder på att det skulle vara verkliga åtgärder på gång? Enligt min uppfattning stämmer inte detta eftersom vi år efter år har tagit upp den här frågan i riksdagen. Det gjorde vi redan på Sonja Rembos tid, hon som också har varit ordförande, och sedan på min tid. Det här är också, fru talman, min sista vår här i riksdagen, men låt mig tala om för socialministern och för övriga att den här frågan kommer vi inte att släppa. Naturligtvis kommer den att fullföljas av flera ledamöter.

Fru talman! Denna tredje interpellationsdebatt med Elisabeth Fleetwood är väl en bekräftelse på att det faktiskt händer ganska mycket på området. Om vi vore alldeles klara över förklaringarna till problemet, om det fanns en enig forskarvärld som kunde ge förklaringar till framför allt

att vi i Sverige har större problem än vår omvärld, vilket är ganska intressant, och det dessutom fanns alldeles klara anvisningar om hur sjukvården ska dels förebygga, dels behandla benskörhet, då hade vi naturligtvis för mycket länge sedan kunnat fatta sådana beslut.

De här tre diskussionerna har visat att vad det handlar om är att skapa större kunskap över hela området. Det har jag kunnat visa i dessa tre debatter, eller vi har tillsammans kunnat reda ut kunskapsläget. Jag tycker att man med stolthet kan konstatera att det som har hänt sedan vi senast diskuterade är att Läkemedelsverket nu givit ut anvisningar om behandling och förebyggande av benskörhet. Det är de som nu tillämpas i svensk sjukvård. Dessa anvisningar kom i september förra året.

Dessutom arbetar SBU med sin stora rapport, som säkerligen kommer att ge svar på väldigt många av de frågor som vi brottas med; hur vi ska behandla och vad exempelvis mätning av bentätheten betyder för att förebygga benskörhet.

SBU:s slutsatser pekar på att det inte torde ha någon större betydelse att genomföra stora screeningar när det gäller att verkligen komma åt problemet. Detta har vi diskuterat tidigare. Möjligtvis kan det spela en roll om man gör bentäthetsmätningar för den som har utsatts för en fraktur. Det är SBU:s slutsatser.

Det betyder alltså att det kan spela en roll i vissa sammanhang och för vissa personer. Vi står inför det märkvärdiga faktum att även om man kan konstatera att någon faktiskt har problem med minskad bentäthet betyder det inte nödvändigtvis att vederbörande därmed utsätts för större risk för en fraktur. Det är det som är problemet. I alldeles bestämda sammanhang kan det spela en mycket stor roll, och då gäller det verkligen att sjukvården kan tillhandahålla bentäthetsmätningar i just de situationerna.

Det är alltså ett komplicerat samband som SBU redovisar. Jag har förtroende för deras sätt att resonera och för deras kompetens på området, och jag litar på att deras slutsatser är välgrundade.

Anf. 32 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! I Sverige är situationen den att höftfrakturpatienter tillsammans konsumerar – om jag får använda det uttrycket – fler vård dagar än patienter med hjärtinfarkt, lungsjukdomar, reumatoid artrit, diabetes och några andra sjukdomar. Så många sjuktimmar, eller vad vi nu väljer att mäta, tar frakturerna. Det visar hur oändligt väsentligt det är.

Jag vill alltid först framhålla de humana synpunkterna, nämligen det mänskliga lidandet och den omöjliga sociala situation som många av de här patienterna ofta drabbas av, men också naturligtvis de stora resurser av våra samlade medel som går till den här patientgruppen.

Jag vet att socialministern också tidigare har hänvisat till bl.a. SBU när det gäller detta med motståndet mot benmätare. Vi i Riksföreningen Osteoporotiker tror inte riktigt på detta. Därför vill jag fråga socialministern: Vill socialministern medverka till att styrelsen för Riksföreningen Osteoporotiker får komma upp till socialministern och framlägga sina synpunkter? De flesta där är själva osteoporotiker. Jag har just kommit in i styrelsen, och jag är det inte. Jag står i det fallet kanske lite utanför de erfarna ledamöterna, men kanske kan jag bidra med annat.

Socialministern har alldeles rätt i att det är kunskap som behövs. Det behövs kunskap hos bl.a. yngre människor om hur man ska leva. Att sitta still framför TV:n och inte röra sig är en farlig faktor. Felaktig kost är en annan farlig faktor eller en medverkande faktor. Det här är naturligtvis sådant som vi i riksföreningen vill vara observanta på. Men fortfarande är jag orolig för att man i olika läger har så olika syn på detta med bentäthetsmätning. Eftersom man i riksföreningen av egen erfarenhet är så övertygad om att detta hjälper kan jag inte förstå varför vi inte skulle pröva det. Apparaturen är relativt billig i förhållande till många andra metoder som man använder i sjukvården.

I Sverige har vi den sämsta tillgängligheten till bentäthetsmätare i hela Europa. Det är bara vi och ett par länder till som har så få bentäthetsmätare – per tusen invånare, eller hur vi nu väljer att räkna. Det är helt paradoxalt eftersom vetenskapliga studier har visat att detta är viktigt för diagnostiseringen av orsaken till frakturer.

Anf. 33 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är alldeles rätt, som Elisabeth Fleetwood säger, att jag när vi har talat om bentäthetsmätare har hänvisat till SBU:s slutsatser. Det är helt enkelt därför att SBU:s enda uppgift är att sammanställa kunskapsläget, att gå igenom den internationella forskningen och försöka dra entydiga slutsatser.

Att SBU har dragit denna slutsats betyder inte att de säger nej till bentäthetsmätningar. Det är viktigt. Däremot säger de att stora screeningar sannolikt inte betyder särskilt mycket, och framför allt varnar de för att man med bentäthetsmätningar föreställer sig att man kan förutspå frakturer. Det är klart att man inte kan göra det i det enskilda fallet. Bara det faktum att man har en minskad bentäthet betyder inte nödvändigtvis att man drabbas av frakturer. De menar att det är viktigt att man använder det i speciella fall och att man försöker utnyttja mätningarna effektivt. Nu kommer detta att ingå i SBU:s stora rapport. Framför allt hänvisar de till de nya tekniker som har kommit fram under den senaste tiden och till den nya kunskap som har kommit fram.

I anslutning till att denna rapport blir färdig och ska behandlas och ska vara till råd och stöd för sjukvården är det väl rimligt att man också diskuterar med riksföreningen och hör dess synpunkter. Däremot är inte SBU:s arbete i något enda projekt upplagt så att man vänder sig till olika intresseföreningar eller patientorganisationer. SBU:s uppdrag är att försöka gå igenom det aktuella forskningsläget. Men när deras slutsatser redovisas bör det naturligtvis föras en dialog med riksföreningen för att se i vilken mån föreningen har invändningar mot slutsatserna eller om man tycker att det finns forskningsresultat som inte är redovisade. Det ska jag gärna bidra till.

Anf. 34 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag uppfattar att socialministern är villig att ta emot styrelsen och diskutera, och det är jag oerhört glad för. Jag vet att de som har drabbats också kommer att uppfatta detta väldigt positivt.

Det är riktigt att de olika instanserna inte har sagt nej, men vad de genom sin tveksamhet har åstadkommit är att de har gjort socialministern

tveksam. Men det låter vi vara passé, för nu tar socialministern emot företrädare för riksföreningen, och det är jag som sagt mycket glad för.

Genom bl.a. de metoder som socialministern nämnde – bättre motion, bättre kost, kalcium, D-vitamin och mycket annat – kan man nämligen förebygga om man upptäcker minskad bentäthet. Men, som jag tror att jag nämnde förut, ligger det tyvärr ofta flera år mellan första konstaterandet av benskörhet och det att man börjar tillgripa de förbättrande åtgärderna. Det betyder att man många gånger har drabbats av fler frakturer, med de olyckliga konsekvenser som det har för människan och för samhället.

Faktiskt har EU och regeringarna i de 15 länderna uttryckligen fastställt att förebyggande av osteoporos är ett viktigt mål inom hälso- och sjukvården och att man bör starta upplysningskampanjer. Det står vi, hoppas jag, gemensamt bakom.

Som sagt hoppas jag få delta i mötet med socialministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2001/02:486 om utredning om cancerplan

Anf. 35 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elisabeth Fleetwood har frågat mig om regeringen avser att besluta om en utredning om cancerplan.

Regeringen fattade den 2 maj beslut om att inrätta ett projekt om en översyn av den högspecialiserade vården. En av de frågeställningar som ska behandlas inom ramarna för projektet är huruvida planer för vissa diagnos- och sjukdomsgrupper kan vara ett bra redskap för att utveckla och förbättra vården.

Den frågeställning som projektet ska behandla är sålunda av mer principiell karaktär än en utredning om en cancerplan. Att utarbeta nationella planer för vissa diagnoser skulle innebära ett principiellt avsteg från den nu gällande ansvarsfördelningen inom svensk hälso- och sjukvård. Sjukvårdshuvudmännen, i huvudsak landstingen, har i dag ett decentraliserat ansvar för att organisera hela vården och för att se till att befolkningen erbjuds en hälso- och sjukvård av god kvalitet.

Frågan om vi inom svensk hälso- och sjukvård ska arbeta med denna typ av särskilda planer, exempelvis för cancervården, reser därmed en rad principiella frågor som det är viktigt att få belysta. Vilka konsekvenser skulle införandet av ett sådant nytt styrinstrument få för det svenska hälso- och sjukvårdssystemet? Hur skulle sjukvårdshuvudmännens förutsättningar att prioritera och ta ansvar för helheten påverkas? Vilka konsekvenser skulle införandet av planer få för behovet av resurser? Är det lämpligt att gå fram med en plan på ett område, eller bör man jobba med planer för flera områden samtidigt? Inom vilka områden är det i så fall lämpligt att gå fram med planer – cancer, fetma, hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes?

Cancerfonden och cancerläkarna har anfört starka argument för att en nationell plan skulle vara ett viktigt instrument för att förbättra just cancervården. Företrädare för vissa andra sjukdomsgrupper och andra medicinska specialiteter förespråkar liknande planer inom sina områden.

Jag har lyssnat på dessa argument och tagit till mig många av dem. Men sammantaget finns det inte i dag tillräckligt underlag för att fatta ett beslut om en utredning om cancerplan eller plan på något annat område.

Det är mot denna bakgrund som man ska se regeringens beslut att närmare utreda behovet och effekterna av särskilda planer och huruvida det är en styrmodell som vi ska införa i svensk hälso- och sjukvård.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 36 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Det är första gången som vi debatterar detta. Jag blev väldigt glad när jag fick höra att först statsministern och sedan socialministern gick ut och sade att vi behöver en cancerplan. Jag har i flera år motionerat om en sådan och ständigt fått nej. T.o.m. efter att statsministern och socialministern hade gått ut med uttalanden om att det behövdes en cancerplan fick jag nej från socialutskottets majoritet. Det gjorde mig väldigt förvånad.

Detta är ingen politisk fråga. Detta är, precis som när det gäller osteoporos, i högsta grad en hälsofråga.

Samtliga länder är på väg att planera en sådan cancerplan. Vad är det viktigaste? Ja, det är naturligtvis preventionen. Och preventionen gäller ju, precis som socialministern sade, diabetes, hjärt- och lungsjukdomar m.m. Man borde åtminstone komma så långt att man tittade på preventionen och på utbildningen. Cancersjukdomar drabbar ju långt fram i tiden, kanske 10, 15 eller 20 år om man inte har vidtagit några åtgärder. Jag tror att vi i vårt samhälle är eniga om att rökningen är den farligaste faktorn. Här behövs i högsta grad insatser för att stoppa den.

Jag blev således mycket förvånad över att jag fick nej på mitt förslag om en cancerplan. Både i Norge, Danmark och England har man redan påbörjat detta. Och dessutom håller man på att utarbeta det i flera andra länder på initiativ av WHO, Internationella Cancerunionen och European Cancer Leagues med stöd av EU.

De cancerpreventiva insatserna, den aktuella cancerbehandlingen, den nuvarande organisationen och, vilket kanske är allra viktigast, läget inom cancerforskningen är de områden som speglar olika delar som skulle ingå i en cancerplan.

När vi diskuterade detta i utskottet förra veckan påstods det att detta är fyra delar som inte går ihop och att de inte kan behandlas samtidigt. Jag blev väldigt förvånad, eftersom detta är fyra ben som hela frågan står på, och de måste gå ihop med forskning, behandling, organisation och cancerprevention.

Jag skulle vilja fråga varför man lämnade den, som jag tyckte, fina inställningen till en cancerplan som statsministern och socialministern hade för två eller tre veckor sedan.

Anf. 37 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är inte alldeles bekant med hur diskussionen har förts i utskottet med anledning av Elisabeth Fleetwoods motion. Men jag vill ändå understryka att det delvis handlar om två olika ställningstaganden. Vad jag har talat om är att vi nu måste gå igenom frågan om behovet av en cancerplan. Vad skulle det betyda, om vi nu inte bara talar om en cancerplan utan också om planer för andra diagnoser? Vi har inte arbetat på det sättet i svensk sjukvård beroende på det decentraliserade ansvar

som vi har och beroende på att vi ser huvudmannaskapet som en helhet som måste kunna balansera eller kombinera olika ansvarsområden inom sjukvården. Denna typ av planer för olika diagnoser har vi inte arbetat med.

Alltså behöver vi utreda frågan. Behövs detta för att vi ska behålla ambitionen att ha den bästa cancervården? Behövs det för att klara preventionen? Behövs det för att klara uppgifterna? Jag håller med om att det naturligtvis hänger samman. Behövs det för att garantera att vi har en utvecklad forskning på området? Vad betyder det för svensk sjukvård? Vilken effekt får det när det gäller prioriteringar gentemot andra områden? Hur ska vi hålla samman ett sjukvårdssystem som verkligen fungerar som en helhet?

Frågan om vi ska arbeta med en sådan cancerplan är delvis en annan än att vi fattar beslut om att omedelbart påbörja arbetet med cancerplanen. Och det är möjligtvis där som det är lite förvirrande, därför att jag utgår från att motionen faktiskt handlar om att man skulle påbörja ett arbete, medan jag säger att vi måste gå igenom frågeställningarna om vad det skulle betyda och gå igenom alla argument för och emot att arbeta på det sättet.

Nu har vi startat detta arbete, och jag utgår från att den arbetsgrupp som jobbar med det kommer att ha just denna fråga som en av de prioriterade, så att man först betar av detta. Om vi bestämmer oss för att arbeta på det sättet måste vi nämligen mycket snabbt komma i gång med arbetet med en sådan plan.

Men för att komplicera frågeställningen ska jag nämna ett annat område där argumenten också är mycket starka. Det gäller fetmavården. Där finns det ett mycket starkt skäl för att arbeta med en nationell plan, helt enkelt därför att vi där kan konstatera att sjukvårdshuvudmännen arbetar på helt olika sätt och att det finns väldigt få kliniker som kan behandla sjuklig övervikt. Vi vet inte riktigt hur sjukvården ska tackla detta problem, som kommer att bli ett gigantiskt problem inte bara för svensk sjukvård utan för sjukvården i de flesta utvecklade länder. Där finns det starka skäl, precis som på cancerområdet, att fundera på samspelet mellan huvudmännens ansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen och det nationella ansvaret att se till att vi har en hög kvalitet. Det handlar alltså inte bara om cancer. Det handlar om flera andra diagnoser och flera andra utmaningar på folkhälsans område.

Vad vi nu har bestämt oss för är att gå igenom detta, att kunna redovisa argumenten för och emot och att snabbt kunna ta ställning till om vi ska arbeta med den typen av planer. Och om vi tycker att argumenten för är övervägande ska vi se till att arbetet kommer i gång.

Anf. 38 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag kan med tillfredsställelse konstatera att vi har kommit en bit närmare varandra i denna diskussion.

Svensk cancerforskning står ju väldigt högt. Det tror jag att vi alla är eniga om. Därtill skulle jag vilja nämna en sak som jag inte tror att socialministern är okunnig om men som kanske andra är, nämligen att Cancerfonden, Riksföreningen mot cancer, står för 75 % av all svensk cancerforskning. Och det är en bra bit. Där har man tyvärr fått lite sämre arbetsmöjligheter genom utbildningsministerns åtgärd att kostnadsbe-

lägga Cancerfonden på ett sätt som jag har diskuterat med honom och som jag tycker är väldigt olyckligt. Även utbildningsminister Georg Andersson drog en gång tillbaka ett sådant förslag, likaså Per Unckel. Men tyvärr vill inte den nuvarande utbildningsministern Thomas Östros dra tillbaka detta.

Behövs denna plan? Ja, min uppfattning och många andras uppfattning är att den behövs. Men självklart är cancersjukdomarna många. En del säger att det kanske finns 100 olika arter av cancersjukdomar, så visst behöver man en övergripande planering. Och här är det fråga om de fyra ben som vi nämnde. Jag hoppas att ni till hösten tittar på detta. Jag tror att socialministern förstår hur gärna Cancerfondens forskare och experter ställer upp som rådgivare och informatörer för att komma fram på den här vägen.

Cancersjukdomarna kommer att öka i antal trots de medicinska landvinningarna. Det beror bl.a. på att vi blir så mycket äldre – sjukdomarna hinner utvecklas hos oss. När genomsnittsåldern var 40, 50 eller 60 år dog människor av helt andra sjukdomar, som man i dag kan behärska. Därför växer cancern fram och står för en så stor del av mänskligt lidande.

Desto viktigare är det att vi också griper oss an cancersjukdomarna över hela fältet och ser till att vi får en planering av sjukvården, som börjar med prevention och utbildning av dem som ska sköta den här verksamheten, på forskningsområdet, ute på klinikerna, i åldringsvården osv.

Jag hoppas att det här ska komma till stånd. Även om jag, fru talman, som jag sade förut, inte kan ta upp det här i kammaren vill jag bara tala om för socialministern att jag inte avser att vara tyst i framtiden heller. Det finns andra forum där man kan få framföra sina åsikter, eftersom det gudskelov är en demokrati vi lever i.

Anf. 39 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Någon kanske undrar – jag vet inte om Elisabeth Fleetwood gör det – hur det kan komma sig att vi trots att vi är medvetna om att vi har ett sjukvårdssystem med ett decentraliserat ansvar, med stor frihet för huvudmännen, ställer frågan om behovet av den här typen av nationella planer. Det hänger samman med att vi samtidigt vill diskutera frågan om den högspecialiserade sjukvårdens, forskningens och universitetssjukhusens ställning i det svenska sjukvårdssystemet.

Jag tror att vi står inför en mycket svår avvägning, nämligen att å ena sidan behålla ett decentraliserat ansvar, ett decentraliserat huvudmannaskap för sjukvården, och å andra sidan inse att om vi ska klara de krav som medborgarna kommer att ställa på sjukvården i framtiden behöver vi mer av samverkan och mer av samspel mellan sjukvårdshuvudmännen och framför allt också mer av ett nationellt engagemang på den internationella arenan. Det gäller inte minst forskningen på cancerområdet.

Det handlar också om den högspecialiserade vården. Jag skulle tro att vi i framtiden kan räkna med att Europa kommer att bestå av ett stort antal europeiska sjukhus som samverkar, där forskarlagen och läkarlagen samverkar med varandra för behandling av vissa sjukdomar. De har en arbetsfördelning så att något sjukhus specialiserar sig på vissa diagnoser i någon del av Europa, men andra specialiserar sig på annat. Då kan man

inte förlita sig på att ett så strikt decentraliserat sjukvårdssystem som vi har ska klara alla dessa utmaningar.

Det är egentligen inte så märkvärdigt att vi då säger att vi ska diskutera på vilket sätt man ska kunna samverka mellan sjukvårdshuvudmännen sinsemellan och mellan sjukvårdshuvudmännen och den nationella nivån för att få en bra högspecialiserad vård i framtiden och få ett utrymme för forskningen, och samtidigt diskutera om vi inte ska arbeta mer systematiskt med särskilda planer för vissa diagnoser.

Jag menar att vad vi aktualiserar är ett delvis nytt sätt att arbeta inom sjukvården. Det är viktigt att vi får svar på de här frågorna och att vi kan påbörja det här arbetet.

Jag har när jag har lyssnat på alla dem som har argumenterat för att upprätta en cancerplan förstått att vi i större utsträckning i framtiden behöver just denna form av nationell samverkan och nationell samsyn om vi ska lyckas. Vi kan inte bara säga, som jag har gjort några gånger här i riksdagen, att det inte är regeringens ansvar och inte riksdagens ansvar utan är landstingens ansvar. Men när det gäller väsentliga delar av framtidens sjukvård måste vi hitta sättet att också ta ett nationellt ansvar. Det är därför den här frågan är viktig.

Jag är helt övertygad om att Elisabeth Fleetwood kommer att delta i debatten. Jag ser verkligen fram mot detta även om det inte är just i denna talarstol.

Anf. 40 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Tack för det, socialministern!

Låt mig använda mina sista talarminuter till två saker. Det är väldigt bra att få höra detta om en nationell samsyn. Det gäller just att vi använder våra resurser på rätt sätt. Det är vårt gemensamma ansvar.

Där skulle jag vilja gå tillbaka till en av mina gamla käpphästar, som jag har talat med tidigare socialministrar om. Jag försökte en gång som vice ordförande i Cancerfonden få använda Anslagstavlan i TV för att tala om för framför allt unga människor hur man ska undvika att få cancer. Det här kan användas på många områden. Det fick vi inte, för det var bara institutioner som fick använda Anslagstavlan. Cancerfonden räknades inte dit. Det var mycket beklagligt.

Jag har flera gånger ställt frågan: Kan jag inte få socialministerns eller Socialdepartementets löfte att titta på om inte Anslagstavlan skulle kunna göra några små korta, kanske humoristiska, inslag om varför man inte bör röka, varför man bör röra på sig och varför man bör göra eller inte göra någonting för att skapa sig ett bättre liv, för att undvika att drabbas av sjukdomar som man kanske annars drabbas av, och också för att kunna hjälpa sina barn, sina anhöriga och sina vänner att undvika dessa svåra hälsotillstånd, som vi alla gemensamt vill försöka medverka till?

Kan jag vid ett senare tillfälle få en tanke om att Anslagstavlan skulle kunna gå ut även med sådana här saker? De är väldigt duktiga på att tala om när vi ska betala våra restskatter, eller ännu mera när vi ska betala vår licens till TV – det ser vi stup i kvarten. Låt oss också få se hur man ska undvika att få dessa förfärliga cancersjukdomar.

Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag ska gärna föra med mig denna idé. Jag vet inte alls vilka regler som gäller för vilka som ska få komma med den här typen av information i Sveriges television. Men nog finns det många budskap på folkhälsans område, inte minst när det gäller att förebygga den här typen av allvarliga folksjukdomar, som kan vara lika viktiga som mycket av den information som ges i dag. Jag ska gärna undersöka vad det är som gör att vissa är med och inte andra.

Tack så mycket för diskussionen!

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:114

28 maj

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 2001/02:427 om barn i fattiga familjer

Anf. 42 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Lars Elinderson har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att förhindra att hög skatt ökar andelen barn i ekonomiskt fattiga familjer, för att minska skillnaden mellan andelen barn i ekonomiskt fattiga familjer i kommuner med hög respektive låg kommunal-skatt, för att förhindra tendensen till ytterligare ökat bidragsberoende på grund av höga margineffekter för ekonomiskt fattiga familjer och slutligen för att öka rättvisan mellan de grupper som uppbär socialbidrag och dem som inte uppbär socialbidrag trots att deras inkomst ligger under socialbidragsnormen.

Låt mig först säga att barnfattigdomen är mycket låg i Sverige. Enligt en studie av Unicef har Sverige den lägsta andelen barn som lever i fattiga familjer. Trots att Sverige har högst andel barn som lever med bara en förälder är andelen barn med ensamföräldrar som hamnar under fattigdomsgränsen lägst i Sverige av alla OECD-länder. Kommittén Valfärdsbokslut (SOU 2001:79) konstaterar att barn i Sverige i allmänhet har goda levnadsförhållanden vad gäller exempelvis ekonomiska och materiella villkor.

Barnhushållen har generellt sämre ekonomiska förutsättningar än befolkningen i övrigt. I vissa avseenden försämrades också situationen under 1990-talet, såväl relativt som absolut. Exempelvis ökade andelen barn i hushåll med mycket låga inkomster under perioden, och ökningen var kraftigare än för befolkningen i stort. Skillnaderna mellan barn med olika bakgrund är i många fall betydande. Barn till arbetare, till utrikes födda och till ensamstående föräldrar lever betydligt oftare i ekonomiskt utsatta hushåll än vad andra barn gör. Skillnaderna är emellertid mindre framträdande vad gäller barnens personliga ekonomiska förhållanden, exempelvis avseende hur stor månadspeng man har.

Mycket talar för att situationen var som värst kring 1997. Sedan dess har arbetslösheten minskat, och att ha föräldrar med arbete är den enskilt viktigaste faktorn för att ett barn ska slippa växa upp i fattigdom. De offentliga finanserna har sanerats, och regeringen har genomfört ett antal viktiga reformer som påverkar barnfamiljernas ekonomi, precis som framgår av Rädda Barnens rapport, vilken Lars Elinderson hänvisar till i interpellationen. Højningen av barnbidraget och införandet av maxtaxa inom förskolan, förbättringar av föräldraförsäkringen och höjd nivå i a-

kassan är exempel som innebär avsevärt mer pengar i plånboken för alla barnfamiljer.

Förstärkta generella välfärdssystem är viktigt för att undvika att barn växer upp i fattigdom. Generella välfärdssystem minskar klyftorna och ökar tryggheten för alla medborgare. Välfärd handlar om mer än skatter. Välfärd handlar om alla de resurser som individen har till sitt förfogande för att kunna kontrollera och medvetet styra sina livsvillkor. Vi vet att barn i utsatta situationer gynnas på flera sätt av insatser som är generella, t.ex. den öppna förskolan eller fritidsverksamhet för alla barn, liksom att en skola för alla ger barn från ekonomiskt mer utsatta förhållanden samma möjligheter som andra barn.

När det gäller marginaleffekter i de ekonomiska familjestöden bereds Familjeutredningens betänkande (SOU 2001:24) – *Ur fattigdomsfällan*, som det heter – för närvarande på Socialdepartementet. Utredningens uppdrag var att pröva om familjestödet kan göras mer generellt, dvs. med minskade marginaleffekter, men med bevarad eller ökad fördelningspolitisk träffsäkerhet. Utredningen har analyserat de samlade effekterna av skatter, bidrag och avgifter för olika typer av barnfamiljer. Bostadsbidragen står för en betydande del av marginaleffekterna för familjer med låga eller medelhöga inkomster. Utredningen anser därför att man bör pröva om det helt eller delvis kan ersättas med ett stöd som inte är inkomstberoende. En omläggning i mer generell riktning skulle öka de ekonomiskt svaga hushållens möjlighet att varaktigt förbättra sin ekonomiska situation.

För barn som växer upp i familjer med långvarigt socialbidragsberoende är problemet ett annat. Socialbidraget ska utgöra ett yttersta skyddsnät när de generella systemen inte träder in. Detta skyddsnät är individuellt behovsprövat, och då är det ofrånkomligt att man får marginaleffekter. Jag anser att det är viktigt att socialbidraget fortsätter att fylla sin funktion som yttersta skyddsnät.

Det viktigaste är dock att människor får möjligheter att själva ordna sin försörjning. Det är mot den bakgrunden man ska se det mål för social rättvisa som regeringen presenterade förra året. Fram till år 2004 ska socialbidragsberoendet halveras. Det ska ske genom en rejäl satsning för att öka sysselsättningsnivån och skapa ett friskare arbetsliv. Det behövs verkligheten. Med tanke på den demografiska utvecklingen har vi helt enkelt inte råd att ha en del av den arbetsföra befolkningen utanför arbetskraften.

När det sedan gäller Lars Elindersons åsikt att det är skatten som gör att människor blir fattiga kan jag bara konstatera att det här går en skiljelinje mellan oss. Jag är övertygad om att ett rättvist och tryggt samhälle, där vi tar ett gemensamt ansvar för allas välfärd, skapar bättre förutsättningar för fortsatt tillväxt och minskad fattigdom genom att erbjuda verkliga möjligheter för alla individer att själva kontrollera och medvetet styra sina livsvillkor. Lika övertygad är jag om att skattesänkningar som finansieras genom en utarmning och nedmontering av välfärden leder till ökad fattigdom och ökade orättvisor, inte minst bland barnen.

Anf. 43 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Rädda Barnens rapport *Barnfattigdomen i Sverige* möttes av en ganska enstämmig kör av kommentarer från olika håll. Rädda Bar-

nen konstaterade att barnfattigdomen – andelen barn i fattiga familjer – hade ökat under 90-talet och att den huvudsakliga förklaringen till detta var den ökade arbetslösheten och besparingarna i statsbudgetarna och i de kommunala budgetarna under 90-talet. Det är ingen överraskning för någon. De konsekvenserna fick den ekonomiska nedgången under 90-talet. Socialministern hänvisar också till den förändring som samhällsekonomin har genomgått under slutet av 90-talet och konstaterar att barnfattigdomen sannolikt är något lägre i dag än den var 1997.

Jag ställde några frågor, och bakgrunden till dem är en speciell aspekt på den redovisning Rädde Barnen gjorde. Man kan konstatera att det finns vissa kategorier människor vars barn är särskilt utsatta för barnfattigdom. En grupp är naturligtvis de arbetslösa, som socialministern hänvisar till. En oproportionerligt stor grupp är människor som är födda utanför Sverige.

Dessutom visar Rädde Barnen, vilket inte har diskuterats lika tydligt, att skillnaderna mellan enskilda kommuner ökar dramatiskt. De skillnaderna har inte minskat sedan 1997, utan de fortsätter att öka.

Man kan ställa sig frågan vad det är som ligger bakom den ökningen. Vi har gjort ett försök att titta på det. Analysen började i mitt eget hemlän. Jag konstaterade, kanske något förvånande för socialministern, att det fanns en direkt parallellitet mellan stor andel fattiga barnfamiljer och hög kommunalskatt. När vi analyserade hela landet visade det sig att det i princip ser likadant ut överallt. Generellt har kommuner med hög kommunalskatt en stor andel barn i fattiga familjer.

Om man tar bort den viktigaste förklaringsfaktorn när det gäller fattiga barnfamiljer, nämligen arbetslösheten, blir skillnaden i utdebitering ännu tydligare.

Därför ställde jag frågan till socialministern: Kan man göra någonting? Vad kan man göra för att undvika att skatten för de fattiga barnfamiljerna innebär ett ökat bidragsberoende och ökad ekonomisk påfrestning?

Socialministern avvisar över huvud taget alla sådana relationer. Jag vill ställa frågan igen: Är det en tillfällighet att de kommuner som har hög kommunalskatt också har en stor andel barn i fattiga familjer – större än kommuner som har lägre utdebitering?

Socialministern hänvisar till tre generella åtgärder som har förbättrat fattigfamiljernas situation. Højningen av barnbidraget har förbättrat *alla* familjers situation. Det gäller inte specifikt dem med en dålig ekonomi. Tvärtom vet vi att det i vissa kommuner har inneburit att de som är beroende av socialbidrag inte har fått en förbättrad situation. Maxtaxan gynnar specifikt dem med höga inkomster och dem som tidigare har betalat höga avgifter inom barnomsorgen. Förbättringen av föräldraförsäkringen har inte specifikt gynnat de fattiga barnfamiljerna utan faktiskt slagit på ett annat sätt.

Jag vill återkomma med frågan till socialministern: Anser inte socialministern att det finns något samband mellan den kommunala utdebiteringen och andelen fattiga barn?

Anf. 44 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är oklar över hur stor Lars Elindersons erfarenhet från den kommunala världen är. Jag kan däremot berätta att jag har egen

erfarenhet. Jag var kommunstyrelsens ordförande i Malmö under några år i början på 90-talet. Där lärde jag mig en sak. Det finns ett sådant samband som Lars Elinderson tror på, men det är omvänt.

I Malmö är en stor del av befolkningen och en stor del av barnfamiljerna invandrare. De hade kommit under ett 80-tal då arbetsmarknaden sviktade. Vi hade höga socialbidragskostnader beroende på att arbetslösheten var hög. Vi hade stora sociala bekymmer i kommunen. För att klara åtagandena mot de enskilda individerna, som faktiskt inte hade några inkomster att beskatta, var vi tvingade att ha en ganska hög utdebitering.

Det är alltså det omvända förhållandet som råder. I den mån kommunerna har denna typ av sociala problem får de också höga kostnader. Det skulle vara intressant att se vad det är för material som Lars Elinderson hänvisar till.

Min erfarenhet är att man kan läsa av vilka sociala ambitioner kommunen har i den kommunala utdebiteringen. Dessutom varierar skattekraften tyvärr väldigt mellan olika kommuner. Det är lätt för de kommuner som har låg arbetslöshet och relativt hög skattekraft att hålla nere den kommunala utdebiteringen. Det försöker vi i någon mån korrigera genom den kommunala skatteutjämningen. Vi försöker ge mer rättvisa förutsättningar.

Det omvända förhållandet tror jag inte att någon social forskare har kunnat visa på, nämligen att man ökar den faktiska fattigdomen genom en hög kommunal utdebitering. Det förhållandet har jag inte sett någon peka på. Det skulle vara intressant att se Lars Elinderson peka på det.

Anf. 45 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Socialministern! Jag vet inte om erfarenheter av socialt arbete i Malmö är viktigare än erfarenheter av socialt arbete i Falköping, där jag har varit verksam i ungefär 20 år. Mina erfarenheter är inte riktigt desamma som socialministerns, vilket naturligtvis beror på att förhållandena i Malmö är annorlunda än de är i Falköping.

Men det är detta man kan utläsa av välfärdsbokslutet och av Rädda Barnens redovisning. Man redovisar förhållandena i kommun för kommun. Vi kan konstatera att de kommuner som har en anmärkningsvärt mycket högre kommunalskatt än jämförbara grannkommuner också har en större andel fattiga barnfamiljer.

Det är inte så – det vill jag hävda – att ambitionen alltid bör vara en följd av vilken utdebitering man har. Det finns kommuner som kan vara mycket mer ambitiösa och ha effektiva åtgärder utan att ha en hög kommunalskatt. Det finns inget naturligt samband däremellan.

Rädda Barnen konstaterar – och det konstateras också i välfärdsbokslutet – att Malmö trots de åtgärder som socialministern hänvisar till fortfarande tillhör de kommuner i landet som har allra högst andel socialbidragsberoende hushåll. Det samband som socialministern hänvisar till är alltså inte heller givet, att generella insatser innebär att socialbidragskostnaderna minskar. Tvärtom visar det sig att andelen socialbidragshushåll inte alltid står i relation till andelen fattiga familjer. Det finns en stor skillnad, en stor variation, mellan kommuner. Det kan vara en hög andel fattiga och en låg andel socialbidragshushåll och tvärtom. Andelen som utnyttjar möjligheten att få sin försörjning under kortare

eller längre period av socialbidrag är inte direkt avhängig av de ekonomiska faktorerna, utan det finns andra faktorer i det sammanhanget.

Den avslutande frågan, som jag ställde till socialministern, gällde om socialministern såg någon orättvisa i det förhållandet att mindre än 30 % av dem som ligger på inkomstnivåer under socialbidragsnormen faktiskt, av olika skäl, kan tillgodogöra sig socialbidrag. Man kanske inte ansöker om att få stöd i försörjningen genom socialbidrag, men det kan också vara så här på grund av att man kanske bor i en högt taxerad villafastighet under den tid då man behöver socialbidrag eller att det förutsätts att man gör sig av med sin bil, vilket en del kommuner kräver, för att man ska få socialbidrag. Ser socialministern något problem i detta? Det rimliga vore naturligtvis att vi hade en någorlunda likartad standard i landet när det gäller hur stor andel av dem som verkligen är fattiga som utnyttjar och får stöd av socialbidragssystemet.

Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Lars Elinderson ska inte uppfatta min fråga om den kommunala erfarenheten som någon oförsämdhet. Jag var faktiskt mera intresserad av den kommunala erfarenheten, därför att den spelar en roll i det här sammanhanget. Jag visste inte att Lars Elinderson hade kommunal erfarenhet. Det var glädjande att han hade det. Då har Lars Elinderson ändå lärt sig, vilket är fundamentalt, att det i de kommuner som av olika skäl har en social struktur med stora inkomstskillnader och en hög arbetslöshet är viktigt att man kan erbjuda en bra skola, en bra social service, en bra barnomsorg osv. för att just ge barnfamiljerna en möjlighet att utvecklas.

Detta är viktigt, och det kan innebära att just de kommuner som har de här bekymren kan få en högre kommunal utdebitering än de kommuner som har en social sammansättning som är mindre bekymmersam och som dessutom ger kommunerna ökade skatteintäkter och en bra ekonomisk bas. Det är inte alldeles säkert att man av skattesatsen kan avgöra hur det egentligen ser ut i kommunen och vilka politiska ambitioner som finns. Förutsättningarna kan vara så olika, och bekymren kan vara så olika.

Jag tror inte ett ögonblick på att det, om Malmö kommun skulle sänka kommunalskatten med 3 eller 4 kr för att komma ned till den lägsta kommunala utdebiteringen i Skåne, skulle leda till någon som helst förbättring för de familjer som behöver samhällets stöd. Jag tror inte att någon enda familj skulle få det bättre på det sättet. Det är kanske det viktigaste.

Om man ska dra några slutsatser av Lars Elindersons resonemang skulle det ju vara att det är till gagn för de utsatta familjerna om man sänker kommunalskatten i kommuner som har hög skatt och stora sociala problem. Om man skulle göra det i Malmö skulle den kommunala verksamheten – skolorna, barnomsorgen, fritidsverksamheten och annat – bli sämre. Jag är alldeles övertygad om det, och det skulle drabba dem som har det allra sämst ställt.

Jag tror alltså inte att det finns den koppling mellan kommunal utdebitering och fattigdomsproblem bland barnfamiljer som Lars Elinderson tror. Jag tror att förhållandet är precis det omvända. Har man familjer med sådana här problem måste man också se till att den kommunala

omsorgen fungerar så att man kommer ifrån problemen och ger ett handtag till föräldrarna likaväl som till barnen. Det är den viktigaste slutsatsen av det här resonemanget.

Jag tror således inte på ett sådant här samband. Jag tror att det finns ett omvänt samband och att det är viktigt att kommunerna ser till att de tar ut så pass mycket skatt att de kan ha en välfärdspolitik som fungerar.

Sedan ställde Lars Elinderson en fråga om vilka familjer som får socialhjälp. Det är också en ganska komplicerad fråga. Det kan visa sig att man har en årsinkomst som blir ganska låg, trots att ens månadsinkomst är mycket hög, eftersom man kan ha kortare perioder under året då man inte har någon inkomst. Det kan handla om arbetslöshet. Man kan av olika skäl vara i ekonomiskt beråd. Då behöver man socialbidrag eller stöd. I sådana här fall kan alltså den genomsnittliga årsinkomsten vara låg, och så får man socialbidrag trots att man har en hög inkomst.

Det kan vara det omvända förhållandet också. Man kan redovisa ganska höga inkomster, trots att man under en kort period har behövt stöd. Det går alltså inte att alldeles enkelt läsa ut vilka som borde ha stöd. Detta kan bara avgöras genom att medborgarna tar kontakt med socialtjänsten och får sin sak prövad och genom att det förekommer individuell prövning från person till person. Något annat system kan inte fungera.

Anf. 47 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Nej, jag tog det inte som en oförsämdhet att socialministern ifrågasatte om jag hade någon kommunal erfarenhet. Jag trodde att socialministern var medveten om varifrån jag kom. Vi har diskuterat i olika sammanhang då jag har hänvisat till min egen hemkommun och till min egen kommunala erfarenhet. Men jag kan ha förståelse för att man inte kan komma ihåg alla diskussioner som vi har fört.

Jag tycker att diskussionen om skatten är viktig från flera olika utgångspunkter. Vi kan konstatera att det som har hänt med det svenska skattetrycket under de senaste 30 åren inte är att skattetrycket totalt sett har ökat speciellt mycket, i varje fall inte under den senare delen av den här perioden. Sedan början av 80-talet har vi legat på ungefär samma andel – det har gått upp och ned några procent. Den stora skillnaden i förhållande till många andra länder är att de med de allra lägsta inkomsterna – de med låga och medelhöga inkomster – i dag har väsentligt högre skattetryck än de hade för ett antal år sedan. Det är där som jag, till skillnad från socialministern, tror att det finns ett direkt samband.

Vi kan bara titta på hur det ser ut i den statistik som Rädda Barnen redovisar. Om vi tar bort de två andra faktorer som man hänvisar till som har betydelse när det gäller andelen fattiga familjer, nämligen arbetslöshet och etnisk bakgrund, födda i ett utomeuropeiskt land, finns det ingen annan betydelsefull faktor som Rädda Barnen hänvisar till än utdebiteringen. När man jämför kommuner med likartade arbetslöshetssiffror och likartad andel invandrarhushåll finns det ett direkt samband mellan hög kommunal utdebitering och en hög andel fattiga familjer.

Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag har inte sett någon leda i bevis just det som Lars Elinderson nu säger, nämligen att hög utdebitering i sig leder till ökad barn-

fattigdom. Jag har inte hört någon som har sagt detta. Jag tar gärna del av materialet för att se hur man har kommit till den slutsatsen.

Oavsett hur man gör studierna är det komplicerat att se samband mellan kommunal utdebitering, kommunens verksamhet och den sociala utvecklingen för kommunens invånare. Min slutsats är att man bara kan klara välfärdsåtagandena om man har en relativt hög skattesats, i alla fall med den kommunala erfarenhet som jag har. Om man ska göra det omvända, nämligen sänka skatten radikalt i den typ av kommuner som har de här problemen, ska det finansieras på något sätt, och det är svårt att se att det skulle kunna göras på annat sätt än att det drabbar de värst utsatta.

Det finns ju en förklaring till att Sverige i all internationell statistik hävdar sig mycket bra när det gäller barnens situation. Vi behöver inte vara nöjda med situationen, men vi har vid internationella jämförelser konstaterat att vi har klarat den här problematiken bättre än alla andra. Det tror jag hänger ihop med att vi just har den generella välfärden utbyggd, att vi har tillgång till skola, dagis osv. på vettiga ekonomiska villkor eller på fria villkor. Det är det som gör att vi har klarat det här bättre än många andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 2001/02:438 om generisk substitution

Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Tasso Stafilidis har frågat mig vilka åtgärder som jag avser att vidta för att en översyn av förpackningsdesign på läkemedel ska komma till stånd, samt vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av mitt tidigare frågesvar 2001/02:695.

Tasso Stafilidis har som bakgrund till sin interpellation påtalat att parallellimportörer i Danmark efter domstolsbeslut har tvingats att använda vita förpackningar med svart text på sina produkter och att detta leder till en ökad förväxlingsrisk för patienterna. Vidare menar interpellanten att riksdagens beslut om att införa utbyte av läkemedel på apotek fr.o.m. den 1 oktober 2002 kommer att leda till en ökad förväxlingsrisk om parallellimportörerna, såsom i Danmark, tvingas att använda endast vita förpackningar med svart text. I Norge har Statens legmiddelsverk dock valt att inte godkänna vita förpackningar med svart text.

Inledningsvis vill jag informera om att det ankommer på apotekspersonalen att informera patienten om att ett utbyte kommer att ske och att medverka till att patienten förstår att utbytet inte medför någon medicinsk olägenhet. Det kommer även att finnas en möjlighet för förskrivaren att motsätta sig ett utbyte om denne anser att ett utbyte skulle medföra en medicinsk risk. Vidare har Läkemedelsverket till uppgift att tillgodose att den enskilde och hälso- och sjukvården får tillgång till effektiva och säkra läkemedel av hög kvalitet.

I Läkemedelsverkets föreskrifter om läkemedelsförpackningar och märkning av läkemedel anges hur läkemedelsförpackningar ska utformas. Dessa föreskrifter är utformade för att i första hand tillvarata patientsäkerhetsaspekten.

Frågan om ett företags möjlighet att använda varumärken på läkemedelsförpackningar regleras dock i varumärkeslagen. Där anges bl.a. att ensamrätten till ett varumärke innebär att annan än varumärkesinnehavaren inte i näringsverksamhet får använda ett identiskt eller förväxlingsbart varumärke för sina varor, vare sig på varan eller dess förpackning, i reklam eller affärshandling eller på annat sätt. I samma lag föreskrivs emellertid även att ensamrätten till ett varumärke inte hindrar att någon annan än varumärkesinnehavaren använder varumärket för varor som varumärkesinnehavaren, eller någon med dennes samtycke, har fört ut på marknaden. Den svenska varumärkeslagen bygger på rådets direktiv 89/104/EEG.

I Danmark och Norge har frågan om parallellimportörers förpackningar hanterats på olika sätt, vilket tyder på att frågan är komplicerad. I Sverige har Läke-medelsverket godkänt ansökningar från parallellimporterande företag när det gäller förpackningar som har varit vita med svart text. Verket har dock sedan dess uppmärksammat på att det kan uppstå en förväxlingsrisk för patienten om många förpackningar har ett likartat utseende och arbetar för närvarande med frågan hur verket ska tillse att patientsäkerheten säkerställs vid godkännandet av förpackningar för parallellimporterade läkemedel.

Jag vill slutligen understryka att parallellimport av läkemedel inom EU är viktigt eftersom det ofta bidrar till ökad konkurrens och lägre priser för både konsumenter och landsting. Jag kan dock här inte föregå vilka åtgärder som Läke-medelsverkets genomgång kan komma att föranleda.

Som svar på interpellantens andra fråga kan jag informera om att regeringen i mars i år tillsatte den arbetsgrupp med uppdrag att genomföra en översyn av prissättningen av produkter inom läkemedelsförmånen som jag hänvisade till i mitt frågesvar till Tasso Stafilidis tidigare i år. I arbetsgruppens uppdrag ingår särskilt att se över om det är möjligt och lämpligt att införa ett förenklat prissättningsförfarande för generiska och parallellimporterade läkemedel. Arbetsgruppen ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2002.

Anf. 50 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret. Ministern och jag verkar vara överens om att patientperspektivet är det viktigaste för läkemedelsmarknaden. Varken varumärkesrätt eller egentligen någonting annat ska få tillåtas hota patientsäkerheten.

Eftersom frågan är av yttersta vikt finns det all anledning att förekomma problem i stället för att vänta och se för att därefter reagera och ställa saker till rätta. Det är därför som det norska läkemedelsverket ändrat sitt tidigare beslut om att tillåta försäljning av vita förpackningar med svart text när alltför många läkemedel parallellimporteras, eftersom förväxlingsrisken då ökar.

Är det inte så att det på detta område i Sverige finns en risk för att frågan hamnar mellan olika stolar? Läke-medelsverket har ett tillsynsansvar för läkemedlet fram tills dess att läkemedlet expedierats på apoteket till den enskilde konsumenten. Det är kanske därför som Läke-medelsverket tidigare inte har sett förväxlingsrisken som något större problem.

Tillspetsat, fru talman, skulle man kunna säga att oavsett hur förpackningarna ser ut så kommer apotekspersonalen i princip alltid att expediera rätt läkemedel. Det är ju en välutbildad personal som just har detta som sin profession. Problemet uppstår i stället när konsumenterna ska dosera sina läkemedel hemma och tar fel läkemedel, fel styrka etc.

Det är Socialstyrelsens tillsynsområde samtidigt som det är Läkemedelsverket som godkänner förpackningarnas utformning. Förväxlingsrisken finns i hemmet, inte på apoteket. Det är därför det är så viktigt med starka igenkänningstecken. Det måste vara möjligt att tydligt skilja på förpackningarna. Design och färg kan vara två medel för att nå detta mål.

Det är också så att förväxlingsrisken ökar med antalet läkemedel och med all säkerhet även med en persons fysiska ålder. Många pensionärer använder många olika typer av läkemedel. Enligt min bedömning bör det med stor sannolikhet finnas förväxlingsrisker när framför allt äldre människor med många läkemedel själva ska sköta sin dosering.

Fru talman! Jag anser att det är stötande om äldre människor och läkemedelskonsumenter riskerar att råka illa ut för att multinationella läkemedelsbolag driver olika frågor om varumärkesrätt till sin spets. Det sker på bekostnad av en minskad patientsäkerhet. Det är därför intressant vad vi i Sverige kan göra för att skydda läkemedelskonsumenter mot olika typer av förväxlingsrisker.

Jag vill göra några konstateranden. Det är viktigt att frågan om förväxlingsrisk löses, eftersom patientsäkerheten måste sättas främst på läkemedelsmarknaden. Det är också viktigt för att parallellimporten av läkemedel inte ska få ett dåligt rykte. Mycket pengar kan ju sparas genom denna åt läkemedelskonsumenterna och förmånssystemet. Om det sker förväxlingar med allvarliga konsekvenser finns det en risk för att reformeringen av den svenska läkemedelsmarknaden med generisk substitution kommer att ifrågasättas.

Fru talman! Jag vill fråga socialminister Lars Engqvist: Kommer socialministern att ta upp risken med förväxling av läkemedel med Socialstyrelsen för att få deras bedömning av frågan? Kommer socialministern att ta upp frågan med pensionärsorganisationerna för att få deras syn på betydelsen av att många pensionärer använder flera läkemedel med åtföljande förväxlingsrisk?

Anf. 51 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Läkemedelsverkets ansvar handlar inte enbart om att se till att man inte förväxlar läkemedel på apoteket. Läkemedelsverkets ansvar handlar om patientsäkerheten i vidare bemärkelse. Man har blivit uppmärksammas på risken för förväxling eftersom flera olika läkemedel kommer att se likadana ut med principen om att bara använda svart text på vit förpackning. Därför har man bestämt sig för att gå igenom frågan och ge anvisningar. Jag är övertygad om att Läkemedelsverket kommer att ha som utgångspunkt att ända fram till dess att patienten själv ska dosera sina läkemedel i möjligaste mån undvika förväxlingar.

Jag vill gärna tro att vi kommer att få en bra hantering från Läkemedelsverkets sida när det gäller att godkänna ansökningar för parallellimport.

Frageställningen är en smula märklig. Parallellimport handlar ju egentligen från början om att man ska acceptera att någon annan får möjlighet att föra in ett av en annan producent redan lanserat läkemedel. Det sker då till lägre kostnad, eftersom man upphandlar det på annan plats och för in det på marknaden.

Jag kan förstå att detta irriterar de företag som från början utvecklat läkemedlet och lanserat det på marknaden. Men parallellimport är en utmaning av prissystemet. Den är till för att pressa priserna.

Att tvinga parallellimportören till annan typ av förpackning blir lite märkligt, eftersom man valt just detta läkemedel. Däremot kan man mycket väl se till att förpackningen innehåller en information om att det är parallellimporterat, att det är någon annan som har importerat det. Man ska inte nödvändigtvis tvingas till en helt annan typ av förpackning, som dessutom kan innebära de risker för förväxling som vi har talat om.

Jag vill hänvisa till den information som Läkemedelsverket har gett, nämligen att man nu går igenom detta och kommer att ha med det i sin bedömning av hur de parallellimporterade läkemedlen ska hanteras.

Anf. 52 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag hade hoppats att socialministern skulle svara på min fråga angående Socialstyrelsen och pensionärsorganisationerna. Jag tror nog att det är viktigt att ta reda på vilka synpunkter både Socialstyrelsen och pensionärsorganisationerna har.

Fru talman! I min interpellation redogör jag för den situation som har inträtt i Danmark efter högsta domstolens utslag. Jag vill passa på att tala om att det känns en aning olustigt att ta upp just Danmark som ett bra exempel i det här fallet, när det politiska klimatet ser ut som det gör med den danska regeringens direkta främlingsfientlighet och med katastrofala nedskärningar inom kultursektorn.

Men tillbaka till dagens fråga: När den danska regeringen uppmärksammades på denna problematik fick den ett exempel som visar på svårigheten att skilja mellan förpackningar av olika läkemedel och läkemedel av olika styrkor. Jag har tagit reda på det exempel som överlämnades till den danska regeringen, och jag vill passa på att här överlämna det till socialministern.

Även om socialministern inte har hunnit granska detta exempel under särskilt lång tid kan det vara intressant att få en reaktion från socialministern. Tror inte socialministern själv att neutrala förpackningar kommer att bli problematiskt?

Fru talman! Det är glädjande att socialminister Lars Engqvist har en positiv syn på parallellimport av läkemedel, trots att han uttryckte att det är en utmaning. Så länge vi tillåter det måste det ändå vara på ett plan där hanteringen är korrekt. Parallellimport är betydelsefull för att minska kostnaderna för läkemedel, både för patienter och för samhället. Ett av de första beslut jag var med om att fatta när jag kommit in i riksdagen efter valet 1998 var just att försäkra och höja högkostnadsskyddet. Jag tror att även detta är något som parallellimporterade läkemedel faktiskt kan förebygga.

Parallellimport är den enda konkurrens som finns när det gäller de mest potenta läkemedlen. Det är därför viktigt att värna den. Om detta verkar jag och socialministern vara överens.

Det är därför förvånande att Kommerskollegium, som har att bevaka att EG-rätten följs i Sverige, har kritiska synpunkter på hur prissättningen av parallellimporterade läkemedel går till. RFV verkar ha den mycket sympatiska inställningen att förhandla med samtliga som säljer läkemedel i Sverige för att uppnå den största möjliga besparingen för läkemedelskonsumenterna och förmånssystemet. Att detta strider mot artikel 28 i EG-fördraget verkar dock mindre betydelsefullt för RFV.

I propositionen om läkemedelsförmånerna anger regeringen följande vad gäller prissättning och subvention av läkemedel:

”Bedömningen rörande subventionering bör i allmänhet bli densamma som för det ursprungligen subventionerade läkemedlet förutsatt att priset inte överstiger det pris som godkänts för det av nämnden ursprungligen subventionerade läkemedlet.”

Fru talman! Jag vill därför fråga socialminister Lars Engqvist: Är den citerade regleringen tillräcklig för att garantera att parallellimportörer får sälja till samma pris som direktimportörerna? Och anser socialministern att det finns en förväxlingsrisk vad gäller de förpackningar som visas på det dokument som jag har överlämnat?

Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Nu är det ju inte min sak att avgöra en rad komplicerade rättsmål. Det är inte heller min sak att bedöma huruvida förväxlingsrisk föreligger i det här fallet.

Vi har en ordning för att hantera den här frågeställningen som jag sätter min tillit till. Först och främst går Läkemedelsverket igenom frågan om vilka krav man ska ställa på förpackningen, och jag är övertygad om att man kommer att göra det på ett rimligt sätt. Dessutom förlitar jag mig på att pensionärsorganisationerna också kan ha synpunkter. Dem träffar vi regelbundet, så det är inga svårigheter att lyssna till deras synpunkter på det här området. Men det viktigaste är att de myndigheter som är ansvariga för detta faktiskt hanterar det.

Den andra frågan var prissättningen, och där har jag redovisat att vi tillsätter en utredning som kommer i oktober.

I stället för att gå in på frågan om huruvida det finns en förväxlingsrisk med just läkemedlen i exemplet vill jag understryka det jag sade tidigare om den rent principiella hållningen. Parallellimport förutsätter egentligen att man faktiskt importerar just det läkemedel eller den produkt som någon annan har lanserat på marknaden. Det är själva förutsättningen: att man ska ha möjlighet att återvända till den svenska marknaden och sälja på andra villkor.

Där finns det såvitt jag förstår tre problem. Det ena är att den ursprungliga producenten inte är intresserad av detta och inte vill acceptera att man marknadsför läkemedlet med samma förpackning. Det andra är att han heller inte accepterar att man radikalt byter förpackning trots att det är samma läkemedel. Det kan ge intrycket att det är någon ny producent och att den ursprungliga producentens roll således tas bort ur sammanhanget. Det tredje gäller den väg som har diskuterats, nämligen att införa någon sorts neutrala förpackningar. Då har vi förväxlingsrisken.

Jag tycker att det rimliga är att acceptera tanken att man använder den ursprungliga förpackningen, dock med den upplysningen att det är parallellimporterat. Detta borde vara huvudregeln när det gäller att lansera på

marknaden. Då vet man vad det är för läkemedel, den ursprunglige producenten vet vilken förpackning det är och varför man valt det, och konsumenten får en information om att detta är det ursprungliga läkemedlet men att det är parallellimporterat av en annan än den ursprunglige producenten. Jag tycker att man ska försöka följa den grundregeln och hitta en väg för att få detta att fungera för alla parallellimporterande företag.

Anf. 54 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Tack, socialministern! Det tycker jag är en väldigt bra grundregel.

Jag vill återkomma till den fråga jag ställde till socialministern den 8 februari i år. I denna fråga konstaterades att andelen parallellimport av läkemedelsförsäljningen har minskat från 10 % till 9 %. Denna minskning kanske inte tycks så dramatisk, men därmed har samhället faktiskt betalat ungefär 20 miljoner kronor mer än vad som varit fallet om parallellimporten bibehållit sin marknadsandel.

En särskilt angelägen grupp i sammanhanget är hivläkemedel, som ofta är mycket dyrare än andra typer av läkemedel. Det är därför särskilt viktigt att parallellimporten får möjlighet att fungera utan administrativa eller andra hinder. Zerit, som också finns med bland exemplen på det papper jag gav socialministern, är ett hivläkemedel med stor försäljning i Sverige och där parallellimport förekommer. Det finns dock flera hivläkemedel som är nya och som ännu inte har hunnit bli föremål för parallellimport.

Den nya läkemedelsförmånsnämnden påbörjar sitt arbete den 1 oktober i år. Därför vore det intressant att höra om det finns något socialministern skulle kunna göra för att parallellimport av läkemedel ska underlättas fram till dess. Vi verkar ju vara helt överens om att parallellimport av läkemedel gynnar prissättningen på läkemedel, som ju har varit ett av de större problem som vi på olika sätt har försökt och försöker komma till rätta med i Sverige. Det vore bra om det kunde tas initiativ från Socialdepartementet som kunde underlätta parallellimport av läkemedel fram till den 1 oktober. I dag kan det faktiskt kännas som om detta i stället motarbetades.

Anf. 55 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är ledsen att säga att jag förmodligen inte kan ge fler konkreta svar på interpellantens frågor.

Det pågår nu ett arbete. Vi får en ny läkemedelsförmånsnämnd. Den är alldeles nyss beslutad och ska tillsättas och komma i gång med sitt arbete den 1 oktober. Det förändrar ganska mycket när det gäller att bedöma läkemedel. Det kommer naturligtvis att ta ett tag innan denna nämnd kommer i gång, så vi vet inte riktigt vilken effekt det får. Till det ska också läggas den utredning som jag tidigare hänvisade till och det arbete som sker på Läkemedelsverket.

Det enda jag vill opponera mig mot är påståendet att det skulle finnas en negativ hållning till parallellimport. Det finns det inte. Vi är för att man ska ge parallellimportörerna möjligheter.

Det finns många som vill motverka det av begripliga skäl. Men samhället, dvs. staten och statliga myndigheter som hanterar detta, är för parallellimport. Det är ganska viktigt. Det gäller bara att se till att de

parallellimporterande företagen kan ges vettiga arbetsvillkor och rimliga villkor för att lansera sina produkter. Det menar jag att de åtgärder som vi vidtar kommer att leda till.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 2001/02:450 om folkhälsan

Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig om jag avser att utarbeta kortsiktiga och långsiktiga handlingsplaner för att komma till rätta med välfärdssjukdomar som övervikt, hjärt- och kärlsjukdomar samt högt blodtryck. Vidare har Margareta Viklund frågat mig om jag avser att ta initiativ till ett folkhälsoprogram som bl.a. innefattar allmän folkhälso-skanning och därmed sammanhängande rådgivning för samtliga 18-åringar i t.ex. Pliktverkets regi.

Jag tror att Margareta Viklund snarare avser screening än folkhälso-scanning, dvs. att genom test eller undersökningar kunna upptäcka individer som troligtvis är sjuka eller hos till synes friska människor kunna påvisa riskindikatorer som individen inte känner till.

För att en sjukdom ska vara lämpad för screeningverksamhet bör enligt WHO tio kriterier vara uppfyllda. Bl.a. ska det finnas en accepterad behandling för patienter med sjukdomen i fråga, och det ska finnas möjlighet att diagnostisera och behandla patienter med positiva fynd från screeningverksamheten. Vidare ska kostnaderna vara rimliga i förhållande till utgifterna för vården som helhet, och proceduren ska vara en kontinuerlig process och inte en engångsföreteelse.

Medicinsk expertis är i dag inte överens om att dessa kriterier är uppfyllda vad avser 18-åringar, och därför har vi inget vetenskapligt stöd för att ta initiativ till en sådan verksamhet som Margareta Viklund efterfrågar. När det gäller hjärt- och kärlsjukdomar är 18-åriga män således en alltför frisk grupp för att screening ska vara motiverad. I den hälsoundersökning som redan i dag genomförs i samband med mönstring ingår bl.a. blodtrycksmätning.

SBU (Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik) kommer inom kort att överlämna en rapport till mig om fetma, och vi ser med spänning fram emot den. Det finns en omfattande kunskap om matens betydelse för hälsan. Kostrådgivning förekommer inom bl.a. mödravårdscentraler, barnavårdscentraler, primärvård och inom skolans Hem- och konsumentkunskap, som främst syftar till att förebygga att kostrelaterade sjukdomar uppstår.

På världshälsodagen den 7 april 2002 var generalsekreterare Kofi Annans budskap "Motion för hälsans skull" bokstavligen en uppmaning. Han skriver vidare: "Sjukdomar som inte är smittsamma, som t.ex. diabetes, sjuklig fetma och hjärt- och kärlsjukdomar, har blivit en stor epidemi i alla samhällen, både rika och fattiga. Detta beror till stor del på en motsvarande epidemi av stillasittande, ohälsosamma livsstilar, kostförändringar och en ökad tobaksanvändning."

Även i Sverige är trenden tydlig, och enligt Nationella Folkhälso-kommitténs betänkande, SOU 2000:91, är 45 % av befolkningen över-

viktig i vårt land. Problemet består av ett för högt energiintag i kombination med ett alltför stillasittande liv. Särskilt alarmerande är att barn och ungdomar är drabbade.

Åtskilligt görs för att bromsa och motverka denna utveckling. Skola och förskola är här viktiga arenor. Ämnet idrott och hälsa syftar till att ge barn och ungdomar sunda levnadsvanor. Stöd till ungdomsidrotten, simundervisning och skolans hemkunskapsundervisning är också motkrafter.

Regeringen gav Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att under år 2001 driva kampanjen Sätt Sverige i rörelse. Regeringen avser att uppdra åt Statens folkhälsoinstitut att följa upp kampanjen genom att fortsatt ta initiativ till verksamhet som syftar till att öka den fysiska aktiviteten hos människor samt öka andelen människor som är fysiskt aktiva. Det fortsatta arbetet benämns Håll Sverige i rörelse.

Regeringen avser att lägga fram en folkhälsomålsproposition för riksdagen hösten 2002. I propositionen avser regeringen att presentera tio mål- och uppföljningsområden varav ett omfattar fysisk aktivitet och ett annat matvanor och säkra livsmedel.

Anf. 57 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret, där jag tycker mig mellan raderna kunna märka en respekt för den fråga som har stor betydelse för våra liv och vår levnad, nämligen hälsan.

Jag vill påstå att förebyggande verksamhet i alla tider har varit mer eller mindre ifrågasatt. Det är nämligen svårt att mäta hälsovårdens och friskvårdens direkta effekter eftersom resultaten av deras verksamhet innebär att exempelvis det svenska folket får en bättre hälsa generellt sett. Att säga att t.ex. medellivslängden blivit högre på grund av en viss typ av friskvård går inte. Det är så många olika variabler som har stor betydelse för människors hälsa och livsvillkor.

Det är därför ganska lätt att ifrågasätta friskvården och hälsovården och dra ned på de verksamheter som ingår där när statsfinanserna kräver nedskärningar i budgeten. Två områden som har varit och som jag hoppas fortfarande är flaggskepp i den förebyggande verksamheten är mödra- och barnhälsovården. Vad de verksamheterna har betytt för folkhälsan går inte att värdera. Skolhälsovården är också mycket viktig.

Hälsovården och sjukvården är som kommunicerande kärl. När man drar ned på den ena sidan får det konsekvenser för den andra. Ett exempel är skolhälsovårdens och skolans förebyggande verksamhet. Där har under de senaste åren gjorts drastiska nedskärningar, även om man nu med all rätt försöker att besinna sig lite och t.o.m. gör nysatningar.

Köerna till den psykiska barn- och ungdomsvården har väl aldrig varit så långa som under de senaste åren på grund av bl.a. skolans neddragningar av skolhälsovård, inklusive psykologer och kuratorer. Kristdemonstraterna var tidigt ute och varnade för de konsekvenser som vi nu kan se.

Många barn har det jobbigt i skolan i dag. De har ofta ingen som de med förtroende kan vända sig till. Huvudmannaskapet för skolhälsovården har många gånger ifrågasatts. Det kanske finns anledning att titta på den frågan igen.

En annan brist på förebyggande aktiviteter som nu börjar visa sig ganska tydligt är den bristfälliga satsningen på våra invandrarbarn och invandrarungdomar. Här vill jag påstå att vi har missat generationer.

Fru talman! Hälsovård och friskvård handlar inte enbart om kroppens fysik och hälsa utan också om den mentala hälsan, själens hälsa. Genom att exempelvis visa barn och ungdomar att de är betydelsefulla och att vi vuxna vill dem väl oavsett om de är infödda svenskar eller inte är en satsning på välbefinnande och framtid.

Det gäller att se till att det finns en fungerande skolhälsovård, ett fungerande och tillräckligt utbud av fritidsaktiviteter och möjligheter att delta i sådana, möjlighet till olika kulturella aktiviteter som musikundervisning, teaterspel osv. På så sätt kan vi öppna olika vägar till ett rikt och sunt liv i det framtida samhället.

Här anser jag att vi har ett stort folkhälsoansvar som tyvärr har försumrats på vissa håll under en lång följd av år bl.a. på grund av att neddragningarna till stor del så ofta drabbade de svagaste i samhället. Vad jag vill säga med det är att vi har ett speciellt ansvar för de kommande generationernas både fysiska och psykiska hälsa.

Av bl.a. den anledningen ser jag det som otroligt orättvist och ojämnt att enbart den manliga delen av tonårsgruppen ska ha skyldighet att genomgå en fullständig medicinsk och mental undersökning samt få diverse råd inför framtiden. Min fråga är: Har inte flickorna samma rätt och skyldighet att gå genomgå en fullständig hälsoundersökning i de övre tonåren? Jag tänker förstås på den undersökning som pojkarna genomgår vid mönstringen.

De undersökningstillfällena skulle kunna användas mycket effektivt genom exempelvis en riktad hälso- och friskvårdsundervisning och information och vara en del i en heltäckande handlingsplan för att komma till rätta med våra välfärdssjukdomar.

Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är alldeles övertygad om att Margareta Viklund och jag i långa stycken är helt överens när det gäller att beskriva de stora utmaningar vi står inför.

Det är något tragiskt att alla utvecklade länder i hela Västvärlden kan konstatera två saker parallellt. Den ena är att ingen generation är så kunzig om de risker vi lever med som den unga generationen i dag. Utbildningssystemen har utvecklats, och alltfler unga människor går i skolan under en längre tid. Kunskapen totalt sett om risker är högre än hos kanske någon tidigare generation. Samtidigt kan vi konstatera att man tenderar att trots denna kunskap leva med allt större risker.

Vi har nu i Sverige en ökad alkoholkonsumtion bland unga människor – vi ska diskutera det alldeles strax. Vi kan se att också tobaksrökningen börjar öka igen, och vi kan framför allt se ett växande problem med övervikt, som i många fall också är en sjuklig övervikt.

Det finns bara ett svar på de här frågorna, och det är att samhället tar på sig uppgiften att via alla de instrument som man förfogar över för att nå ungdomen, från dagis över till skolan och sjukvården, upplysa om riskerna och ge tips och råd om hur man kan leva ett sundare liv för att förhindra framtida hälsorisker eller för att undvika att bli sjuk. Detta bör man arbeta med.

Nu handlar frågan om huruvida man just vid 18 års ålder, beroende på att vi sedan urminnes tider har haft ett system med mönstring för de

pojkar som ska göra värnplikt, ska gå in med en stor skanning av alla ungdomar i den åldern.

Jag tror inte att det egentligen är särskilt verkningsfullt, för nu handlar det om att komma in mycket tidigare och se till att vi har en väl fungerande skolhälsovård, vilket är en uppgift som vi nu tar på oss. Vi ska se till att skolan i ett tidigare skede kan följa upp ungdomarna och att vi har ett föreningsliv i skolan som ger skolungarna en möjlighet att engagera sig. Vi ska under uppväxten ge bättre villkor och en bättre information till ungdomarna.

Jag är alltså inte säker på att just den idé som Margareta Viklund slåss för är den effektivaste – ifall vi nu har resurserna. Jag tror att man bör komma in långt tidigare. Vi ska se till så att vi börjar tidigare för att förhindra problemen. Det är ju redan i tonåren som vi ser problemen i dag, och vi måste förbereda detta arbete innan det är för sent för våra ungdomars del.

Anf. 59 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag tror inte att vi har några större avvikande uppfattningar om behovet av en hälsoundervisning och att den ska börja tidigt. Det var vad jag också försökte peka på i mitt förra inlägg. Det är oerhört viktigt att exempelvis skohälsovården får de resurser som den behöver ha.

Man bör också satsa på våra invandrarungdomar och på andra ungdomar så att det finns ett utbud av både det ena och det andra när det gäller fritidsverksamhet och annat. Här har vi varit dåliga. Visserligen finns det mycket kunskap, precis som socialministern säger, men det finns också en stor påverkan av ungdomar i dag och ett oerhört utbud av allt möjligt. Det gäller alltså att ge alternativ, och jag tycker inte att vi har lyckats särskilt väl där heller.

Det kanske kan låta ambitiöst och provocerande och i vissa öron kanske också alltför visionärt, men om Sverige vill vara den lysande stjärnan uppe i höga nord – i nordligaste Europa – som Sverige kanske måste vara för att över huvud taget märkas och kunna överleva så måste vi satsa på frågor och aktiviteter som ger genklang både hos den enskilda människan och i internationella sammanhang. Sverige måste helt enkelt vara bäst på olika områden. Ett sådant område är förebyggande verksamhet. På det området har Sverige tidigare legat före under en lång följd av år. Vi som talar om jämställdhet och berömmar oss av att bo i världens mest jämställda land måste ju också leva upp till det.

Här tänker jag återigen på hälsoundersökningen vid månstringen, men en allmän hälsoundersökning vid 18 års ålder kan bara ses som ett första steg mot en markant förbättrad förebyggande sjukvård och friskvård. I följande etapp bör också resurser för kontinuerligt förebyggande sjukvård byggas upp med exempelvis tioårsintervall, där möjligheter att besöka läkare för undersökning, provtagning och rådgivning återkommer. Därmed inte sagt att det ska vara helt gratis för den enskilde.

Prissättningen för hälsovård och friskvård respektive sjukvård måste väl anses förlegad, och den rimmar dessutom illa med regeringens intentioner när det gäller att få svenska folket att röra på sig lite mer. Medan hälsoundersökning är friskvård och således något som personen själv får betala är en hjärtinfarkt sjukvård och således något som samhället bekos-

tar så gott som helt. Man kan fråga sig hur många onödiga hjärtinfarkter som hälsokontroller till sjukvårdspriser skulle kunna förhindra.

Hur ser socialministern på det? Är det inte dags att se hälsovård och friskvård som en samhällets uppgift på samma sätt som sjukvården?

Prot. 2001/02:114

28 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag berättade i mitt interpellationssvar att regeringen nu arbetar med en särskild proposition om folkhälsan. Vi kommer att redovisa och precisera de mål som bör gälla för folkhälsopolitiken.

I det sammanhanget ska det bli intressant att diskutera hur vi ska arbeta med strategier för att förbättra folkhälsan. Jag tror att det handlar om att föra samman en rad olika institutioner och en rad olika verksamheter kring ett gemensamt mål. Budskapet ska vara detsamma i förskolan och i skolan. Man ska inte bara engagera ungdomsskolan utan också högskolorna i detta arbete. Man ska se till att hela utbildningssystemet tar ett ansvar också för att förmedla information och kunskap till eleverna och till barnen om folkhälsoproblematiken.

Men jag tror dessutom att det handlar om att utbilda och ge kunskap till föräldrarna och att inse att familjen spelar en stor roll när det gäller att ge barnen möjlighet till ökad kunskap om de risker vi lever med och hur man ska undvika hälsoriskerna.

Det handlar alltså inte om enbart sjukvård, enbart skolan eller enbart förskolan utan det handlar om att få ett samspel mellan alla dessa olika samhälleliga institutioner. Det är det vi kommer att diskutera när det gäller att formulera en folkhälsostrategi.

Redan att sätta upp och precisera tio mål för folkhälsan är svårt, och det är det vi håller på att arbeta med nu. Men att sedan se till så att vi får en strategi för alla delar av samhället för att arbeta i riktning mot målen är den stora uppgiften. Att utvidga de hälsoundersökningar som görs för ett mycket speciellt ändamål, nämligen för dem som ska in och göra värnplikt, till en allmän hälsoundersökning kanske inte är det bästa sättet att använda resurserna. De resurserna behöver vi använda för att ge stöd i mycket tidiga åldrar och ge stöd till en uppväxt som är bättre än den som vi uppenbarligen kan erbjuda unga människor i dag.

Anf. 61 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag skulle kunna diskutera mönstringens hälsoundersökningar och den orättvisa som jag finner där ganska länge. Jag tänker inte ta tiden till det, men jag tycker ändå inte att det är rättvist. Det är klart att detta behövs för de ansträngningar som framför allt pojkarna utsätts för i det militära. Man plockar ut dem som har den bästa fysiken osv. Men de får också, genom den hälsoundersökning som man erbjuder dem, med sig någonting ut i livet som flickorna inte får. De får reda på var de står hälsomässigt, vilken hälsostatus de har osv. Den möjligheten har inte flickorna på samma sätt.

Jag tror inte att de problem som både pojkar och flickor har i dag när det gäller hälsofrågorna skiljer sig så mycket åt. Flickor väger för mycket, och pojkar gör det också. Pojkar kanske röker mer, använder mer tobak osv., men gränserna håller även där på att suddas ut. Det ska ni ju diskutera här sedan, vad jag kan förstå.

Det finns oerhört mycket att ta upp i olika sammanhang. Vi har också det heta debattämne som handlar om sjukskrivningar. Det är en fråga som har uppmärksamats mycket, och även i regeringens finansplan. De ökade kostnaderna för sjukskrivningarna är en utveckling som åtminstone indirekt sannolikt i vissa fall också kan kopplas till det ökande antalet välfärdssjukdomar.

En lämplig uppgift för regeringen vore att tillsammans med andra berörda instanser snarast utreda kostnaderna för förebyggande och friskvårdande insatser kontra sjukvårdande och behandlande insatser. I arbetet bör också ingå att ta fram en långsiktig plan för ett framgångsrikt hälsoarbete. Men det kommer kanske den här utredningen att göra – vad vet jag?

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2001/02:485 om folkhälsan

Anf. 62 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elver Jonsson har frågat mig om vilka åtgärder jag avser vidta för att Sverige som nation ska leva upp till de höga folkhälsopolitiska mål som håller tillbaka alkoholkonsumtionen och dess skador. Jonsson har vidare frågat om jag avser att inom EU:s ram verka för att goda erfarenheter från svensk drogpolitik starkare ska kunna etableras också i Europa samt om jag avser att gå i täten för en bred folklig kampanj i avsikt att senarelägga den alltför tidiga ungdomsdebuten med alkohol och tobak.

För att motverka negativa effekter för folkhälsan beslutade riksdagen den 21 februari 2001 om en nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador (prop. 2000/01:20, bet. 2000/01:SoU8, rskr. 2000/01:144). I handlingsplanen redovisas ett antal områden där insatser behöver genomföras och förstärkas fram till år 2005. Syftet med handlingsplanen är att lägga fast grundvalarna för en alkoholpolitik som leder till minskad alkoholkonsumtion och begränsar alkoholskadorna.

Huvudinriktningen för alkoholpolitiken enligt handlingsplanen ska vara att stimulera utvecklingen av målinriktade och samordnade förebyggande insatser på kommunal nivå. Förstärkta åtgärder behövs dessutom i form av särskilda stödinsatser för riskgrupper och individer med riskbeteende, vård- och behandlingsinsatser, opinionsbildning och information, begränsning av tillgången på och marknadsföringen av alkohol drycker, kompetensutveckling, uppföljning av konsumtions- och skadeutvecklingen samt alkoholforskning. Förstärkta åtgärder behövs också för att utveckla samarbetet på europeisk och internationell nivå.

För genomförandet av handlingsplanen disponeras 550 miljoner kronor under tre år. En särskild kommitté har tillsatts med uppgift att samordna insatserna på nationell nivå och att i samspel med kommunerna och landstingen stimulera insatserna på regional och lokal nivå. Kommittén har också fått i uppdrag att svara för information och opinionsbildning nationellt och att genomföra seminarier, konferensserier etc. som syftar till att förankra innehållet i planen och stimulera utvecklingen av olika förebyggande verksamheter såväl lokalt som regionalt.

Arbetet med att förverkliga handlingsplanens intentioner befinner sig i ett uppbyggnadsskede. Insatserna är av långsiktig karaktär där stora ansträngningar nu görs för att utveckla kompetens, metoder och verksamheter på framför allt lokal och regional nivå. Utgångspunkten för kommitténs arbete är de prioriteringar som gjorts i den nationella handlingsplanen vari ingår insatser för att skjuta upp den alltför tidiga alkoholdebuten bland ungdomar. Detta arbete bör rimligen ges en chans att genomföras och utvecklas innan vi börjar prata om nya kampanjer och nya åtgärder.

När det gäller att inom EU:s ram verka för att goda erfarenheter från svensk drogpolitik starkare ska kunna etableras också inom Europa har Sverige sedan flera år bedrivit ett aktivt och framgångsrikt arbete.

EU:s ministerråd har enhälligt ställt sig bakom Sveriges förslag om behovet av en alkoholstrategi, och kommissionen har uppmanats att påbörja arbetet med en sådan strategi för att minska alkoholens skadeverkningar. Rådet har vidare enhälligt antagit kommissionens förslag till rekommendationer om åtgärder mot unga människors, särskilt barns och ungdomars, alkoholkonsumtion. Rekommendationen, som också är ett svenskt initiativ, är ett första steg på väg mot en övergripande alkoholstrategi inom EU.

Sveriges regering arrangerade WHO:s europeiska ministerkonferens om unga och alkohol i Stockholm i februari förra året. Konferensen blev en framgång för Sverige, WHO och för det alkoholförebyggande arbetet. 51 europeiska regeringar ställde sig bakom en ovanligt kraftfull deklaration om att skydda Europas ungdomar från alkoholskador. Stockholmskonferensen och deklarationen har fungerat som inspiration och ett viktigt politiskt dokument i flera europeiska länder och resulterat i efterföljande konferenser och initiativ.

Sverige har tillsammans med Finland tagit initiativ till länderjämförande alkoholstudier inom EU:s medlemsländer, de s.k. ECAS-studierna. Studierna har kommit att utgöra den vetenskapliga grunden för det fortsatta arbetet inom EU. Sverige har även presenterat en expertrapport om alkohol och alkoholpolitik för ministerrådet i juni 2001.

Regeringen kommer även fortsättningsvis att aktivt arbeta för att stärka folkhälsoarbetet inom EU för att på så sätt påverka övriga medlemsländer, men även kommissionen, att i större utsträckning än i dag behandla alkohol som i första hand en hälsodeterminant och folkhälsofråga och inte som en handelsvara bland övriga varor.

Anf. 63 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! När jag nu tackar statsrådet för svaret inställer sig en fråga: Vart tog handlingskraften och det sociala engagemanget vägen?

Socialministern ger en redovisning av departementets och regeringens politik, i första hand kopplad till den nationella handlingsplanen och de insatser som har genomförts – men där siktsträckan är tre år. En annan hänvisning är att mycket av det som ska ske ska ske på kommunal nivå. Men vi vet att dels brottas kommunerna med en tung egen ekonomi och ofta har en ursäkt för att inte göra extrainsatser, dels finns det ett ganska svalt intresse i många kommuner. De eldsjälarna skulle behövas i lokalpolitiken för att leva upp till högstämnda alkohol- och drogpolitiska mål saknas ofta. Socialministern säger att det nu behövs särskilda stödin-

satser för riskgrupper och individer med riskbeteenden. Det behövs information, opinionsbildning och, inte minst viktigt, begränsning av marknadsföringen av alkoholdrycker.

Smaka på de orden, kammarledamöter, läktarpublik och socialministern. Å ena sidan talar vi, regering och riksdag, om riskgrupper, opinionsbildning och att begränsa tillgången på alkohol. När detta är sagt, å andra sidan, är alltför många obekymrade om att det sker ett ökat alkoholflöde i kölvattnet av en slapp och för lite socialt inriktad alkoholpolitik. Det kan väl knappast anses vara en begränsning av tillgången på alkohol när utskänkningstillstånden har fördubblats på några få år? Det gäller även den ökade försäljningen som bryggare, vintraktörer och spritimportörer eftersträvar. Är socialminister Lars Engqvist nöjd med situationen som gäller framför allt för ungdomar?

I ministerns svar hänvisades till WHO-konferensen i Stockholm förra året. Jag delar uppfattningen att det var en bra konferens. Men den svenska regeringen synes ganska obekymrad över vad den förre norske statsministern och numera WHO-chefen Gro Harlem Brundtland berättade under konferensen, nämligen att ute i Europa, inklusive Sverige, avlider mer än 50 000 ungdomar varje år på grund av alltför hög alkoholkonsumtion. Är det ett faktum som pågår Socialdepartementet? Hitills, fru talman, har regeringen inte dragit i nödbromsen.

En av de mest alarmerande uppgifterna i dessa yttersta dagar är det kraftigt ökade rattfylleriet. Forskare påstår att det har ett starkt samband med den allt slappare alkoholpolitiken som har rått under senare år. Upp-täcktsrisken är låg, och domstolar dömer till andra påföljder än fängelse vid grovt rattfylleri. Det innebär bl.a. att de dömda inte heller genomgår de rehabiliteringsprogram som normalt skulle ingå i påföljderna. Dessa signaler leder ju alldeles fel. Forskaren Leifman säger att det är en mycket kraftig uppgång jämfört med situationen för bara fyra år sedan.

Detta sker samtidigt som vi i Sverige lever med doktrinen om den s.k. nollvisionen i trafiken, dvs. att ingen ska dödas eller svårt skadas. Nu har vi en situation där var fjärde, kanske var tredje, dödsolycka är alkoholrelaterad. Samtalar inte regeringen om hur nollvisionen ska förverkligas med tanke på sambandet med alkohol- och drogbruk?

Anf. 64 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag vill också tacka socialministern för svaret, och jag vill också tacka Elver Jonsson som har ställt dessa viktiga frågor.

Jag vill speciellt tacka socialministern för det sista han sade i sitt svar, nämligen att ministern och Sverige kommer att jobba för att alkohol ska behandlas som en hälsodeterminant och folkhälsofråga i EU och inte som en handelsvara bland andra varor. Det känns oerhört bra, och det gläder mig verkligen. Jag tackar speciellt för att vi får detta så tydligt beskrivet för oss.

Socialministern hänvisade till det beslut riksdagen fattade den 21 februari. Vi beslutade om den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador. Det är alldeles riktigt att det inte går att kommentera det arbetet än eftersom det är just igångsatt.

Men nog tycker jag att det tål att prata mer om alkoholfrågan. Jag såg en siffra förra veckan att det finns de som tror att alkoholskadorna i vårt land kostar 130 miljarder kronor. Då vet jag att man inte har räknat in

speciellt mycket kostnader kring anhörigas lidande eller för att de behöver vara lediga från jobbet på grund av att de lever tillsammans med någon som brukar eller missbrukar för mycket alkohol.

I det sammanhanget kan de 550 miljoner som man har anslagit för att titta på detta tyckas som en droppe i havet, men det är ju extrapengar.

Jag ska också välkomna socialministern till den grupp människor som ibland brukar kallas vuxna barn till alkoholister. Jag tillhör också den gruppen. Det är en grupp som det hittills har varit väldigt tyst om. Min förhoppning är att det kanske börjar hända fler saker nu när det blir mer kända människor än vad jag är som sluter sig till den gruppen. Jag har haft förmånen att jobba med den gruppen människor. Det har hjälpt mig privat, men det har också gjort att jag har fått en oerhörd insikt om hur man påverkas när man har levt med en människa som har missbrukat alkohol.

I Aftonbladet i förra veckan var det en artikelserie om barn till alkoholister. Man beräknar att de här barnen kan vara så många som 200 000. Den grupp vuxna som är barn till alkoholister, den grupp som socialministern och jag tillhör, kan röra sig om så många som en halv miljon människor. Många av dessa klarar naturligtvis att leva sina liv på ett bra sätt. Vissa klarar det med lite hjälp, men många behöver väldigt mycket hjälp. Jag tycker att den gruppen är värd att stötta. Jag frågar då socialministern om han i det här läget kan tänka sig några konkreta insatser för just den gruppen, vuxna barn till alkoholister.

Anf. 65 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elver Jonsson och jag har flera gånger diskuterat alkoholpolitiken här, ofta grundat på någon interpellation från Elver Jonsson. Jag ska vara alldeles uppriktig och säga att just nu är jag otroligt rädd för att alkoholpolitiken förs här, men bara här. Vi fattar beslut här, men det händer inget utanför riksdagen. Det är inte Elver Jonsson ansvarig för. Det är inte riksdagen ansvarig för. Men vi har ett gemensamt ansvar att se till att vi för en alkoholdebatt i det här samhället som gör att alla människor, folkrörelser, föreningslivet, idrottsrörelsen, kommunalpolitiker, kommuner, landsting och landstingspolitiker börjar förstå vad det är vi står inför.

Den handlingsplan som beslutades av Sveriges riksdag förra året är faktiskt alldeles lysande. Den är ambitiös i sin målbeskrivning. Den anvisar en strategi för att arbeta som är väl genomtänkt och som kan fungera väl. Tanken är att varje kommun ska upprätta en egen alkoholpolitisk handlingsplan som behandlar allt från förebyggande arbete över till att ge hjälp och stöd åt missbrukare. Det inkluderar också familjer till missbrukare, dvs. både anhöriga och barn. Det handlar också om att bygga ut missbruksvården och se till att man är strikt när det gäller tillgänglighet till alkohol.

Tanken är inte att vi ska förbjuda alkohol. Det inser vem som helst. Det är en omöjlighet att förbjuda alkohol. Men däremot ska vi skapa alkoholfria miljöer. Barn och alkohol hör inte ihop. Trafik och alkohol hör inte ihop. Arbeta och alkohol hör inte ihop. Så skulle vi bit för bit bygga alkoholfria miljöer för att minska alkoholkonsumtionen och bekämpa alkoholskaderiskerna. Det har beslutats här, och nu är arbetet på

gång. Det hålls en rad möten i kommunerna. Kommunerna arbetar med det.

Men samtidigt kan vi se hur alltfler aktörer agerar för en liberalisering av alkoholpolitiken, för en generösare tillgänglighet och för att fler krogar ska öppna. Det har blivit opportunt i den politiska debatten att säga att nu ska vi börja dricka klockan sju på morgnarna också därför att det gubevars råkar vara fotbolls-VM.

Jag känner att vi kan mötas här och diskutera. Vi kan vara hur engagerade som helst, men om vi inte kan förmå alla andra aktörer att ta sitt ansvar kommer vi inte att lyckas.

Nu finns det anledning att vara bekymrad. Elver Jonsson frågar om jag är nöjd med situationen. Nej, absolut inte. Vi ser ju nu hur konsumtionen ökar. Vi ser också hur konsumtionen ökar bland unga människor. Nu förs alkoholen tillbaka in på arbetsplatserna med motivet att det gubevars är nya arbetsplatser. Det är kreativa arbetsplatser. Men det sade man när jag började min journalistbana också. Då sade man att på de här tidningsredaktionerna ska man gärna dricka lite grann därför att det är så kreativt. Det sade man på byggarbetsplatserna när man skulle fira taklagsfesten. Det sade man på varvet i Karlskrona därför att lärlingarna skulle lära sig att hantera spriten. Så lyckades vi föra bort alkoholen från arbetsplatserna under 1900-talet. Det är kanske en av de största framgångarna. Och nu märker vi att vi är tillbaka.

Jag tror att vi nu gemensamt över partigränserna, dvs. de politiska partier som står bakom en restriktiv alkoholpolitik – alla partier har gubevars inte samma uppfattning – måste gå ut och arbeta för detta i den allmänna opinionen. Vi måste föra debatten och uppmåna folkrörelser att ta ett ansvar. Om vi inte gör det slutar det väl med att Elver Jonsson, jag och några till debatterar detta i riksdagen och fattar kloka beslut, men det händer ingenting i samhället i övrigt.

Regeringen har naturligtvis ett stort ansvar. Vi ska se till att lagstiftningen fungerar och att resurserna finns. Men inte ens världens bästa regering kan förändra verkligheten om vi inte kan få människor att ta sitt eget ansvar.

Anf. 66 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! I det här sammanhanget tror jag inte att vi kan tala om världens bästa regering, inte ännu i alla fall. Jag har många gånger sagt, och det har inte Lars Engqvist polemiserat mot, att alkoholpolitik bygger ett hus med många byggstenar. Man kan inte rycka ut ett och annat och tro att det är lika stabilt.

Lars Engqvist säger att vi inte kan göra detta isolerat. Vi kan stå här i kammaren och tala, men vem bryr sig om det? Det är riktigt om det bara blir det. Men det kan också vara startpunkten. Jag har några gånger uppmanat socialministern att gå ut med ett linjetal om hur det borde vara. Det skulle vara ett stort stöd för socialarbetare, för föräldrar och för kommunpolitiker. Överväg det ännu en gång! Jag lovar att det kommer många och lyssnar till det talet. Det är ett publikt ämne som socialministern tar till orda i.

Det som långsiktigt är ett bekymmer är uppgifter i dagens tidning om att var tredje kvinna dricker alkohol under graviditeten, trots att vi vet att all alkohol går över till fostret. En barnmorska säger i dag i DN: Ingen

skulle fylla en nappflaska med rödvin och ge till barn, men det är vad vi gör när vi dricker under graviditeten. Hon fortsätter: Jag tycker att man inte ska utsätta barn för berusning. Det blir antagligen riktigt berusat och kanske medvetenlöst. Hon tillägger: Alkohol är alltid farligt för foster eftersom hjärnan växer under hela graviditeten.

Professorn vid narkotikakliniken här i Stockholm, Ulf Rydberg, säger i samma tidning: Inom sjukvården har tydligheten i budskapet inte varit imponerande. Han avslutar sina kommentarer med att här måste alla hjälpa till – skolan, anhöriga och sjukvården – och jag lägger gärna till också vi politiker.

I Aftonbladets artikel *Mamma, pappa, sprit* som föredömligt publicerades skriver alkoholläkaren Sven Andréasson: ”När tillräckligt många barn har blivit ihjälslagna eller påkörda av berusade vuxna; när tillräckligt många tonåringar från medelklasshem dött i alkoholförgiftning; när tillräckligt många barn föds med fosterskador orsakade av alkohol – först då kommer samhället att vakna.”

Vad har då regeringen gjort i den här situationen. Jo, man har skrivit många rapporter. Det har varit många konferenser. Det har getts ut handlingsplaner och redogörelser. Men samtidigt har man också haft en tillåtande attityd som gör att alltför drabbas av det utbud som vi i tidigare beslut har sagt inte skulle vara vare sig aggressivt eller lockande. Regeringen har inte haft någon brådska att ingripa för att skydda folkhälsan. I stället har man agerat i rakt motsatt riktning.

Då tänker jag på tre saker.

För det första när man mot tidigare riksdagsbeslut beslutade att hålla Systembolaget öppet också på lördagar.

För det andra att man gav efter för de skyhöga införselsregler som EU prackade på oss. Regeringen föll undan.

För det tredje var man mycket rask med att öppna statliga kasinon, trots att man erkände spelberoendets faror och vetskapen om att kasinoverksamhet inte är något som gynnar folkhälsan eller människors ekonomi. Ofta leder det till både ohälsa och bankrutt.

Fru talman! Det är märkligt att ett parti med så stolta traditioner inom socialpolitiken kan falla undan. Inte ens ordet social i partinamnet lär spela någon större roll. När det moderata socialborgarrådet i Stockholm inbjöd till dygnet-runt-utskänkning störtade det socialdemokratiska oppositionsrådet fram, och nu går man i armkrok. Det hedrar socialministern att han, som jag tolkar det, tar avstånd från den typen av populistiska utspel. Det är ovärdigt de främsta politikerna i landets huvudstad att göra sådana utspel. Det gynnar sannerligen inte folkhälsan, fru talman.

Anf. 67 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Det är väldigt sällan som jag brukar känna glädje när någon annan människa är orolig, men i det här fallet måste jag säga att det gläder mig att socialministern är så tydlig och engagerad och känner en stark oro för hur vi ska lösa de här frågorna i framtiden. Oro kan vara en stark drivkraft för att få bra förändringar till stånd.

Vi pratar ofta om alkoholfria zoner, och ministern nämnde arbetet, trafiken, graviditeten och barns uppväxttid. Jag tror att vi i det sammanhanget måste bli mycket tydligare. Jag tycker ibland att man suddar ut gränserna och tillåter alkohol lite här och lite där. Då blir man otydlig.

Vi kan börja med arbetsplatserna och med oss själva i regering och riksdag. Vi träffas rätt ofta på sammankomster där det förekommer alkohol-drickande. Man kan säga att vi kan sköta det här, men jag menar att man någonstans måste vara tydlig. Antingen har man alkohol, eller så har man det inte.

Fru talman! Jag vill använda mina sista sekunder i debatten till att tacka Elver Jonsson. Det här är förmodligen min sista debatt i alkohol-frågor i riksdagen, och jag måste säga att jag är oerhört förtjust i Elver Jonsson. Det vet hans hustru om, så det får jag säga. Det kommer att bli trist här i riksdagen när du inte är här, Elver. Du har varit så oerhört engagerad och så enormt handlingskraftig i alkoholfrågor. Du och jag tycker lika också i andra frågor, men jag har i det här sammanhanget fått oerhört mycket hjälp och stöd från dig. Jag kommer att sakna dig, och även fler i riksdagen – som jag tror även socialministern – kommer att sakna debatterna med dig i den här kammaren. Tack så mycket!

Anf. 68 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Motivet för att jag ska delta i debatten är inte att jag skulle kunna tillföra debatten någon ytterligare klokskap eller sakkunskap. Det finns hos frågare, svarare och andra meddebattörer tillräckligt mycket av insikter och kunskaper i alkoholfrågan, och jag har inte möjligheter att beskriva läget på något annat sätt än vad som redan har skett.

De beslut som riksdagen har tagit, bl.a. om aktionsplanen, är naturligtvis av utomordentligt stort värde. Vi är dock just beträffande den nationella planen angelägna om att säga att det nu är kommunerna som har ansvaret för den men att kommunerna inte klarar att genomföra bra planer utan att de också får ett ordentligt stöd på det nationella planet från riksdag och från regering. Det krävs inte bara att man tar beslut utan också att man deltar i debatten och försöker peka på de olika svårigheter som finns.

Jag skulle också gärna vilja ta tillfället i akt att konstatera att socialministern i sista stycket av interpellationssvaret använde ett uttryck som gläder mig väldigt mycket, nämligen att alkohol inte är som vilken handelsvara som helst. Detta återfinns faktiskt i en motion från ett antal socialdemokrater vilken väcktes i samband med att Sverige, som det då hette, upptog förhandlingar om den västeuropeiska integrationen. Vårt yrkande var att man skulle försöka undanta alkohol från detta integrationsarbete.

Detta var möjligen något utopistiskt tänkt men förvisso rätt. Det är alldeles klart att man inte kan hantera alkohol liksom inte heller tobak som om det vore vilken vara som helst, utan det är motiverat med olika slag av restriktioner. Det är väl ingen tvekan om att det finns en enighet på den punkten. Svårigheten är att stå emot det kommersiella tryck som för närvarande finns i dessa frågor.

Det finns också en brist på kunskap hos läkare. Jag tittade sent i går kväll på det program där Tina Nordström lagade mat, ett mycket trevligt och bra program. I det ansåg en läkare att vi skulle äta mera hälsokorrekt, och han hade ett vinglas med sig och talade om de antioxidanter som fanns i vinet. Dessutom skulle man inte dricka som svenskarna gör utan som fransmännen gör.

Så kan man ju säga, men när en läkare gör det är det risk för att folk tror på det. När fransmännen dricker som fransmännen gör har de mycket värre alkoholskador än vad vi har i Sverige. Vi förfasar oss över dessa, men de franska skadorna är av betydande omfattning. I den miljön, där man rekommenderar konsumtion av alkohol, är det inte så lätt att hävda vare sig helnykterheten eller återhållsamheten.

Till sist, fru talman, vill jag i detta inlägg peka på att man också får tänka sig för lite grann vad man även som regering sätter i gång med. Jag tänker på svartspritkampanjen. Vi får då och då mejl – så även i dag – där folk förfasar sig över alkoholsituationen och problemen och refererar till svartsprit. Men det är ju inte svartspriten som är problemet utan den av staten sålda och den på olika sätt legalt införda spriten som är det stora alkoholproblemet. Genom den kampanj som man ägnat sig åt med regeringens goda minne har svartspriten fått stå i fokus som det egentliga problemet, och det tycker jag helt enkelt är fel.

Anf. 69 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Alla är inte för ett svenskt medlemskap i EU, men jag är av en rad skäl för det. När Sverige blev medlem ställdes vi som var för ett medlemskap inför en enorm utmaning. De flesta av oss visste att det faktiskt skulle innebära att en del av de instrument som vi använt i alkoholpolitiken åtminstone skulle förlora sin skärpa. Det skulle bli svårare att upprätthålla de införselregler som vi hade. EU hade andra anspråk på oss. Vi förstod också att vi skulle tvingas vidta en rad andra åtgärder exempelvis på beskattningens område för att kunna upprätthålla trovärdigheten när det gäller exempelvis vårt eget distributionssystem.

Vi sade då att vi trodde att det var möjligt att på ett klokt sätt möta utmaningarna. Först och främst behöver vi ju inte göra mer än vad som är absolut nödvändigt. Jag envisas med att säga att vi inte behöver sänka skatten mer än vad som är absolut nödvändigt. Vi ska inte vara först när det gäller att anpassa skatterna. Det är viktigt att vi upprätthåller ett högt pris för att minska konsumtionen.

Vi behöver inte vara duktigast när det gäller att följa EU:s spelregler, men vi ska naturligtvis göra det som vi är tvingade att göra för att ändå leva upp till de krav som EU ställer. Vi kan möta den nya situationen genom att effektivisera våra instrument på andra områden. Det är då oerhört viktigt att vi får alla samhällseliga aktörer att ta ett ansvar för att upprätthålla alkoholfria zoner, som Yvonne Oscarsson säger.

Jag tror att det är en framgångsrik strategi att se till att unga människor inte börjar konsumera alkohol förrän högre upp i åldrarna och att se till att skolan blir alkoholfri. Vi ska hålla fast vid ambitionen att kunna erbjuda ungdomsgårdar och föreningsgårdar som är alkoholfria. Vi ska erbjuda stöd till föreningslivet för barn och ungdomar och få idrottsrörelsen att engagera sig för att hålla alkoholen borta från idrotten.

Vi kan gå igenom bit för bit av samhället och fråga oss: Kan vi hålla alkoholen borta här? Då kan vi klara de utmaningar som vårt EU-medlemskap ställer oss inför. Jag menar att det här arbetet är på gång. Samtidigt som vi för att behålla Systembolaget har tvingats acceptera en viss förändring av Systembolagets verksamhet möter vi detta med åtgärder på andra områden.

Men vi kan bli framgångsrika bara ifall vi också argumenterar inför varje enskild medborgare om detta och får medborgarna att ställa upp. Jag kan berätta att jag har förärats en egen hemsida av Moderata Ungdomsförbundet i Stockholm. Den heter *Förmyndare nu* eller något liknande. På hemsidan drivs en enorm kampanj mot, som man säger, alla strävanden efter förmynderi. Det som man har irriterat sig över är att jag har sagt att jag inte tycker att det är rimligt att krogarna serverar alkohol fram till kl. 5 på morgonen och dessutom att jag inte tycker att det är rimligt att man börjar servera alkohol på morgonen. Om man har den minsta egen erfarenhet av dessa problem och vad det betyder är man livrädd för att vi snabbt ska gå tillbaka till en utveckling som vi dessbättre var på väg bort från under 50-, 60- och 70-talen.

Jag är stolt över att betraktas som förmyndare i det sammanhanget. Det är viktigt att vi tar ett ansvar. Men jag inser att det inte räcker att vi är några stycken som gör det. Vi måste arbeta entusiastiskt för detta.

Jag ska passa på att instämma i Yvonne Oscarssons tack till Elver Jonsson. Han är en av dem som vågat ta fajten. Han har vågat ta debatten och engagerat sig för detta. Jag hoppas att han fortsätter göra det. Vi behöver vara många som gör det för att lyckas.

Sedan kan vi ha olika uppfattningar om hur effektiv man är och ifall regeringen har gjort rätt. Men det är viktigt att vi som står för en restriktiv alkoholpolitik faktiskt ser till så att andra ställer upp på våra tankar.

Anf. 70 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Tack för vänligheter som är överdrivna. Men, som någon sade, det är skönt att höra det någon gång. Jag delar självfallet socialministerns uppfattning att vi ska ta vårt ansvar. Men vad som sägs och görs från ett lands socialminister är inte oviktigt. Det lyssnar man på, särskilt om man som Socialdemokraterna har en ganska anpasslig och vänlig riksdagsgrupp. Då betyder det väldigt mycket vad regeringen säger och tycker.

Socialministern tar också upp EU-inträdet som en diskussionspunkt och säger att det blev svårare. Men, fru talman, det var inte omöjligt att bjuda betydligt större motstånd än vad regeringens finansminister gjorde när det gäller införselfrågorna.

När det brinner tar man inte fotogen i brandslangarna. Det är lite av vad som har hänt. När det dricks för mycket öppnar regeringen upp alltför mycket på utskänkningssidan genom att tillåta kommunerna så mycket, genom lördagsöppet och genom att inte göra motstånd mot de aktörer som finns. Jag är överens med socialministern om att de är oerhört aggressiva och att vi måste se till att ha en lagstiftning som kan stävja det.

Sedan mitten av 80-talet har jag motionerat om och hävdad de alkoholfria zoner vi talade om. Vi är tydligen överens om att de är viktiga. Det finns en acceptans bland allmänheten som jag tror vi skulle utnyttja. Det finns ett och annat plustecken som vi kanske missar. Om de fem

alkoholfria öarna fick ett genomslag skulle den totala konsumtionen minska. Det är också ett viktigt mål, att få ned konsumtionen. Då reduceras skador och antalet för tidiga dödsfall.

En sista gång i den sista repliken till socialministern: Håll ett stort tal på detta tema inför skolavslutningar och sommarfester och ta med det bästa av det socialministern har sagt här i dag!

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 71 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Några ord om medlemskapet i EU: Jag tillhör dem som främjade det medlemskapet och också insåg vissa risker. Det är väl inte så säkert att hela attitydförändringen egentligen beror på själva medlemskapet utan i lika hög grad på den allmänna integrationen, resandet osv. Det är ingen tvekan om att de kommersiella krafterna har fått ett betydande insteg i den svenska alkoholpolitiken, oberoende av hur man definierar orsaken till det. Den svenska alkoholpolitiken utmärktes tidigare av den s.k. desintresseringsprincipen, nämligen att man inte tillät privatpersoner att tjäna pengar på den här frågan.

Vi kan också konstatera att vi tillsammans, alla partier utom Moderaterna, med stöd från regeringen tvärtemot vad de flesta förstasigtpåare faktiskt sade lyckades behålla Systembolaget. Jag var uppvaktad, inte bara av en utan av flera, som ansåg att det klokaste man kunde göra för att ha någon kontroll över alkoholpolitiken var att överge det mesta av grundstenarna i den i samband med EU-medlemskapet för att på det sättet kunna hantera frågan. Ingenting kunde vara en felaktigare bedömning.

Fru talman! Till sist vill jag konstatera att Elver Jonsson har presterat ännu en av sina många interpellationer och debatter kring olika alkoholfrågor. Han har gjort det med stor entusiasm under en lång följd av år. Vi som delar hans grundvärderingar har också anledning att uttrycka tacksamhet för det arbete som Elver har gjort.

Anf. 72 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! De sista orden kan bli ganska korta.

Jag försöker verkligen hålla den typen av tal när jag är ute. Jag försöker också skriva om detta. Allt uppmärksammas inte. Det är ett annat bekymmer. Vi lever i en tid när det som som i själva verket är avsett som ett gemensamt ansvarstagande kan uppfattas som restriktioner och förmynderi. Det betraktas inte heller som särskilt intressant.

Jag lovar Elver Jonsson att jag ska stå på. Jag tror att det är viktigt. Jag är alldeles övertygad om att vi måste se till att fler tar ansvar. För att lyckas måste vi leva upp till det som Elver Jonsson har motionerat om många gånger, som finns inskrivet i vår handlingsplan. Vi måste vara benhårda med att upprätta alkoholfria zoner. Alkohol och arbete, alkohol och skola, alkohol och trafik, alkohol och graviditet hör inte ihop. Vi måste se till att leva upp till det. Lyckas vi med det kommer också konsumtionen att minska. Där har vi ett gemensamt ansvar. Jag lovar att jag ska göra nya försök.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2001/02:406 om stöd och utveckling av Rett Center

Anf. 73 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Sonja Fransson har frågat mig hur jag avser att lösa frågan om ett långsiktigt nationellt stöd för Rett Center. Hon har även frågat på vilket sätt jag kommer att påverka landstingen så att de patienter som är i behov av specialistkunskap får det. Slutligen har hon frågat på vilket sätt jag kan stödja forsknings- och utvecklingsarbetet om Retts syndrom.

Rett Center på Frösön bedriver en uppskattad verksamhet för en högt prioriterad patientgrupp. Verksamhetens nationella värde belyses även av att den finns upptagen i Socialstyrelsens vårdkatalog över högspecialiserad vård av rikskaraktär.

Sonja Franssons fråga rör främst hur verksamheten vid Rett Center långsiktigt ska finansieras. Rett Center kom till stånd 1995 med hjälp av ett statligt stimulansbidrag för små och mindre kända handikappgrupper. Därefter subventionerades verksamheten under perioden 1997–2000 av Jämtlands läns landsting. För att underlätta en smidig övergång till självfinansiering av verksamheten kom staten och Landstingsförbundet i Dagmaröverenskommelsen för 2001 överens om att ett övergångsbidrag på 2 miljoner kronor per år skulle utbetalas under 2001 och 2002.

Problemet är att man fram till nu inte lyckats skapa ett sådant patientunderlag, genom ökade specialistremitteringar till Rett Center, att verksamheten kunnat bli självbärande. Det finns dock tecken som tyder på att de få specialistremitteringarna mellan landstingen kan vara ett vanligt problem för små verksamheter av rikskaraktär. Socialstyrelsen kunde exempelvis i sin slutredovisning av uppdraget om hur vårdbehoven tillgodoses för små och mindre kända handikappgrupper endast i få fall påvisa en önskvärd ökad remittering till rikscenter. Det är möjligt att detta problem hänger samman med eventuella brister i de nuvarande formerna för samordning av den högspecialiserade vården mellan landstingen. Detta är en av de saker som regeringen avser att få belyst inom ramarna för det nyligen beslutade projektet om en översyn av den högspecialiserade vården.

Det är landstingen som ansvarar för vårdens finansiering och organisation. Något långsiktigt statligt stöd för en enskild verksamhet av denna typ är därför inte aktuellt. Samtidigt har givetvis staten intresse av att bra verksamheter av rikskaraktär inte upphör på grund av eventuella brister i formerna för samordning av vården, speciellt som detta för närvarande är föremål för en översyn. Jag är därför beredd att i kommande Dagmarförhandlingar ta upp frågan om ett fortsatt tidsbegränsat omställningsstöd på nuvarande nivå till verksamheten vid Rett Center.

Vad gäller frågan på vilket sätt jag kommer att påverka landstingen så att de patienter som är i behov av specialistkunskap får det, kan jag utöver den aviserade översynen av den högspecialiserade vården också hänvisa till det arbete som Socialstyrelsen fortsätter att driva med sin Vårdkatalog. Socialstyrelsen konstaterade i slutrapporten, som dock inte sätter slutpunkt för arbetet, att katalogen hjälpt till att stärka patientens ställning och att den i några fall hjälpt patienter, som tidigare inte fått det, att få specialistremiss. Socialstyrelsen ämnar nu göra ytterligare ansträngningar för att göra katalogen mer känd och tillgänglig.

Projektet om en översyn av den högspecialiserade vården kommer också att behandla förutsättningarna för att bedriva klinisk forskning inom vården samt för att sprida de resultat som nås. Om den inledande kartläggningen av detta område skulle visa att det finns behov av åtgärder för att förbättra möjligheterna att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete inom vården kommer förslag till åtgärder att tas fram inom ramarna för projektet.

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 74 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Det gläder mig att ministern och jag har samma uppfattning om vikten av att dessa gravt multihandikappade flickor och kvinnor får den adekvata hjälp och det stöd som de är i behov av.

Vi borde egentligen vara stolta över att vi har en specialistkunskap i Sverige på Rett Center som är till för människor med mycket stora behov. Det är en kunskap som saknas i övriga Norden som vi borde bygga vidare på och utveckla. Det är också en kunskap som vi kunde dela med oss av till våra grannländer, och något som vi i hela Norden kunde samarbeta kring till hjälp för den lilla patientgruppen flickor med Retts syndrom. Nu för vi i stället debatten om hur detta center ska kunna räddas och vara kvar.

Ministern pekar på bristen i patientunderlaget. Ja, det är ett stort problem. Det handlar om en liten grupp patienter, och om den gruppen ska få sitt behov tillfredsställt fullt ut måste alla flickor med syndromet remitteras till Rett Center. Dessutom måste ersättningen höjas, vilket i sig gör att färre landsting kommer att remittera till Rett Center. Det blir en ond spiral.

Låt mig ge några exempel på hur det går till i dag. Vi har en kvinna, 38 år, vars förälder blir erbjuden halva kostnaden från landstingets sida. Landstinget anser att kommunen ska stå för den andra halvan. Detta gör inte kommunen och hänvisar föräldern till att söka medel ur fonder. Föräldern får avslag från de fonder som sökts eftersom detta anses vara sådant som offentliga huvudmän ska stå för.

Anhöriga till en annan kvinna, 23 år, söker om specialistvårdsremiss. Flickan kommer på en ungdoms- och vuxenvecka, men de anhöriga får betala mer än hälften av remisskostnaden själva eftersom landstinget bara ville betala för bedömning av läkare under två dagar.

En 19-årig flicka får remiss för en utredningsvecka. Hon erbjuds plats, men då flickans anhöriga inte kan följa med kan hon inte komma. Kommunen vill inte stå för den extra lönekostnaden för den personal som var beredd att följa med.

Det här är inte vård på lika villkor. Det är inte behovet som styr. I stället är det någon form av marknad som styr. Flickorna är beroende av hur snällt det egna landstinget är, den eventuella godheten hos hemkommunen, möjligheten att få fondmedel eller att betala själva.

Vi måste inse att små grupper som behöver vård och behandling faller mellan stolarna när vi decentraliserar. Ibland är kommunerna för små och ibland är t.o.m. landstingen för små för att helt kunna täcka kostnaderna för det vårdbehov som finns för små grupper. I detta fall är det så.

Det här framgår också tydligt i den rapport från Socialstyrelsen som ministern refererar till. Det är bra med ett tydliggörande i Vårdkatalogen,

som Socialstyrelsen ska göra, men det räcker inte. Det behövs en statlig ekonomisk plattform som ger en grundtrygghet för att liknande center som Rett Center ska kunna finnas kvar och utvecklas.

Det är bra att ministern anser att det behövs statliga medel och därför är beredd att ta upp frågan i kommande Dagmaröverenskommelser. Men gäller inte det först i höst? Är inte det mesta av dessa medel redan in-tecknade? Vad händer om det inte går att få en uppgörelse om Dagmar-medlen?

Anf. 75 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på Sonja Franssons interpellation, och jag vill framför allt tacka Sonja Fransson för att hon har interPELLERAT i den här frågan.

Det är en viktig politisk och prioriterad fråga. Det handlar om en grupp flickor och kvinnor som behöver allt det stöd och all den hjälp som finns att få. Det handlar också om deras anhöriga som även de behöver detta stöd och denna hjälp.

Rett Center är det enda centret i vårt land som har en specialistkun-skap att erbjuda den lilla gruppen. Det är också ett av de få centren i världen.

Vi är inte här för att diskutera innehållet och kvaliteten i den vård, forskning och utbildning som bedrivs vid Rett Center. I den frågan tror jag att vi alla tre har precis samma uppfattning.

Jag har inte varit där själv, men jag har träffat anhöriga och personal. Det är en verksamhet att vara stolt över, och jag tror också att vi alla här är det.

Vi är inte heller här, hoppas jag, för att diskutera principer om finan-siering. Sonja Fransson har på ett tydligt sätt redogjort för hur patienter faller mellan stolarna genom att man skyller på olika huvudmän. Man säger att staten kan inte ta det här ansvaret, inte heller landstingen eller kommunerna, och så blir patienten hänvisad till sin egen plånbok. Det är inte speciellt rättvist.

Vi är här för att diskutera hur vi långsiktigt ska kunna säkra verksam-heten. Socialministern säger i sitt svar att man kan tänka sig att ge ett övergångsvis stöd ungefär på den nivå som finns i dag. Jag har stor för-ståelse för att stödet ska vara övergångsvist. Jag förstår också att man måste lösa det här problemet långsiktigt.

Jag blir dock lite orolig när jag märker att nivån på stödet är det-samma som i dag. Det talas om 2 miljoner, och om jag har förstått situat-ionen rätt pekar verksamheten på ett underskott på 7 miljoner. Därmed står vi inför ett akut nedläggningshot. Det betyder att 230 multihandikap-pade kvinnor och flickor ska betala priset för att vi inte lyckats ta vårt ansvar. Det skulle jag vilja ha en kommentar till.

När det gäller högspecialiserad vård ska ju hela den delen ses över. Det tycker jag är bra. Jag tycker inte att en långsiktigt bra lösning är att pytsa ut verksamhetsanslag årsvis.

Jag vill peka på att det går att göra politiska prioriteringar. Socialmi-nistern har själv bidragit till att vi statligt finansierar ett familjemedi-cinskt institut som sedan landstingen använder sig av. I det fallet handlar det om breda grupper, folkhälsa, forskning och utveckling. Här handlar

det om en liten utsatt grupp. Men det handlar också om specialistvård, forskning och utveckling.

Till syvende och sist är det ändå en fråga om politiska prioriteringar när det gäller att säkra verksamheten långsiktigt. Det gäller även vad vi gör på den statliga nivån.

Även om man nu gör en temporär lösning undrar jag vilka nivåer vi talar om för att kunna säkra verksamheten.

Anf. 76 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Staten bedriver mycket verksamhet, men den bedriver ingen vård. Det är skillnaden mellan det familjemedicinska centret och Rett Center. Sedan lång tid tillbaka har vi avvecklat de statliga engagemangen när det gäller själva vården.

Jag tycker att det är en bra princip. Sjukvårdshuvudmännen ska bedriva vård. Problemet med Rett Center är i och för sig inte att det skulle finnas någon tveksamhet om att det är en bra verksamhet. Problemet är att inte tillräckligt många landsting remitterar sina flickor till Östersund. Det är problemet.

När vi har talat med landstingen om remittering till Rett Center har två anledningar framkommit. Dels är det sannolikt så att man inte är tillräckligt engagerad i eller tillräckligt upplyst om vilken verksamhet som bedrivs där, dels hävdar många landsting att de erbjuder en lika bra verksamhet – en annan terapi som har samma betydelse. Då är det mer problematiskt.

Det är inte så att det bara är ett allmänt ointresse. Det finns flera läkare som hävdar att de kan erbjuda alternativa terapier. Jag vågar inte gå i polemik med dem som säger det, men jag har varit i Östersund och sett vilken verksamhet som bedrivs där. Med min lite amatörmässiga kunskap måste jag säga att man i alla fall får intryck av mycket hög kompetens och mycket hög kvalitet. De familjer som har kunnat skicka sina flickor till Rett Center är mycket nöjda.

Tanken med den överenskommelse som tecknades tidigare var att vi skulle avsätta pengar från Dagmarförhandlingarna för att se till att Rett Center kunde klara sig självt. Det skulle man kunna göra genom att fler landsting remitterade flickor från sina egna landstingsområden till Östersund. På det sättet skulle man klara ekonomin.

Nu är det landstinget i Jämtland som är ansvarigt för verksamheten. Det är klart att man får sätta sig ned med landstinget i Jämtland och diskutera situationen. Det jag har sagt är att jag i Dagmarförhandlingar kommer att föra fram kravet att vårt åtagande inte upphör 2002 utan att vi fortsätter det. Jag har talat om att det är det åtagande som gäller nu. Sedan får vi naturligtvis diskutera vad som krävs för att verksamheten ska fortsätta. Men ska vi fortsätta åtagandet handlar det om att vi ska garantera att verksamheten fortsätter. Sedan får det bli en diskussion mellan Landstingsförbundet, oss som deltar i Dagmarförhandlingarna och landstinget i Jämtland för att se hur man löser detta.

Med tanke på den ansvarsfördelning som finns och även med tanke på att det faktiskt är landstinget i Jämtland som är huvudansvarigt tror jag inte att det vore särskilt klokt att vi tog över det ekonomiska ansvaret. Det får bli ett samtal. Men inriktningen ska vara att på något sätt garantera verksamheten.

Bekymret är trots allt att för få landsting remitterar sina flickor till Östersund. Vi måste försöka få dem att göra det. Det är bara på det sättet vi långsiktigt kan lösa problemet.

Det var ett gäng från Jämtland som uppvaktade mig om detta. De skulle naturligtvis helst vilja ha ett besked om väsentligt större belopp, ungefär tre gånger så stort belopp som vi ger i dag. Därmed skulle man kunna klara verksamheten. Något sådant besked kan jag inte ge i dag. Det besked jag kan ge är att vi kommer att föra in kravet att vi ska förlänga det åtagande vi har nu. Det skulle kunna klaras genom Dagmarförhandlingarna.

Sedan ska inriktningen vara att hitta en långsiktig lösning för Rett Center där landstingsvärlden tar ett större ansvar för att remittera sina flickor till Östersund. Jag är alldeles övertygad om att det har en sådan kvalitet att alla som har drabbats av Retts syndrom borde komma dit.

Anf. 77 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Jag delar ministrerns uppfattning att det är jätteviktigt med en översyn av den högspecialiserade vården. Det är alldeles utmärkt att man tar ett helhetsgrepp och att man även långsiktigt ska se över denna del. Jag trodde faktiskt att man just i den delen också skulle titta närmare på sådana här små specialiteter som finns, där man faktiskt, med tanke på det Socialstyrelsen också har skrivit, kommit fram till att staten kanske skulle kunna stå för någon slags grundläggande plattform eller vara med och bidra.

Jag tror ju att detta är synnerligen svårt. Det har inte visat sig i något sammanhang, vad jag känner till, att det går att samordna vården över alla landsting så att man faktiskt nyttjar specialiteter fullt ut och på det sättet kan klara en sådan verksamhet som Rett Center är. Jag hoppas ju för min del att man kommer fram till att det är nödvändigt med ett delat ansvar mellan stat och landsting inom vissa områden som gäller väldigt specialiserad vård till väldigt små grupper, så att man slipper det akuta bidrag som vi nu diskuterar.

Jag tycker också att det är bra att ministern är beredd att diskutera fortsatta Dagmarmedel. Det är ett problem att beloppet är för litet och att det dessutom kommer lite väl sent. Kan man räkna med att det verkligen blir en Dagmaröverenskommelse? Såvitt jag förstår är detta förhandlingar som återstår. Hur säker är ministern på att det skulle kunna gå att genomföra? Det är klart att det skulle betyda mycket om ministern kunde säga att det här kan vi i alla fall till 99 % räkna med kommer att ske. En kortsiktig lösning måste vi ha om det inte ska bli nödvändigt att avveckla det här centret redan nu.

Sedan är jag mycket glad över ministrerns svar att den kliniska forskningen också ska ingå i översynen. Jag tror att det är alldeles nödvändigt att vi på olika sätt öppnar för och stöder klinisk forskning inom udda och små områden. Det förstår jag att ministern också är oerhört positiv till. Det gläder mig mycket.

En annan fråga som jag skulle vilja höra om är om ministern har funderat någonting över är samverkan över gränserna, alltså ett nordiskt samarbete. Det är ju så, som jag inledde den här diskussionen med, att vi faktiskt är ensamma om den här kunskapen. Redan i dag använder man i Norge en del av Rett Centers kunskaper och deras verksamhet. Det borde

man kunna utveckla på ett eller annat sätt. Det skulle också kunna säkra den framtida vården och behandlingen om t.ex. de nordiska länderna skulle kunna gå samman för att utveckla detta i stället för att varje nordiskt land utvecklar sitt eget center.

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 78 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Det är sant att vården är landstingens ansvar och att staten hittills inte har tagit det ansvaret. Den högspecialiserade vården ska nu ses över. Det är bra. Jag konstaterar dock igen att det är i forskningsdelen och utvecklingsdelen som man tar upp ett familjemedicinskt institut, och jag noterar att Rett Center även har sådan verksamhet.

Jag har också mötts av uppgiften att det finns sådan här verksamhet över hela landet och att kommuner och landsting säger att man hanterar detta bra på hemmaplan. Jag kan konstatera när jag tittar på Socialstyrelsens kunskapsöversikt att vi har Rett Center på Frösön. Det finns i Göteborg en verksamhet som har neuropsykiatriska och neuropediatrika team. De finns i Göteborg också när det gäller mun- och ansiktsregionen. Dessutom finns ett tvärfackligt kunskapsteam för Retts syndrom i Stockholm. Jag ska inte värdera deras kvalitet och deras innehåll, men jag kan säga att det verkar något tunt över landet och att den verksamhet som finns vid Rett Center har hunnit ganska långt. Det är i alla fall min bild.

Jag är glad över att höra att socialministern säger att vi ska säkra verksamheten. Det är bra. Jag är också glad över att höra socialministern säga att man inte är låst vid någon beloppsnivå. Det öppnar faktiskt möjligheten att säkra verksamheten.

Sedan är jag nyfiken på svaren till Sonja Fransson när det gäller förhandlingarna och hur snabbt man kan gå till väga för att säkra den här verksamheten. Jag menar att det på sikt, efter det att översynen är gjord och vi har utrett situationen, också krävs ett större permanent och mer långsiktigt ansvar.

Anf. 79 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! När jag uppvaktades av en grupp från landstinget i Jämtland tillsammans med representanter för verksamheten på Rett Center hade de en föreställning om att de mycket snabbt skulle kunna få besked om i vilken mån staten kunde bidra. De ville också ha besked om i vilken mån staten, alternativt staten tillsammans med Landstingsförbundet, skulle kunna bidra, och de trodde att de skulle kunna få det beskedet innan våren var slut.

Jag gav då alldeles entydigt besked om att staten inte kommer att ta över det direkta finansiella ansvaret. Det finns inga förutsättningar för det. Däremot sade jag att vi ska verka för att ta upp en diskussion med Landstingsförbundet och att möjligheten att lösa detta ligger inom de kommande Dagmarförhandlingarna.

Man ville naturligtvis ha besked. Dels hade man förväntningar på större belopp än det som nu betalas ut, dels ville man ha besked tidigare. Men det som är alldeles klart är att man hoppas på att i alla fall i början av hösten kunna veta mer definitivt hur verksamheten kommer att bli de närmaste åren. Man skulle önska sig ett besked mycket tidigare.

Vad man såg fram emot var åtminstone något slags besked innan det blir sommar om i vilken mån regeringen kommer att engagera sig för att

verksamheten ska fortsätta. Avsikten med dagens besked är att regeringen kommer att verka för att verksamheten ska fortsätta. Vi har angett belopp som nu är och sagt att detta ska vi ta upp i förhandlingar. Inriktningen är att vi ska hitta en sådan lösning att verksamheten kan fortsätta.

Exakt vad det blir och hur arbetsfördelningen och ansvarsfördelningen kommer att se ut mellan staten och Landstingsförbundet i Dagmarförhandlingarna och Jämtlands läns landsting kan jag inte gå in på därför att vi inte vet det förrän efter samtal. Men inriktningen är att vi ska se till att verksamheten kan fortsätta. Vi kommer att ta upp frågan i förhandlingar med Landstingsförbundet, och vi kommer att driva linjen att fortsätta åtminstone på nuvarande nivå och att ha det som bas. Sedan får vi hitta en långsiktig lösning.

Det beskedet vet jag att man önskade få innan det blir sommar. Beskedet är således att vi ska fortsätta att arbeta för att verksamheten ska kunna bestå framöver. Men långsiktigt tror jag att vi måste hitta andra lösningar eftersom den här typen av verksamhet är för små diagnosgrupper. När man gör en genomgång upptäcker man exempelvis att Blekinge läns landsting har, såvitt de vet, inte någon flicka med Retts syndrom nu. Men skulle det dyka upp någon står de helt utan kunskap och helt utan erfarenhet och måste då vända sig till någon som har kunskapen.

Vi kan inte räkna med att varje landsting ska klara detta. Det sannolika är att man får någon flicka som har det här problemet. Då måste det finnas någon som har kunskapen. Det kan man inte lasta på ett enda landsting, utan vi måste ha ett gemensamt ansvar.

Vi måste få fler att utnyttja Rett Center, men vi måste också långsiktigt hitta en lösning för den här typen av verksamhet. Det gör vi inte till hösten. Vad jag nu kan ge besked om är att vi kommer att verka för att verksamheten ska fortsätta. Vi kommer att ta upp detta i Dagmarförhandlingarna. Inriktningen nu är att åtminstone fortsätta och att förlänga den överenskommelse som vi nu har. Sedan får vi tillsammans med landstinget i Jämtland försöka hitta en lösning för den långsiktiga verksamheten.

Anf. 80 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Tack ministern för det svaret, som jag tycker är tydligare än det första svaret. Det handlar alltså både om att nu se till att man inte behöver lägga ned centret – det är den viktigaste signalen – och att vi ska verka för detta och om att det faktiskt kan bli en långsiktig lösning. Naturligtvis går det inte i längden att ha en finansiering för ett, eller maximalt två, år i taget.

Det gläder mig att vi är överens om detta. Framför allt gläder det mig med tanke på de flickor och kvinnor som det handlar om här. Vi har båda träffat några av dem. Det ska inte behöva vara så som det var med en vuxen kvinna som blev remitterad till vårdcentralen för att få den hjälp som behövdes. Det är precis som ministern säger att ett landsting kan inte klara detta om man inte har erfarenhet av hela den här stora problematiken som handlar både om medicinsk vård och behandling och om upplevelser – om att i framtiden kunna leva ett rikt liv och att kunna få en känsla och upplevelse av musik och annat. Det här innehåller alltså så oerhört mycket mer.

Också jag är medveten om att man säger att det här finns på några ställen till i landet. Men den helhet som finns på Rett Center och den utvecklingen är det verkligen värt att verka för och att rädda. Jag hoppas att detta också kan innebära t.ex. ett nordiskt samarbete, ett samarbete över gränserna, för det handlar om en så liten grupp att flera länder mycket väl skulle kunna jobba tillsammans. T.o.m. ett land är väl litet om man vill utveckla verksamheten.

Jag tackar alltså för svaret, och det gläder mig mycket att vi har kommit en bit på vägen. Jag kommer noga att följa frågan framöver och hoppas att vi så snart som möjligt kan få en överenskommelse – åtminstone, som ministern säger, som den överenskommelse som finns i dag. Där kan man förhoppningsvis säga att det kan bli något mera.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2001/02:449 om omställningsarbetet

Anf. 81 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):
Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig följande:

- När kommer regeringen att fatta beslut om en oberoende utvärdering av arbetet med försvarsomställningen och av omställningsgruppens arbete?
- I vilken form avser regeringen att genomföra den oberoende utvärderingen?
- Vid vilken tidpunkt kommer regeringens samtliga utfästelser i form av statliga ersättningsjobb, skapandet av privata arbetstillfällen samt övertagande av försvarets lokaler och mark att vara genomförda och inte bara beslutade?

Genom regeringens skrivelse till riksdagen i november 1999 initierades ett utvecklingsarbete i vissa kommuner med särskilda omställningsproblem främst på grund av strukturomvandlingar inom Försvarsmakten. Regeringen avsåg att i konstruktiv samverkan med kommunerna samt övriga berörda myndigheter och organ genomföra utvecklingsprogram för att stödja en positiv utveckling av arbetsmarknaden beträffande såväl existerande som nya näringar. En av huvuduppgifterna var att stärka kommunernas förmåga att arbeta långsiktigt och strategiskt med näringslivsutveckling för att tillvarata befintliga resurser på ett mer effektivt sätt.

En arbetsgrupp, den s.k. omställningsgruppen, tillsattes under år 2000 inom Näringsdepartementet i syfte att bistå kommunerna och därigenom uppfylla åtagandena i regeringens skrivelse. Omställningsgruppens mandat löpte ut den 31 december 2001, men omställnings- och utvecklingsarbetet fortgår i de berörda kommunerna.

Regeringen avser att inom kort ge Institutet för tillväxtpolitiska studier, ITPS, och Statskontoret i uppdrag att utvärdera arbetet. Utvärderingsuppdraget har två syften: Dels ska omställningsarbetets arbetsmetod utvärderas, och det ska Statskontoret göra. Dels ska effekterna av utvecklingsprogrammen utvärderas, och det ska ITPS göra. Både Statskon-

toret och ITPS är myndigheter som är väl lämpade att göra dessa utvärderingar. Dessutom var syftet med bildandet av ITPS att skapa en ny myndighet som bl.a. ska göra kvalificerade utvärderingar av den regionala utvecklingspolitiken. En rapport innehållande utvärderingen av arbetsmetoden avses bli överlämnad till regeringen vid årsskiftet 2002/03. En effektutvärdering avses bli överlämnad 2004.

Margareta Viklund ställer även frågan om vid vilken tidpunkt regeringens samtliga utfästelser i form av statliga ersättningsjobb, skapandet av privata arbetstillfällen samt övertagande av försvarets lokaler och mark kommer att vara genomförda och inte bara beslutade.

Regeringen har uppfyllt de utfästelser om statliga ersättningsjobb som aviserades i regeringens skrivelse. Beslut har fattats om statliga ersättningsjobb i minst den omfattning som utlovades i Kiruna, Bodens, Härnösands, Gotlands och Hässleholms kommuner. Till Sollefteå, Falu och Karlskoga kommuner har ett stort antal statliga arbetstillfällen lokaliserats. Eftersom genomförandet av lokaliseringar tar viss tid är det naturligt att det tar tid mellan beslutsdatum och genomförande.

Regeringen utlovade bl.a. ca 215 statliga arbetstillfällen i Hässleholm. Beslut har fattats om fler än dessa nya arbetstillfällen vid Inskrivningsmyndigheten, Institutionen för arbetsmiljö kemi, KY-myndigheten, Nationellt centrum för flexibelt lärande, markteleværkstaden och Apoteksbolaget AB.

Regeringen har genom enskilda regeringsbeslut tilldelat berörda kommuner medel för att genomföra åtgärder inom utvecklingsprogrammen. Ett syfte med programmen är att förutsättningar skapas för nya privata arbetstillfällen i kommunerna.

Arbetet med att skapa förutsättningar för dessa är av naturen långsiktigt och drivs av kommunerna. De utvecklingsprojekt som regeringen bidragit med medel till kommer sannolikt inte att avslutas förrän tidigast 2004. Därför kommer effektutvärderingen inte att överlämnas till regeringen förrän 2004. Regeringen räknar med att förutsättningar skapas i samtliga kommuner för att uppfylla regeringens utfästelser.

Fortifikationsverket har genom förhandlingar med Hässleholms kommun kommit överens om att sälja garnisonsområdet i Hässleholm.

Parterna är överens om villkoren och köpeskillningarna avseende kaserneområdet och åker- och betesmarken. Fortifikationsverket har i skrivelse begärt att regeringen ska avgöra priset för försäljning av skogsmarken i Hässleholm. Marken är värderad av opartiska värderingsinstitut.

Enligt lagen om statsbudgeten ska överlåtelse av statens egendom genomföras affärsmässigt, om inte särskilda skäl talar mot det. Med affärsmässighet avses att man vid försäljning ska se till att priset blir så fördelaktigt som möjligt för staten, att försäljning till underpris inte kommer till stånd och att ovidkommande hänsyn inte tas.

Anf. 82 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag ber att tacka för svaret. Den här interpellationsdebatten är inte det första tillfälle under den här mandatperioden då näringsministern och jag diskuterar omställningsarbetet efter de stora regementsnedläggningarna år 2000. Det har hunnit bli en del frågor och skriftliga svar och frågestunder sedan dess, ofta enligt mitt tycke inte särskilt klarläggande svar från näringsministern. Även andra riksdagsle-

damöter och journalister har med jämna mellanrum tagit upp omställningsarbetet. Jag förstår att näringsministern har tyckt att frågor om omställningsarbetet har varit jobbiga; det har varit tjugigt.

Vägen till förverkligande av de många generösa löften om ersättningsjobb från hösten 1999, drygt ett halvår innan riksdagen beslutade om nedläggningarna, har varit både krokig och fylld av motgångar. Att näringsministern och regeringen tydligen trodde att omställning och omlokalisering av statliga jobb skulle gå som en dans finns väl dokumenterat i en rad nyhetsinslag från hösten 1999.

Fru talman! Nu står vi alltså här, två år efter det att garnisonerna slog igen, för att utvärdera omställningen. Jag ska bara kort kommentera näringsministerns svar på mina frågor.

Den första frågan var när regeringen kommer att fatta beslut om en oberoende utvärdering av omställningsarbetet. Jag tvingas konstatera att näringsministern återigen är otydlig. Att svara "inom kort" är inte att vara särskilt exakt. Går det att få en precisering?

Med anledning av svaret på min andra fråga, i vilken form utvärderingen ska ske, kan jag konstatera att näringsministern väljer att följa det upplägg som Omställningsgruppen föreslår i sin slutrapport *Tillväxt i en ny tid*. Även de tidsramar som anges för utvärderingsarbetet, såväl gällande metod som gällande effekter, verkar vara rimliga. Jag har således inga invändningar mot det svaret.

I svaret på den tredje frågan, vid vilken tidpunkt samtliga omställningsåtgärder kommer att vara genomförda, inte bara beslutade, återgår Björn Rosengren till sitt vanliga oprecisa jag. Näringsministern konstaterar i sitt svar: "Eftersom genomförandet av lokaliseringar tar viss tid är det naturligt att det tar lite tid mellan beslutsdatum och genomförandet." Ja, det begriper jag också, men det är inte detta frågan gällde. Frågan var enkelt uttryckt: Vid vilken tidpunkt på månaden när kan man förvänta sig att omställningsprogrammet, såsom det beskrivs i regeringens skrivelse, blir genomfört? Är det vid utgången av 2004 som utvärderingen av effektmålen ska vara färdig, eller handlar det om en senare tidpunkt?

Det kan verka vara meningslös exercis med tidpunkter, men det finns faktiskt en poäng, och den är att den riksdag som väljs till hösten måste få en möjlighet att följa upp de beslut som den nu sittande riksdagen har fattat. Det ligger ett värde i att kunna följa beslut från en valperiod till en annan. Det är att skapa kontinuitet i riksdagens arbete och inte minst i riksdagens granskande roll.

Det är egentligen det som interpellationen handlar om och som var avsikten med den. Riksdagen, den sittande och den kommande, måste ges en möjlighet att återrapportera måluppfyllnaden i beslutade politiska åtgärder till medborgarna. Det kräver klara besked från regeringen och från enskilda ministrar.

Anf. 83 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Det är med förvåning som jag har tagit del av näringsministerns svar. Jag vill särskilt lyfta upp frågan om övertagande av garnisonsområdet i Hässleholm, där hanteringen sköts av Fortifikationsverket. Denna fråga har inte fått någon lösning än, även om den skulle ha varit klar för ett år sedan. Det har hindrat kommunen från att komma vidare i de viktiga omställningsfrågorna. Att det tar tid att skapa arbetstillfällen,

Prot. 2001/02:114
28 maj

Svar på
interpellationer

att det är långsiktigt, har jag förståelse för, men inte att frågan om mark-områdena inte är klar.

I svaret sägs att Fortifikationsverket är överens med kommunen att sälja garnisonsområdet Hässleholm och att parterna är överens om villkoren och köpeskillingen avseende kasernområdet, åker- och betesmarken. Det är faktiskt inte sant. Fortifikationsverket har begärt att regeringen ska avgöra priset på försäljning av skogsmarken. Jag har nära kontakter med Hässleholms kommun och har varit involverad i denna fråga. Där har man inte alls samma ståndpunkt. De vill ha förhandlingen i ett enda paket – de har varit väldigt tydliga – och även skogen inbegripen i detta paket. Det finns ingen överenskommelse om det sammanlagda priset. Då tycker jag att det inte stämmer med det svar som ges här.

I försvarsuppgörelsen står det bl.a. att man anser följande för Hässleholms del. Statlig mark, fastigheter och andra anläggningar som används för militära ändamål ställs till förfogande och omvandlas för andra verksamheter på gynnsamma affärsmässiga villkor – för kommunen alltså. I senare delen av svaret från näringsministern i dag står det tvärtom att det ska vara gynnsamt särskilt utifrån statens perspektiv. Där sitter knuten. Det är det här man inte är överens om. Vilka signaler ger man nu till den lilla kommunen från den stora staten om samarbetsvilja och om möjliggörande när man inte ger förutsättningarna?

Anf. 84 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt oss ta tidsexercisen. "Inom kort" betyder att man före sommaren ska starta och göra en utvärdering. Men som jag sade blir inte utvärderingarna förrän vid årsskiftet 2002/03, och effektutvärderingen överlämnas 2004. Men "inom kort" är alltså före sommaren.

Det sägs att vi inte har lyckats, det är svårt osv. Jag är väldigt förvånad över det. Vi har ju gjort detta tillsammans med Centerpartiet. Vi är överens, Anders Svärd som företrätt partiet, och jag att det här har gått mycket bra. Jag skulle kunna, men hinner inte, ta det kommun för kommun.

I Hässleholm är det inte klart, jag ska göra det erkännandet. Det är en fråga som fortfarande bereds vid Regeringskansliet. Här står uppgift mot uppgift. Jag sade i svaret: "Parterna är överens om villkoren och köpeskillingarna avseende kasernområdet, åker- och betesmarken. Fortifikationsverket har i skrivelse begärt att regeringen ska avgöra priset för försäljning av skogsmarken i Hässleholm. Marken är värderad av opartiska värderingsinstitut."

Jag kan inte säga mer än att det här är den uppgift som jag fått. Sedan kanske kommunen gör en annan bedömning, och då får vi titta på det. Men det här är den uppgift som har tillställts Regeringskansliet.

Affärsmässigheten måste vägas mot det vi sade i skrivelsen till riksdagen, dvs. att det ska tas särskilda hänsyn. Som jag säger ska försäljning till underpris inte komma till stånd och ovidkommande hänsyn inte tas. Jag tycker att det är ett vidkommande hänsyn, och det får värderas. Det är en fråga som ska hanteras av regeringen, och det ligger hos Finansdepartementet.

Man måste ändå konstatera att det har gått bra med försvarsomställningen. Jag kan ta Hässleholm som ett exempel. I Kristianstad högskolas regi har en treårig utbildning i IT startats i Hässleholm med 43 studenter i

första årskullen. Ca 215 nya statliga arbetstillfällen utlovades. På plats eller beslutade är totalt 254–273 samt Inskrivningsmyndigheten, Institutionen för arbetsmiljö och kemi, KY-myndigheten, Nationellt centrum för flexibelt lärande, markeleverkstaden och Apoteksbolaget AB, som jag nämnde tidigare. Kommunen bygger ett kompetenscentrum, Norra station, som blir en kreativ mötesplats mellan företag, myndigheter och utbildningscentra. Hässleholm erhåller 2 miljoner kronor till lokalisering av statliga arbetstillfällen och 5 miljoner kronor till utvecklingsprogrammet samt 0,5 miljoner i konsultinsatser, totalt alltså ca 7,5 miljoner kronor.

Om vi beslutar att ett företag eller en statlig myndighet ska etablera sig får man pengar för det. Men man ska skaffa lokaler och anställa människor, och det tar tid. Men poängen med hela det här upplägget är att det inte bara är huvud mot huvud, utan det handlar också om att man ska starta en ny verksamhet, kanske i en gammal industriell struktur, som i sig skapar jobb. Det är det som är själva poängen.

Om försvaret hade varit kvar i Hässleholm eller i Boden hade den verksamheten inte varit någon framtidsbransch, utan den hade bara tugats ned samtidigt som det hade blivit mindre anställda. Vad vi gör nu är att vi försöker att få dit olika framtidsbranscher som passar näringsstrukturen i respektive kommun.

Anf. 85 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Det går alltså inte att få fram någon tidpunkt för när de beslutade åtgärderna ska vara klara. Blir det före 2004, i anslutningen till utgången av 2004 eller när blir det?

Sedan vill jag säga några ord om Hässleholm. Även här är näringsministern och jag oense.

Som jag minns det hela skulle Hässleholms kommun snabbt få möjlighet att förvärva både garnisonsområdet och garnisonens övningsområde till ett fördelaktigt, men ändå relativt väl marknadsanpassat pris. Så såg löftet ut från regeringen, ytterst från näringsministern och försvarsministern, hösten 1999 och våren 2000.

Av ministerns svar i dag framgår det att Hässleholms kommun och Fortifikationsverket är överens om villkor och pris. Det är alltså nu som regeringen ska avgöra. Är det så?

Men det har gått två år sedan garnisonen stängdes, och då är min fråga: När kommer regeringen att fatta det avgörande beslutet om försäljning av garnisonsområdet? Kommer det att ske före eller efter den 1 juli?

Fru talman! Näringsdepartementet och näringsministern har fått mycket kritik för att i svar på olika frågor hänvisa till pågående utredningar i stället för att ge konkreta svar. Självklart både kan och måste man ibland acceptera en sådan hänvisning och ett sådant svar, men inte hur många gånger som helst. Då är det lätt att man blir misstänksam, frågan hänger i luften och man undrar om man är utsatt för något slags manipulering. Man undrar ju varför man inte kan få ett rakt svar.

Under innevarande mandatperiod har försvaret varit utsatt för en mycket svår process, och den är ännu inte över. En av konsekvenserna är att människor har förlorat framtidstron och sina arbeten. De har fått drömmar, löften och tilliten till samhället krossade. Det är inte bara en-

skilda människor som har blivit drabbade, utan också samhällen och regioner är oroadе över sin framtida situation. De nedlagda regementena har haft stor betydelse för de samhällen där de har varit placerade.

Men människan är ändå en fantastisk varelse. Bara hon ser en liten gnutta ljus eller någon liten livlina som hon kan klänga sig fast vid kan hon ur askan av grusade förhoppningar bildligt resa sig till en ny varelse med nya krafter och ambitioner. Men det finns ändå ärr kvar av det sår hon fick.

Fru talman! Det talas i dag mycket om politikerförakt. Gränsen till förakt ligger mycket nära om löften, trots att de gång på gång har garanterats, ändå inte infrias.

Anf. 86 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag ska inte ta så mycket tid i anspråk. Jag vill bara säga att Hässleholms kommun verkligen har ställt upp och arbetat snabbt och effektivt och tidigt varit på bettet. Jag har själv följt detta noga, som jag sade tidigare.

Det ingår två parter i en överenskommelse. Näringsministern nämnde Centerpartiet, och eftersom jag hör till det partiet har jag varit med om den här uppgörelsen. Men man måste hålla det man lovar.

Det här med marken måste redas ut omgående. Det kan inte fortsätta så här. Att det inte blir klart innebär ju att det blir en bromskloss för hela kommunens utveckling. Det gäller att noga läsa försvarsöverenskommelsen där det står att det skulle vara till fördel för kommunen när det gällde att ta över detta. Men nu har man vänt på knuten.

Jag tycker att det är viktigt att regeringen verkligen lever upp till försvarsbeslutet så att man kommer till skott. Man borde nu visa sin välvilja. Här har kommunen jobbat. Nu får staten uppfylla sin del av överenskommelsen.

Anf. 87 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag tycker faktiskt att man lätt skapar politikerförakt när man för det första inte är saklig och när man för det andra talar om att saker och ting går illa och att allt är mörkt när det inte är så. Jag kan bära vittnesbörd om att de flesta av omställningskommunerna är oerhört positiva. De tycker att det har gått väldigt bra. De ser en ny framtid.

Historiskt sett är finns det – och nu säger jag inte att det alltid är så – ett rakt samband. I de kommunerna och på de orter där man har lagt ned försvaret och skapat en annan utveckling har det gått väldigt bra. Jag kan nämna många exempel på det. Därför kan man inte per definition säga att människorna har tappat lusten och att kommunen ramlar ihop.

Det här har varit väldigt bra för många kommuner, och vår hantering har varit mycket professionell. Sedan finns det som alltid repor i lacken.

När det gäller Hässleholm och markområdet där kan jag bara säga att den frågan självfallet ska lösas. Den bereds nu på Regeringskansliet.

När det sedan gäller frågan när beslutet kommer att fattas kommer det att ske ganska snart. Jag försökte att vara exakt när jag sade före sommaren, men jag kan säga att inom mycket kortare tid än före sommaren kommer regeringen att fatta sitt beslut. Sedan kan det alltid återstå vissa frågor, men dem får man hantera på annat sätt. Nu har vi verkställt det

som vi skulle göra beträffande både antalet anställda och mängden pengar.

Men politikerförakt uppstår lätt om man populistiskt hänger upp sig på en fråga och inte lämnar några förklaringar.

Det nämndes att Näringsdepartementet har fått kritik för att man inte gör något utan att man bara tillsätter utredningar. Jag vill ha det påståendet förtydligat. Man kan inte bara kasta ur sig sådant. Jag känner inte till att vi skulle ha utmärkt oss särskilt för det. Tvärtom har vi lagt fram den ena propositionen efter den andra och lämnat en saklig redovisning.

Populism i form av att säga någonting som inte stämmer, det skapar politikerförakt.

Anf. 88 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Att skapa populism är någonting som jag helt tar avstånd ifrån. Det ligger inte mig nära på något sätt, om det är mig som näringsministern åsyftar.

Jag har följt den här frågan väldigt noga, framför allt utvecklingen i Hässleholm eftersom jag representerar den valkretsen. Jag vet hur mycket människorna där har jobbat och hur besvikna de har varit, därför att det ena löftet efter det andra löftet har givits.

Det har här i kammaren i flera olika debatter med näringsministern framkommit att man gärna vill skjuta över flera olika frågor till olika utredningar. Det är ju inget nytt i det sammanhanget. Även här pekas det på beslut som ligger i framtiden. Några riktigt klara linjer kan man inte heller få av det svar som vi har bett om. Tiden hastar, och människornas tålamod börjar på att ta slut.

Anf. 89 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det vore bra om jag kunde få besked om vilka frågor som Näringsdepartementet har skjutit på genom att överlämna dem till olika utredningar. Jag kräver ett sådant besked.

När det gäller försvarsomställningen kan jag bara konstatera att vi har uppfyllt alla våra löften.

När det gäller Hässleholm och markområdet bereder vi den frågan nu i Regeringskansliet, så jag får återkomma till den.

När det gäller datumet för när utredningarna ska sätta i gång med sitt arbete kommer det att ske före sommaren.

När det gäller sluttiden för när vi så att säga har gjort vårt infaller också den före sommaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.39 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

14 § Svar på interpellation 2001/02:497 om planeringsdirektiv till trafikverken

Anf. 90 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Sven Bergström har frågat om jag avser att peka ut ytterligare stora projekt inom infrastruktursektorn utan den föregående beredning och prövning mot de transportpolitiska mål som trafikverken normalt gör samt om jag avser att vidta någon åtgärd så att det utpekande av vägobjekt som regeringen nu gör inte försämrar jämställdheten i transportsystemet.

Sven Bergström är i sin interpellation kritisk mot att regeringen pekade ut ett antal vägobjekt i Stockholmsregionen i de planeringsdirektiv som beslutades den 14 mars i år. Enligt Sven Bergström stämmer detta ej med de principer som regering och riksdag var överens om i december förra året, när riksdagen beslutade om infrastrukturpropositionen. Dessa principer innebär enligt Sven Bergström att det är riksdagens och regeringens uppgift att ta ställning till mål, ekonomiska ramar och inriktning för den kommande planperioden. Därefter upprättar Vägverket och Banverket planer med konkreta projekt. Regeringen och riksdagen godkänner sedan planerna.

Sven Bergströms beskrivning av planeringsprocessen är inte korrekt. Det är riksdagen som beslutar om mål, ekonomiska ramar och inriktning. Regeringen styr riket. I detta fall innebär det bl.a. att besluta om planeringsdirektiv till myndigheterna samt att fastställa Vägverkets och Banverkets långsiktplaner.

När det gäller vägobjekten i Stockholmsregionen beslutade riksdagen 1997 att den fysiska planeringen ska fullföljas för Norra länken, Norrortsleden och Södertörnsleden. Dessa objekt är alltså redan utpekade och prioriterade av riksdagen.

Stockholmsberedningen har till uppgift att lämna förslag på insatser som förbättrar transportsystemet i Stockholms län. I deras andra delbetänkande från i januari i år finns en lista i prioriterad ordning över vilka väg- och järnvägsåtgärder som är mest angelägna. Av listan framgår att de vägobjekt som regeringen pekat ut också prioriteras högt av Stockholmsberedningen.

Vägobjekten i Stockholms län har alltså tidigare pekats ut av riksdagen och Stockholmsberedningen och nu också av regeringen. Därmed råder det stor enighet om att dessa vägutbyggnader är nödvändiga för Stockholmsregionen och att de därför bör genomföras. Som svar på Sven Bergströms fråga är det för närvarande inte aktuellt med några fler utpekanden.

När det gäller delmålet om ett jämställt transportsystem är det, som Sven Bergström påpekar, ett helt nytt mål. I regleringsbrevet för 2002 har delmålet för första gången förts in för Vägverket, Banverket, Luftfartsverket och Sjöfartsverket. SIKa har fått i uppdrag att utarbeta och lämna

förslag till etappmål. Deras uppdrag ska redovisas senast den 1 oktober 2002.

Vägverket och Banverket har vidare i uppdrag att sammanställa de samlade effekterna av de nationella banhållnings- och väghållningsplanerna samt länsplanerna för perioden 2004–2015. Sammanställningen ska relateras till de transportpolitiska målen, vilket alltså inkluderar jämställdhet. De samlade effekterna av planerna är givetvis ett av regeringens viktigaste beslutsunderlag inför arbetet nästa höst med att fastställa de nationella väg- och järnvägsplanerna.

Anf. 91 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka näringsministern för svaret.

Bakgrunden till min interpellation är att jag som centerpartistisk riksdagsledamot känner ett starkt engagemang för transportfrågorna. Jag är dessutom ledamot av trafikutskottet.

Vi har nyligen, den 13 december förra året, haft den stora debatten i riksdagen om infrastrukturpropositionen. För Centerpartiet fanns det både plus och minus i propositionen. Det som var positivt var att man nu äntligen hörsammade våra tidigare krav om att satsa rejält på att sköta det vägnät vi har ordentligt, att se till att drifts- och underhållsåtgärder fungerar, att se till att man kan komma fram året runt på det vägnät vi har. Jag tror att näringsministern delar min uppfattning att det är bra att vi nu får ett sådant avstamp i infrastrukturpropositionen.

Det som sedan dock blev förvånande för mig och många med mig var när man läste regeringens planeringsdirektiv i mars månad, där anslaget och tonläget från infrastrukturpropositionen inte riktigt kändes igen. Där pekar näringsministern och regeringen ut ett antal projekt, framför allt i Stockholmsområdet men även på några orter som är drabbade av rege-mentsnedläggningar och annat, på ett sätt som jag inte tycker stämmer överens med tonen, andan och inriktningen i infrastrukturpropositionen.

I själva grundfrågan kan näringsministern naturligtvis hävda att regeringen har konstitutionell rätt att ge planeringsdirektiv på det här sättet. Och i interpellationssvaret säger näringsministern lite grötmyndigt att regeringen styr riket. Det låter betryggande. Men nu har vi också ett antal transportpolitiska mål som jag, riksdagens trafikutskott och alla andra, tror jag, utgår från ska vara vägledande för det här arbetet. Då kan det diskuteras, menar jag, hur pass långtgående och precisa direktiven från regeringen ska vara. Är de väldigt projektoriktade, som jag menar att planeringsdirektiven från mars var där man pekade ut med hela handen att de här projekten skulle genomföras, så undergrävs tanken med att först ha en inriktningsplanering och därefter en åtgärdsplanering inom de särskilda trafikverken, som i samråd med kommuner och andra intressenter ska upprätta planer, göra avvägningar, väga in de transportpolitiska målen, där vi nu också fått in jämställdhet som ett nytt mål. Regional balans är ett annat mål, trafiksäkerhet ytterligare ett annat mål.

Jag tycker att de här planeringsdirektiven är ett återfall från näringsministern i den gamla modellen, som på engelska uttrycks *predict and provide*, alltså att förutse hur mycket trafik som kommer att alstras och sedan tillhandahålla den gamla modellen med nya stora vägar. Har näringsministern inget sett, inget hört, inget lärt under de senaste åren, då vi har vägt in de transportpolitiska målen mycket tyngre? Vi har faktiskt

Prot. 2001/02:114

28 maj

Svar på
interpellationer

väldigt tydligt sagt till trafikverken: Det är ni som ska göra de samhällsekonomiska avvägningarna, miljöavvägningarna osv.

Trots infrastrukturpropositionen, trots tidigare riksdagsbeslut om de 15 miljö kvalitetsmålen, trots EU-direktivet som trätt i kraft år 2001 om strategiska miljöbedömningar, säger nu näringsministern: Kör de här projekten i Stockholmsregionen. Södertörnsleden, Norrortslänken osv. ska Vägverket inrikta sig på.

Jag skulle i all ödmjukhet vilja fråga näringsministern: Vore det inte klokt att stödja sig på de transportpolitiska målen, låta trafikverken göra sina avvägningar och därefter komma tillbaka till regeringen, som sedan rapporterar till riksdagen som i sin tur godkänner planerna i stället för att peka med hela handen på det här sättet?

Anf. 92 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill i all ödmjukhet säga att när det gäller vägobjekten i Stockholmsregionen beslutade riksdagen redan 1997 att den fysiska planeringen ska fullföljas för Norra länken, Norrortsleden och Södertörnsleden.

De vägprojekt som vi har angivit till i det här fallet Vägverket är Norrortsleden, Södertörnsleden, Norra länken och riksväg 73 till Nynäshamn. Stockholmsregionens trafiksystem behöver som alla vet förbättras. Stora delar av biltrafiken är hänvisade till undermåliga vägar med låg framkomlighet och trafiksäkerhet och där trafiken medför miljöstörningar. Genom dessa utbyggnader kan förbindelserna och kontakterna mellan olika delar av Stockholmsregionen underlättas samtidigt som trafiksäkerhet och miljö förbättras.

När det gäller riksväg 50 Ornäs–Tallen, riksväg 50 Tallen–Gruvan och E 18 Lekhyttan–Adolfsberg vill jag framhålla att dessa objekt utlovades av regeringen i en skrivelse till riksdagen efter försvarsbeslutet 1999. Åtgärderna är viktiga för att ge Falun och Karlskoga bättre förutsättningar att utvecklas positivt. När det gäller E 18 mellan Hån och Töcksfors innebär utbyggnaden att den allra sämsta delen av E 18 i Sverige kan ges en bättre standard.

Det är ju så att riksdagen har beslutat att vägledning för prioritering av åtgärder ska vara samhällsekonomisk lönsamhet för föreslagna åtgärder. Hänsyn ska också tas till hur mycket åtgärderna bidrar till uppfyllelse av de transportpolitiska målen. Riksdagen har också tidigare uttalat att samhällsekonomiska lönsamhetstal för ett enskilt trafikobjekt inte torde vara generellt tillämpliga i storstadsmiljön med hänsyn bl.a. till de svårigheter som finns att där värdera barriäreffekter, intrång och markutnyttjande.

Regeringen har därför, när man pekar ut vägobjekten i Stockholmsregionen gjort det utifrån deras betydelse för de transportpolitiska målen. Vägobjekten som inte ligger i Stockholmsregionen är samhällsekonomiskt lönsamma.

Regeringen vidtar flera andra åtgärder på infrastrukturuområdet som är positiva för glesbygden och landsbygden i Sverige. 17 miljarder kronor till tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion kommer att innebära förbättringar för näringsliv och boende i stora delar av landet. Vidare får både Vägverket och Banverket ökade medel för drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna. Vägverket, Banverket och länen bedriver

just nu en intensiv åtgärdsplanering där man analyserar och förankrar olika tänkbara investeringar inom den planeringsram för perioden 2004–2015 som riksdagen beslutat för nationella och regionala väginvesteringar samt kollektivtrafik för 69 miljarder kronor.

Statens kostnader för de vägobjekt som utpekats av regeringen är mindre än en femtedel av den summan. Vilka objekt som Vägverket och länen föreslår att de övriga fyra femtedelarna av planeringsramen ska användas till får vi se i augusti nästa år när deras planförslag kommer in till regeringen.

Anf. 93 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! När jag fick svaret från näringsministern tog jag fram det betänkande som han hänvisar till i sitt svar, trafikskottets betänkande TU5 från 1997/98, där han påstår att de här trafiklederna i Stockholm skulle vara utpekade. Det är väl en sanning med modifikation om man läser i det här betänkandet. Där står det nämligen att man tar bort stora delar av den gamla Dennisöverenskommelsen. Men, skriver man: ”För att inte nedlagt planeringsarbete skall vara förgäves bör dock förberedelsearbetet för vissa vägprojekt fortgå.”

Förberedelsearbetet – det läser inte jag som att man ska fullfölja med arbetsplaner och inrikta sig på att förverkliga det här utan att ta hänsyn till miljöprövning och alla andra prövningar som ska göras av projekt innan de går i gång.

Näringsministern sveper också väldigt fort förbi de restriktioner som sätts upp av de miljömål, strategiska miljöbedömningar och miljökvalitetsnormer som ska vara vägledande. I höstas tog ju riksdagen ställning till hur de 15 miljökvalitetsmålen ska klaras till 2020. I det sägs bl.a. att bilanvändningen ska kunna minska och förutsättningen för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras. Förbättras de av nya, stora trafikleder på det här gammeldags sättet som näringsministern är inne på igen?

Det finns ett EU-direktiv om strategiska miljöbedömningar som trätt i kraft år 2001. Det ska införlivas i svensk lagstiftning. Det innebär att en samlad bedömning av miljöeffekter av en investering måste föregå ett investeringsbeslut. Ska man inte göra det, tycker näringsministern?

När det gäller regional balans och jämställdhet menar jag att om regeringens planeringsdirektiv fullföljs med de utpekade storstadsvägarna innebär det att pengar till andra angelägna satsningar som riksdagen beslutat om minskar dramatiskt. Hemma i mitt län, i Gävleborg, har vi kommunalråd i Hudiksvall, i Söderhamn och i Nordanstig som är oerhört angelägna om att få bygga bort den gamla kostig, som de säger, som den i dag fungerande E 4:an utgör. Vi har fått vajerräcken norr om Gävle. Vi har fått det mellan Söderhamn och Enånger. Därefter är det kostig. Det är mycket angelägna projekt som kostar kanske mindre än 1 miljard men som nu drabbas av undanträngningseffekterna om alla pengar läggs här.

En annan effekt är att man i Västra Götalandsregionen har rest sig i uppror. Man kan läsa i Dagens Industri i dag hur näringslivet kräver satsningar också i Västra Götalandsregionen. Jag var själv där på besök för en månad sedan och fick väldigt tydligt berättat för mig hur angeläget det är med satsningar på E 20, på riksväg 40, på riksväg 45 och naturligtvis på E 6:an genom Bohuslän.

Är det inte rimligt att de här angelägna projekten, Gävleborg, förbifart Sundsvall, Västra Götaland och på många andra håll i Sverige, vägs samman av Vägverket i en samlad bedömning i stället för att regeringen pekar med hela handen och talar om att nu ska vi köra Stockholmsprojekten utan att tala om väldigt tydligt att det också ska föregås av den normala sammanvägningen mot de transportpolitiska målen, väganden mot miljömål och andra mål som trafikverken har till uppgift att se på? Är det inte ett rimligt resonemang, näringsministern, att se det på detta sätt?

Jag kan förstå att regeringen känner sig trängd i kampen mot Moderaterna om storstadsväljarna i Stockholm, men det kan inte vara en rimlig väg att man pekar med hela handen och talar om att de här projekten ska genomföras på ett sätt som strider mot den planeringsmodell som vi sedan tidigare har varit överens om ska gälla.

Anf. 94 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag känner mig inte speciellt trängd, måste jag säga.

Först vill jag ta frågan om vad som hände 1997 och 1998. Om vi går vidare i den text som lästes här sägs det att "när erforderliga planer föreligger för dessa projekt avser regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till finansieringslösning." Därför menar vi ändå att det har prövats.

När det sedan gäller frågan om de här vägprojekten i Stockholm är det få vägprojekt som har utretts så grundligt som de aktuella i Stockholmsregionen. Flera utredningar har gjorts om projektens miljökonsekvenser, deras betydelse för den regionala utvecklingen och vad de har för effekter på andra transportpolitiska mål. Det var helt enkelt dags att gå till beslut nu.

Sedan tycker jag inte heller det är rimligt att ställa storstaden och storstadens problem mot glesbygden eller mot någon väg som finns någonstans, exempelvis riksväg 45. Vi måste väga ihop att alla dessa vägar måste bedömas och att alla dessa vägar måste ges möjligheter. Riksväg 45 från Trollhättan till Göteborg är t.ex. en mycket angelägen väg, och jag kan nämna fler. Men jag ställer inte det ena mot det andra. Det måste vägas tillsammans.

Därför menar jag att vi har hanterat den här frågan dels formellt riktigt, men dels också reellt riktigt. Nu får vi avvakta hur vi ska hantera vägarna i övrigt. Det viktiga är ändå, och det säger också Sven Bergström, att vi nu satsar största delen av resurserna på drift, underhåll, tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion, dvs. att vi upprätthåller den standard vi har på vägarna. Det har ju varit det största problemet. Om vi tittar på hela propositionen vad gäller drift och underhåll både på järnväg och på väg handlar det om 150 miljarder. Det är tyngdpunkten.

Den kritik vi har fått, och det kan möjligen ligga något i den, är att vi satsar för lite på vägutbyggnad och framför allt på stora, viktiga leder, såsom några av de vägar som har nämnts även här.

Anf. 95 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag hänger på där näringsministern slutade, med att det möjligen satsas för lite på nya vägar. I så fall är det väl en eftertankens kranka blekhet som dyker upp hos näringsministern, för nu slog vi fak-

tiskt fast vissa ramar och vissa nivåer i infrastrukturpropositionen och beslutet här i riksdagen. Då får väl också näringsministern stå för det beslutet och inte komma i planeringsdirektiven och nu i en interpellationsdebatt och säga att vi borde ha gjort annorlunda.

Jag kan förstå att Västra Götalandsregionen och handelskammaren där känner sig provocerade nu när näringsministern pekar ut Stockholmsprojekt på löpande band men struntar i de angelägna projekten i Västra Götaland. Jag vill påpeka att det betänkande som näringsministern hänvisar till i sitt svar byggde på en proposition, 1996/97:160, *Långsiktigt hållbara trafiklösningar i Stockholm och Göteborg*. Där hade man med både Göteborgsregionen och Stockholmsregionen. Nu pratar näringsministern nästan bara om Stockholmsregionen.

Det är gott och väl att vi satsar pengar i inriktningspropositionen på bärighet, drift, underhåll osv. Bekymret är ju fortfarande att vi inte har pengarna framme. Det är en inriktningsproposition, en önskelista för åren 2004–2015.

När vi talar med Vägverket får vi veta att man fortfarande har jättekäbymmer med att klara av drifts- och underhållsätgärdena de närmaste åren. Vi vet att det är ett underhållsberg som man rullar framför sig. Det är oerhört stort. Det rör sig om omkring 15 miljarder, enligt vad Ingemar Skogö på Vägverket har sagt i dag. Det behövs oerhörda insatser på det här området. Att då förespegla att man ska kunna satsa på ytterligare ett stort antal projekt i Stockholmsregionen är lite grann att lura väljarna.

Jag förstår väldigt väl att kommunalråden hemma hos mig i Hälsingland och Gävleborg känner sig störda av detta. Jag förstår att handelskammaren och företrädare för Västra Götalandsregionen känner sig störda av det här och tycker att det är orimligt att man pekar ut vissa projekt i vissa regioner men struntar i de andra projekten.

Anf. 96 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill än en gång betona att vi inte ska ställa region mot region eller glesbygd mot storstad. Det gäller att hitta en infrastruktur som är rimlig för hela Sverige. De satsningar vi gör i Stockholm är lika viktiga som de satsningar vi gör när det gäller glesbygd och sådant som har att göra med drift och underhåll. Vi kan inte ställa det ena mot det andra.

Även om något kommunalråd någonstans tycker att det är förskräckligt att man ska bygga en viss väg i Stockholm kan han inte få mer pengar till de egna vägprojekten om han kan hindra vad som sker i Stockholm. Vi måste göra bedömningarna på ett annat sätt.

I Göteborg är den viktigaste investeringen att få förstärkt kapacitet över Göta älv. Därför har regeringen sagt att en ny förbindelse över Göta älv mellan E 6 och E 20 ska ingå. Det innebär att vi även där har tagit fram detta. Bland gamla beslut som riksdagen tidigare har fattat finns det som rör E 6, och det handlar om en stor investering. Vi har tagit med både Västra Götaland, Göteborg och Stockholm. Sätt inte Göteborg mot Stockholm!

Prot. 2001/02:114

28 maj

*Svar på
interpellationer*

Jag för diskussioner med handelskammaren och näringslivet, och jag har inte hört att de har ställt Västra Götaland mot Stockholm. Det har de aldrig gjort. De inser att det är lika viktigt att trafiken flyter i Stockholm som vad som händer i Göteborg.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2001/02:452 om regler för moped och skoter

Anf. 97 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Stefan Attefall har frågat mig om jag är beredd att verka för en lagändring som möjliggör för det första att EU-mopeder får framföras på vissa cykelbanor, för det andra att det blir möjligt att framföra skotrar med motor upp till 125 kubikcentimeter med B-körkort samt för det tredje att parkeringsreglerna för dessa fordon ändras.

Till att börja med vill jag påpeka att uttrycket ”skoter”, som interpellanten använder, inte finns i trafiklagstiftningen. Med skoter brukar avses ett plåtöverklätt tvåhjuligt motordrivet fordon. Beroende på vilken hastighet som skotern är konstruerad för, vilken slagvolym den har med mera avgörs vilket fordonsslag den tillhör. Därför kan en motorcykel, en moped klass 1, en moped klass 2 liksom en moped enligt den äldre definitionen se lika ut och ändå tillhöra olika fordonsslag. Några särskilda trafikregler för skotrar är inte aktuella.

Mopeder enligt den nya definitionen är ännu ovanliga i trafiken. Vid utgången av 2001 fanns endast drygt 11 000 mopeder klass 1 i vägtrafikregistret. Reglerna är inte mer än tre år gamla. Som ett generellt svar på frågorna menar jag därför att det fortfarande är för tidigt att säga om det finns anledning att ändra lagstiftningen och också för tidigt att göra en utvärdering av de nya bestämmelserna. Först då moped klass 1 har blivit ett vardagligare och vanligare inslag i trafiken kan det finnas anledning att utvärdera bestämmelserna.

Jag vill ändå kommentera två av frågorna. När det gäller den första frågan om moped klass 1, av frågeställaren nämnd som EU-moped, och möjlighet att få framföra denna på vissa cykelbanor så är detta främst en fråga för kommunerna. De har redan med dagens regler möjlighet att utforma en särskild bana avsedd för såväl moped klass 1 som 2.

Frågan om att tillåta körning av motorcyklar upp till 125 kubikcentimeter med vanligt B-körkort har diskuterats inom EU. Sverige har i dessa sammanhang drivit synen att framförandet av dessa fordon kräver speciella manöverkunskaper. Jag uppfattar att tendensen inom EU går åt vårt håll. Av trafiksäkerhetsskäl är jag i dag inte beredd att ompröva denna regel.

I övrigt, inkluderat parkeringsreglerna för de olika mopedklasserna, vill jag som tidigare nämnt avvakta en utvärdering av bestämmelserna när vi har mer erfarenheter.

Det är viktigt att vi gör klart för oss vad diskussionen handlar om. Dels handlar det om de s.k. EU-mopederna, som kallas klass 1, som får köras i 45 kilometer per timme. De får köras av femtonåringar som har tagit särskilt förarbevis men också av dem som har B-körkort och alltså är över 18 år. Dels handlar det om skotrar – jag använder den beteckning som är den mer folkliga – och med det menas i den här diskussionen de som har en motor som är starkare än 50 kubikcentimeter men är svagare än lätt motorcykel. Där krävs det i dag särskilt motorcykelkörkort även för dem med B-körkort, och för dem med vanligt bilkörkort krävs att man ska lära sig köra en tung motorcykel för att få köra en skoter som går i kanske 60 kilometer i timmen. De här fordonen hamnar mittemellan reglerna för moped och motorcykel.

Bakgrunden till min interpellation är att vi har inte bara 11 000 EU-mopeder. Enligt de senaste siffrorna har det nu sålts 16 000 EU-mopeder. Det är en stark ökning i storstäderna, och försäljningsökningen ligger framför allt i åldrarna 30–35 år. Människor använder dem för att köra till och från jobbet. Det är alltså för många människor ett alternativ till bilen, och så blir det mer och mer. Fordonet är smidigt i trafiken. På en vanlig parkeringsruta får fyra–fem skotrar eller EU-mopeder plats. Det är enkelt att ta sig fram i trafiken, och det är ett bränslesnålt och miljövänligt sätt att ta sig fram.

Tyvärr finns det många regler som försvårar användningen av skotrar och EU-mopeder. Det är det jag vill peka på och ta upp i den här diskussionen. Reglerna måste ändras så att det blir attraktivt att äga och framföra sådana här fordon. Syftet är ju, som sagt var, att bejaka en utveckling som är på gång och främja den. Vi behöver få mer av framkomlighet och mindre av miljöbelastande utsläpp, och då är den här typen av EU-mopeder, skotrar – de kallas i andra länder också vespor – ett intressant alternativ.

I Stockholm, där jag bor, finns exempelvis många infartsvägar till centrum från ytterområdena med hastigheter på 70 eller 90 kilometer i timmen. Till höger om infartsvägarna finns cykelbanor som få använder. Enligt dagens regler tvingas EU-mopederna att trängas på bilvägarna med bilar, som ofta kör betydligt snabbare. Det smidigaste är att tillåta att EU-mopederna får använda sig av en del av cykelbanorna på de här infartsvägarna.

Ministern har svarat att detta är en fråga som kommunerna får lösa och att det inte finns några lagliga hinder för kommunerna att inrätta mopedbanor parallellt med cykelbanorna. Det är bra, och det är klarläggande. Men i svaren på de övriga frågorna tycker jag inte att ministern är lika tydlig.

Frågan om att med B-körkort få framföra skotrar, som har lägre motorstyrka än 125 kubikcentimeter men är starkare än EU-mopederna, avvisar näringsministern av trafiksäkerhetsskäl. Frågan är då hur man kan genomföra detta och introducera den här typen av fordon lättare samtidigt som man behåller starkare krav på trafiksäkerheten. De länder som tillåter sådana fordon kräver ofta tillägg till det vanliga körkortet – man ska t.ex. ha haft det en viss tid, man får genomgå extra teorikurser

och avlägga praktiska prov. Det finns olika regelverk i olika länder. Varför kan vi då inte tänka oss att genomföra någonting sådant här i Sverige?

Näringsministern vill också avvakta en utredning av bestämmelserna om parkering när vi har mer erfarenheter. Men det finns ju också mycket erfarenhet att ta till sig. Ute i Europa har man exempelvis använt vespor sedan 1946. Det måste finnas en hel del erfarenheter från andra länder som man kan använda sig av. Jag menar att man bör se över även detta regelverk, så att man får behandla en EU-moped ungefär som en cykel och parkera den vid dörren, så att säga. Regelverket borde bli sådant att man främjar en utveckling mot fler fordon av den här typen. Frågan är: Varför är inte näringsministern mer positiv till att medverka till detta?

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2001/02:468 om drivmedel och miljö

Anf. 99 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Ingegerd Saarinen har frågat mig om jag avser att lägga fram något förslag på hur utvecklingen av alternativa drivmedel ska stimuleras så att miljöbelastningen minskar.

Det går inte att i dag förutsäga vilket eller vilka alternativa drivmedel som kommer att vara av störst ekonomiskt och miljömässigt intresse i framtiden. Därför har regeringen i första hand satsat på forskning och utveckling kring flera olika drivmedel.

Transportsektorn är en viktig del av energisystemet, och alternativa drivmedel är ett prioriterat område för arbetet med att främja utvecklingen av ett ekonomiskt och ekologiskt hållbart energisystem. Statens energimyndighet ansvarar, i sin roll som central förvaltningsmyndighet för frågor om tillförsel och användning av energi, för frågor om forskning, utveckling och demonstration kring produktion, distribution och användning av alternativa drivmedel.

Inom 1997 års energipolitiska program finns också resurser för forsknings- och utvecklingsinsatser kring alternativa drivmedel. En av dessa insatser är ett särskilt program för utveckling av ny teknik för etanolproduktion från skogsråvara. Programmet ingår som en del av en strategi för minskad klimatpåverkan från energisektorn.

Utöver detta program görs dock även flera andra insatser. Forskning och utveckling kring biogas som fordonsbränsle ingår t.ex. i programmet Energi från avfall, samt inom ett särskilt samverkansprojekt som regeringen år 2001 beslutat tilldela särskilda medel.

Dessutom stöder Energimyndigheten projektverksamhet av olika karaktär kring exempelvis dimetyleter (DME), rapsmetylester (RME), metanol och s.k. Fischer-Tropsch-bränslen. Under 2001 var Energimyndighetens bidrag till sådan verksamhet sammanlagt omkring 10 miljoner kronor.

Det pågår således verksamhet inom det långsiktiga energipolitiska programmet att stödja forskning och utveckling kring alternativa drivmedel, både när det gäller etanol ur skogsråvara, biogas, och andra alternativa. Den rapport från Vägverket, Energimyndigheten och Vinnova som

Ingegerd Saarinen hänvisar till kommer sannolikt att ligga till grund för ytterligare insatser på området.

Förutom insatser kring forskning och utveckling pågår, som Ingegerd Saarinen säkert känner till, genomförandet av en skattestrategi för alternativa drivmedel. Denna strategi innehåller bl.a. möjligheten till skatteenedsättning för s.k. pilotprojekt för teknisk utveckling av mer miljövänliga produkter, särskilt när det gäller bränslen från förnybara källor. Denna möjlighet bör kunna bidra till att resultat från forskning och utveckling introduceras på marknaden.

Inom EU pågår dessutom beredningen av ett förslag till direktiv för främjande av biodrivmedel. Dessa diskussioner är inte avslutade, och det är för tidigt att säga vad de kan komma att leda till. Sverige verkar dock för att direktivförslaget ges en sådan inriktning att det inte medför en låsning till dagens tekniker utan främjar och öppnar för utveckling av alternativ som ur ett livscykelperspektiv är bättre både med hänsyn till klimat, miljöpåverkan och kostnadseffektivitet.

Det är inte bara viktigt att stimulera produktionen av alternativa bränslen. Det gäller även att skapa förutsättningar som gynnar introduktionen av fordon med alternativ teknik. En åtgärd som kommer att öka användningen av etanol och biogas är det beslut som riksdagen tog förra året efter förslag från regeringen om att sänka förmånsvärdet för bilar med alternativ teknologi. Det är ännu för tidigt att säga vilken effekt detta beslut har, men det är viktigt att understödja intresset för sådana bilar. I detta sammanhang spelar även pågående fordonstekniska forsknings- och utvecklingsprogram en viktig roll.

Anf. 100 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag vill tacka näringsministern för svaret. Jag tror att vi är ganska överens om målen och inriktningen, men vi kanske inte lika säkert är överens om hur bra situationen är i dag och hur fort vi borde gå vidare. Men vi får väl se.

I går debatterade jag villkoren för alternativa drivmedel med finansministern, och de principiella ståndpunkter som jag hade då räcker till i dag också. I korthet går det ut på att låta så många blommor som möjligt blomma. System, styrmedel och regler ska utformas så generellt och så målinriktat som möjligt, och man ska låta alla aktörer och alla teknologier vara med på lika villkor.

En central punkt som finansministern återkom till flera gånger i går var just vikten av teknisk förnyelse, vilket är glädjande. Det stämmer också med näringsministerns inledning om att vi inte kan förutsäga vad som blir intressant i framtiden och därför bör satsa på flera olika typer av drivmedel.

I viss mening är det rätt att regeringen har satsat på flera olika typer av drivmedel. Men det är uppenbart att fördelningen i dagsläget är skev och att inriktningen delvis måste förändras. Konkurrensen mellan olika tekniska lösningar börjar ju redan på forskningsstadiet.

Om jag kompletterar näringsministerns bild av forskningssituationen för alternativa drivmedel, så som jag förstår den, ser den ut på följande sätt:

Prot. 2001/02:114

28 maj

Svar på
interpellationer

- Etanol ur cellulosa till ett värde av 210 miljoner kronor över sju år, alltså 30 miljoner kronor per år. En ny pilotanläggning i Örnsköldsvik för ca 180 miljoner kronor som till största delen betalas med olika typer av forskningsmedel.
- Etanol ur säd är i dag en kommersiell teknologi i något slags mening. Och här sker ingen egentlig forskning. Men verksamheten stöds med skattesubventioner på över 200 miljoner kronor per år.
- Beträffande biogas finns det ett nytt program på 15 miljoner kronor, som näringsministern nämnde, och en del övriga medel. Tekniken är dock ganska välkänd och kommersiell i den meningen att många kommuner har byggt eller bygger biogasanläggningar. Men framför allt lägger regeringen via LIP, Lokala investeringsprogrammet, flera tiotals miljoner årligen på investeringar i biogas för fordonsdrift, och kommuner lägger mångdubbelt mer.

Både biogas genom rötning och etanol genom jäsning är känd och etablerad teknik sedan länge. Etanol ur cellulosa har det forskats på i Sverige under kanske 20 år utan att vi har nått ett tekniskt och kommersiellt genombrott. Det är dags att pröva andra spår också.

Men det finns bara en restpost på 10 miljoner kronor för forskning kring alla andra typer av drivmedel, och det är ingen imponerande summa i sammanhanget. Ändå är det väl kanske i denna restpost som de framtida lösningarna ligger.

Fortsatt forskning och utveckling kring etanol och biogas är bra, men det får inte begränsa möjligheterna för andra lovande typer av drivmedel. Det behövs alltså mer resurser till området och att resurserna öronmärks för nya projekt. Det är inte fråga om antingen–eller utan både–och. Och det är viktigt att ge den signalen till aktörerna. Ansvariga myndigheter verkar också tycka så. Håller näringsministern med om det? Har näringsministern några ytterligare förslag till hur mångfald och utveckling ska stimuleras ytterligare i fråga om alternativa drivmedel?

Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Statens energimyndighet har faktiskt i slutet av förra veckan beslutat avsätta 56 miljoner kronor till ett forsknings- och utvecklingsprogram om alternativa drivmedel under perioden 2003–2006. Detta nya program är inriktat på andra alternativa drivmedel än etanol som skogsråvara och biogas eftersom det redan finns program för dessa. Denna satsning innebär att Energimyndigheten programlägger en verksamhet som tidigare bedrevs som enskilda projekt. Och syftet är att få en bättre styrning och tydlighet och att få en tydligare medverkan från industriella partner. Satsningen är också viktig för att möta den föreslagna kraftigt ökande budgeten för alternativa drivmedel inom EU:s sätte ramprogram. Detta beslut bygger bl.a. på just den rapport från Energi-myndigheten, Vägverket och Vinnova som Ingegerd Saarinen hänvisade till och där myndigheterna syftar till att utveckla en gemensam strategi för alternativa drivmedel.

Det är min uppfattning att de forskningsbehov som Ingegerd Saarinen pekar på är viktiga och relevanta. Därför är jag glad att kunna tala om att

Energimyndigheten har både resurser och ambitioner att genomföra den typ av insatser som Ingegerd Saarinen efterfrågar.

Regeringen har redan påbörjat arbetet med utformningen av de fortsatta långsiktiga insatserna på energiområdet efter det att den nuvarande programperioden avslutas 2004. I samband med den utredning som regeringen tillsatt kommer eventuella behov av ytterligare fokusering på drivmedelsområdet att kunna uppmärksammas. Ingegerd Saarinen är mycket välkommen att lämna förslag och synpunkter till denna utredning.

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 102 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag har stor respekt för de mer tekniska myndigheternas engagemang och kunnighet, och även för svårigheten att prioritera. Men när jag pratar med både stora och små entreprenörer inom området slås jag ändå av hur svårt det verkar vara att få in nya projekt på kartan. Jag hoppas att denna satsning nu ska kunna betyda någonting för att förbättra situationen. Som det nu har varit har kartan varit ockuperad av etablerade teknologier och aktörer. Fortsätter man så är det risk att man bara ser de etablerade aktörerna inom forskning och produktion fortsätta sin verksamhet med samma teknik som förut fast i större volymer.

Vi skulle behöva mer resurser till forskning, men kanske också tydligare direktiv till myndigheter om att satsa offensivt. Troligen behöver vi ett separat forskningsprogram som är särskilt inriktat mot nya typer av drivmedel. Det bör främst handla om tillverkningsteknologi men även om angränsande områden, som anpassning till motorer, distributionssystem, tekniska standarder m.m.

Vad tror näringsministern om det? Kommer det program som näringsministern talar om att innehålla den sortens saker?

I den skrivelse som vi båda hänvisar till, som är från februari och underskriven av generaldirektörerna på Energimyndigheten, Vinnova och Vägverket, pläderar de för en kursändring. Särskilt pekar de ut drivmedel som produceras via s.k. syntesgas som en nyckelteknologi. Detta område behandlas för övrigt just nu i näringsutskottet. Kan näringsministern säga vilka åtgärder som planeras med ledning av den skrivelsen?

När det gäller EU:s föreslagna direktiv om biodrivmedel välkomnar jag näringsministerns inställning och hoppas att regeringen driver t.ex. linjen om livscykelanalyser hårt mot EU. Det vore tragiskt om direktivet skulle låsa fast oss i fel spår.

Det är önskvärt att utvecklingen inom alternativa drivmedel tar fart. De har uppenbara fördelar för växthuseffekt, för övrig miljö, för hälsa, för sysselsättning och inte minst för glesbygdsutveckling.

Det finns några viktiga poänger till med en stark satsning på teknisk utveckling inom det här området och som har blivit allt viktigare på sista tiden. Det är att öka säkerheten i försörjningen genom att ha inhemska drivmedel, att etablera oss med avancerad teknologi, som kan ge exportframgångar, att ta till vara positiva synergieffekter med vår fordonsindustri i form av parallell utveckling av motorer och drivmedel samt att bygga vidare på den stora kompetens vi har inom fordonsindustri och tung processindustri, liksom på högskolorna.

Återigen tror jag att Sverige har ett bra utgångsläge, och det borde vi ta vara på. Håller näringsministern med om detta resonemang?

Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! När det gäller det program som nu utarbetas och där det ska tillsättas en programkommitté är inriktningen den som interpellanten här säger. Detaljerna kommer att utformas av programstyrelsen.

När det sedan gäller frågan om syntesgas delar jag uppfattningen att det är en viktig fråga. Det är vad jag kan svara.

Anf. 104 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Tack för svaret! Det gläder mig mycket att höra att den inriktningen kommer fram. Vi har i Sverige en hel rad med innovativa småföretag i energi- och drivmedelsbranschen. Det är relativt unikt, men inte heller så konstigt. Även i tunga och konservativa branscher kan man se att det är småföretag som leder utvecklingen. Vi borde ta vara på dem och deras idéer. Men så länge som regler och skatter hindrar deras utveckling jämfört med andra etablerade producenter är det att begära mycket att de ska klara av att mäta sig med dem.

Givetvis måste vi ha med oss de stora aktörerna, men vi måste inse att fordonsindustrin inte alltid kommer att gå före. Bosse Ringholm var i går mycket skeptisk till oljeindustrins vilja att satsa på miljömässigt bättre produkter.

Jag gläder mig åt den här nya inriktningen. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 2001/02:470 om arbetsmarknadspolitiken

Anf. 105 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Anna Kinberg har frågat mig vad jag avser att göra för att förbättra arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiken.

Bakgrunden till frågan är att Anna Kinberg har läst en artikel i Dagens Industri. I artikeln har den totala kostnaden för arbetsmarknadspolitiken delats med antalet personer som fått ett arbete via arbetsförmedlingen. Med denna besynnerliga räknekonst uppgår kostnaden till en halv miljon kronor för varje person som fått arbete via den offentliga arbetsförmedlingen. Utifrån detta drar Anna Kinberg slutsatsen att det blir dyrare med den offentliga arbetsförmedlingen än hos något rekryteringsföretag.

Detta är ett ytterligare ett exempel på en anmärkningsvärd moderat räkneteknik. Jag förstår att med denna räkneteknik är det enkelt att motivera neddragningar inom arbetsmarknadspolitiken motsvarande flera miljarder kronor, som de borgliga föreslår. Utgångspunkten i den moderata synen tycks vara att det är de arbetslösa själva som är orsaken till att de är kvar i arbetslöshet och att marknadskrafterna och ökad otrygghet i systemen skapar en bättre fungerande arbetsmarknad.

Den svenska arbetsmarknadspolitiken fungerar väl. Sverige får också erkännande för sin arbetsmarknadspolitik internationellt. Internationella Valutafonden (IMF) konstaterar att sysselsättningen och deltagande på arbetsmarknaden har stigit kraftigt till en av de högsta i världen, speciellt

för kvinnor och äldre. Arbetslösheten är under 4 %, och sedan 1997 har ungefär 300 000 nya jobb skapats.

Vi är långt ifrån nöjda med vad vi har lyckats åstadkomma. De stora utmaningarna för arbetsmarknadspolitiken är bl.a. att

- minska antalet långtidsarbetslösa
- utjämna de regionala skillnaderna i sysselsättningstillväxten
- klara välfärdens rekryteringsbehov
- förhindra överhettning och flaskhalsar vid konjunkturuppgång
- öka arbetskraftsutbudet.

Jag är helt övertygad om att lösningen på dessa utmaningar inte är en nedmontering av den aktiva arbetsmarknadspolitiken och arbetsförmedlingarna. Jag tror inte att marknadslösningar är det bästa för t.ex. personer med arbetshandikapp, äldre arbetslösa samt de många undersysselsatta i skogslänens glesbygder och i storstädernas utsatta bostadsområden.

Vi står också inför en demografisk utveckling som förutsätter att vi kan mobilisera hela arbetskraftsutbudet för att inte riskera att vår välfärd försämras.

Många personer har en lång och tuff väg att gå för att få ett arbete. För dessa personer är arbetsmarknadspolitiken och den offentliga arbetsförmedlingen ett stöd och en möjlighet till ett arbete.

Anf. 106 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Tack för svaret!

Många personer har en lång och tuff väg att gå för att få ett arbete, säger Björn Rosengren. Det håller jag absolut med om. Det är bara det att ansvaret för det har naturligtvis inte de arbetslösa själva. Det är inte heller Moderaternas ansvar, utan det är Björn Rosengrens ansvar. Det är därför jag har interPELLERAT honom.

Då står han här och kritiserar mig för att läsa Dagens Industri, vilket är ganska ointressant. Jag läser gärna Dagens Industri, och även andra källor till information om utvecklingen i näringslivet och på arbetsmarknaden.

Man kan kalla det vad man vill, och man kan räkna hur man vill. Men om man jämför kostnaderna för den arbetsmarknadspolitik som Björn Rosengren bedriver med resultatet blir det dyrt och dåligt. Det tycker i alla fall jag och flera med mig.

Arbetsmarknadspolitiken är rekorddyr, och den har resulterat i att 700 000 människor står utanför arbetsmarknaden. Det är därför jag kritiserar den, och det är därför jag söker svar på en fråga som Björn Rosengren uppenbarligen inte vill svara på.

I stället skryter han och påstår att sysselsättningen utvecklas bättre i Sverige än i många andra länder. Det stämmer inte. Enligt siffror från OECD ligger Sverige på en inte särskilt hedrande tolfteplats bland de 15 EU-länderna när det gäller sysselsättningsutveckling sedan 1994.

Vår sysselsättning ökade under den perioden med 4,2 %, vilket man kan jämföra med Irlands 32,1 % eller Spaniens 18,3 %. Jag skulle ta det

lite lugnare med internationellt skryt om jag var ansvarig för den utvecklingen, vilket Björn Rosengren är.

När näringsministern pratar om svensk arbetsmarknadspolitik jämfört med den i andra länder verkar han som sagt nöjd. Men den som jämför svenska resultat med fakta från andra länder blir snarare rädd och ledsen. Vi har en dyrare och mer ineffektiv arbetsmarknadspolitik. Problemet med det är att det leder till att för få människor får jobb.

Det som näringsministern skryter om är faktiskt ett resultat som är sämre än det som orsakade regeringskris och verkschefens avgång i hans partibröders Tyskland. Där insåg socialdemokraterna i regeringen att man inte kunde ha det så och att för få fick jobb med det systemet. De ansåg att det måste förändras. De bröt upp monopollet för det som motsvarar AMS.

Eftersom han inte svarade första gången måste jag upprepa min fråga. Vilka åtgärder avser Björn Rosengren att vidta för att den svenska arbetsförmedlingen ska fungera bättre?

Anf. 107 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig först konstatera att vi i de jämförelser som görs med andra länder kan se att den svenska arbetsmarknadspolitiken fungerar mycket väl. Det visar sig inte minst när andra gör bedömningen. Vi har i dag en öppen arbetslöshet på 3,8 %. Det är den lägsta aprilsiffran på tio år. Jag skulle kunna vara lika oförsiktig och kanske lite oförsämd och fråga hur det var under den borgerliga tiden. Hur var det när Moderaterna regerade – när vi förlorade nästan 300 000 jobb och hade en öppen arbetslöshet på nästan 10 %?

Vi har halverat den öppna arbetslösheten under dessa år. Vi har varit med om att skapa 300 000 nya jobb. Skryt tror jag somliga bör akta sig för. Jag håller mig i alla fall till fakta.

Sedan vill jag ta upp frågan om Tyskland. Moderaterna framhåller de problem som finns i Tyskland och med det tyska AMS. Moderaterna påstår att situationen i Sverige är än mer illavarslande. Tyskland har drygt fyra miljoner arbetslösa. Många har varit arbetslösa under mycket lång tid.

Det stämmer att man gör vissa förändringar i Tyskland. Man tillåter t.ex. privata förmedlingar fr.o.m. den 1 april i år. I Sverige togs monopollet bort för flera år sedan. Bemanningsföretagen har en marginell marknadsandel på ett par procent, men marknaden är faktiskt öppen.

Det finns också en annan fråga som jag tycker att det är viktigt att diskutera när det gäller arbetsförmedlingarna, som jag ändå har kunskap och kännedom om. Arbetsförmedlingarna är en trygghet för alla de människor som blir arbetslösa. Den ger dessa människor trygghet. De kan gå dit. De får professionell hjälp, och de får stöd. De blir också del av olika åtgärder. Det innebär att de inte blir hängande i luften.

Det sägs här att det är för stora kostnader förknippade med att placera en arbetssökande i arbete, att det sker för sällan och att det tar för lång tid. Sådana påståenden baseras ofta på en förenklad räkneövning, där man dividerar det antal anvisningar som lett till arbete med förvaltningsbudgeten. Som jag sade tidigare tas med detta räknesätt inte hänsyn till att förvaltningsbudgeten även ska täcka utgifter för hantering av arbets-

löshetsförsäkringen, som Arbetsmarknadsverket ansvarar för. Då blir det väldigt konstigt.

Jag återoppar än en gång artikeln i Dagens Industri. Det är faktiskt Anna Kinberg som hänvisar till den. I den ser man att även kostnader för de arbetslösas försörjning och lönebidrag för arbetshandikappade har inräknats. Det finns sådana i vårt svenska samhälle. Det finns massor som behöver stöd och hjälp.

Jag vill också ta upp den platsbank man har inom AMS. Över 400 000 människor per månad besöker denna. Det är ett självserviceinstrument som används i ökad omfattning. Den möjliggör en individuell service till dem som har det största behovet. Vissa kan sköta sig själva och andra hanterar situationen på detta sätt.

Det besynnerliga i denna diskussion – det som gör det så konstigt – är att Moderaterna dubbelräknar när de talar om hur många arbetslösa vi har i Sverige. Jag kan redovisa hur ni dubbelräknar. Det är det ena ni gör. Det andra ni gör är att ni kritiserar AMS, ungefär på samma sätt som ni kritiserar företagsklimatet. Det underliga är att människor ute i världen som gör studier av detta talar om hur fantastiskt det fungerar här. Det var IMF nu senast – för bara några veckor sedan. Men de kanske inte har tillräcklig auktoritet i det moderata rummet.

Anf. 108 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Jag kritiserar egentligen primärt inte AMS utan Björn Rosengren. Det blir sällan helt konstruktivt i denna typ av debatter. Jag kritiserar eller berör över huvud taget inte den regering som Björn Rosengren inte har varit med i utan den som han är med i, för det är där han är ansvarig för den arbetsmarknadspolitik som bedrivs.

Jag tyckte att man på Dagens Industri räknade på ett ganska intressant sätt när man lade ihop kostnaderna för förmedlingen av jobb och administration och jämförde det med resultatet.

Man kan fråga sig vad som är önskat resultat. För mig är det att få ut människor i arbete igen. Det tycker jag är det viktigaste resultatet. Det är mot den bakgrunden som jag är kritisk mot ett system där bara 15 % av dem som fick jobb fick det genom den arbetsförmedling vi har. Jag tycker att den fungerar för dåligt.

Det Rosengrens tyska partivänner kritiserade var ett system där bara var femte som fick jobb fick det genom arbetsförmedlingen. Jag tycker att det är rätt relevanta jämförelser. Det är att hjälpa människor att komma ut i arbete som är den viktigaste uppgiften för arbetsmarknadspolitiken.

Jag vill varken avskaffa den eller förmedlingen av arbete, utan jag vill att förmedlingen ska bli bättre. Det verkar Björn Rosengren inte vara särskilt intresserad av. Han verkar trivas ganska bra med det system som vi har, där bara ungefär var sjätte rekrytering är arbetsförmedlingens förtjänst.

Om Björn Rosengren skulle komma till arbetsmarknadsutskottet lite oftare – mig veterligen har det inte hänt under mandatperioden – skulle han få vara med om de redovisningar som generaldirektören gör av olika mätningar. Där ser man att personalen har en inställning. Den är ofta ganska nöjd med hur det fungerar. Men de jobbsökande eller inskrivna –

Prot. 2001/02:114

28 maj

*Svar på
interpellationer*

särskilt de långtidsinskrivna – är inte lika nöjda. Det är de jag tycker är viktigast.

I de borgerliga förslagen diskuterar vi en s.k. omställningspeng. Såvitt jag förstår är det detta man har infört i Tyskland. Den som behöver och vill ha ett jobb kan ta med sig lite av sitt anslag och gå till olika instanser som kan hjälpa honom eller henne att hitta ett jobb. Det verkar finnas en efterfrågan på det, eftersom det är så många som inte lyckas få jobb via arbetsförmedlingen.

I Skärholmen i Stockholm ger försöket med jobbcenter lyckade resultat. Arbetslösa får gå max fem dagar utan jobb, och kommunen tar hjälp bl.a. av privata bemanningsföretag för att hitta jobb. Jag tycker att det fungerar bra, men det är bara två exempel på förslag för att uppnå bättre arbetsförmedling. Det borde egentligen inte vara mitt jobb att föreslå olika förbättringar. Poängen med min interpellation är att Björn Rosengren ska göra det.

Han har dessvärre en antiborgerlig ryggmärgsreflex som gör, och det förstår jag, att han aldrig kommer att hålla med mig i sak. Men det var därför jag tog upp internationella exempel. Det var därför jag tog upp problemet att vi, som OECD ser det, ligger tolv i EU. Från hans partikamrater i Tyskland kommer en öppning. De tycker eventuellt att vi ska ha en omställningspeng för att uppnå bättre effektivitet i arbetsförmedlingen.

Vad är då det? Jo, det är att kunna hjälpa fler människor att komma tillbaka till arbetsmarknaden och få riktiga jobb. 700 000 människor kan inte gå till riktiga jobb i dag av flera olika anledningar, som vi har debatterat i kammaren en massa gånger.

Det jag fortfarande undrar är vad Björn Rosengren vill göra för att ge fler möjlighet att få jobb genom en mer effektiv arbetsförmedling.

Anf. 109 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag börja med att säga att jag är stolt över på vilket sätt jag leder departementet totalt sett men kanske framför allt när det gäller arbetsmarknadspolitiken. Jag är stolt över på vilket sätt AMS hanterar arbetsmarknadsfrågorna. Jag är stolt över de förändringar som jag har gjort i arbetsmarknadspolitiken som handlar om att det nu är en myndighet. Vi har en bättre styrning av verksamheten. Det handlar om att vi har gjort en koppling mellan a-kassan och sättet att hantera arbetsförmedlingen. Detta är jag faktiskt stolt över.

Jag kan ta några siffror. Vi har exempelvis halverat antalet långtidsinskrivna under de senaste åren, från 100 000 till drygt 45 000. Och som jag sade tidigare har vi mer än halverat den öppna arbetslösheten. Vi har i dag 2,6–2,7 % människor i åtgärder. 80 % av deltagarna i arbetsmarknadsutbildningen när det gäller vård och omsorg fick arbete efter utbildning förra året. Det finns fler sådana exempel, så jag är faktiskt stolt över på vilket sätt jag nu tar ansvar för arbetsmarknadspolitiken. När jag pratar med mina bröder internationellt säger de att de är imponerade. Många kommer hit och tittar hur vi hanterar detta.

När det sedan gäller styrning av AMS vill jag säga att jag träffar generaldirektören och ordföranden ungefär var 14:e dag. Jag går igenom vad som händer.

Jag tycker att man, även om jag nu har en antiborgerlig reflexrörelse som är negativ, kan förvänta sig lite beröm när det går bra.

Prot. 2001/02:114
28 maj

Anf. 110 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Jag kan ta den sista bollen på en gång och lova talman-
nen, näringsministern, stenograferna och debattens åhörare att jag absolut
skulle ge beröm om jag var nöjd, men det är jag ju inte.

Verkschefen i fråga, som vi pratar lite grann om, säger att Sverige har
den högsta arbetslösheten i modern tid vid ingången till sämre ekono-
miska tider. Enligt AMS årsredovisning från förra året var den s.k. om-
sättningen i aktivitetsgarantin 10 %, det är alltså de som slutar därför att
de t.ex. får jobb. Jag tycker att det är för dåligt, så jag tycker att det är
konstigt att Björn Rosengren är så stolt över det här.

Han sade i sitt första inlägg att han inte var nöjd. Det var mer pas-
sande. Om han hade sagt det nu hade vi också varit överens om utgångs-
läget, och jag hade kunnat berömma honom när läget hade förbättrats.
Förbättringen hade t.ex. kunnat visa sig i en bättre plats än tolfte bland
EU-länderna när det gäller sysselsättningsökning sedan regeringsskiftet.

Vi står inför en demografisk utveckling som förutsätter att vi kan
mobilisera hela arbetskraftsutbudet, sade Björn Rosengren i sitt första
svar. Det håller jag helt med om, men jag är bekymrad över att det är för
få som lyckas mobiliseras genom det system vi har nu. Det är därför som
jag vill ge fler möjlighet att få jobb genom att fler jobb skapas i företag
och genom att förmedlingen av dem dessutom blir effektivare. På båda
dessa punkter har Moderaterna och de andra borgerliga partierna lagt
fram konkreta förslag till förbättringar, och Björn Rosengrens partikam-
rater i andra länder har genomfört dem.

Det som jag fortfarande undrar är inte vad Björn Rosengren tycker
om de borgerliga partiernas förslag utan det är vilka konkreta förslag han
själv avser att lägga fram – det börjar bli bråttom nu med tanke på hur
lång tid av mandatperioden som har gått – för att ge fler chansen att få
jobb och ge fler chansen att få en effektiv arbetsförmedling. Jag konstate-
rar att han inte svarar på den frågan, och det tycker jag är nonchalant mot
alla arbetslösa.

Anf. 111 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag tycker att det är oerhört nonchalant att, med den ar-
rogans som interpellanten visar, här stå och explicit säga att jag inte har
hanterat arbetsmarknadspolitiken på ett sätt som man kan förvänta sig.
Då återgår jag till min uppräknings.

Vi har halverat antalet långtidsinskrivna, från 100 000 till 45 000. Vi
har fått ned den öppna arbetslösheten från 8 % – när ni lämnade ert rege-
rande var den nästan 10 % – till 3,8 %. Vi får beröm för detta från IMF.
Vi har gjort en reformering av AMS och har en arbetsförmedling som jag
tycker är effektiv. Den kan alltid bli bättre, men den är oerhört effektiv.

Det jag då vill svara på denna fråga är att vi fortsätter med de refor-
meringar som vi har gjort, och vi har, menar jag, i ett internationellt per-
spektiv lyckats mycket väl med den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Det som framförs här är nonsens. När man talar om 700 000 vet man
att man dubbelräknar, och att stå och säga att vi har misslyckats när vi
har mer än halverat den öppna arbetslösheten och fått en avsevärt bättre

Svar på
interpellationer

flexibilitet på arbetsmarknaden är nonchalant, apropå det ordet. Där passar det ordet bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 2001/02:471 om svensk arbetsmarknad och ohälsa

Anf. 112 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill tacka Elver Jonsson för en mycket innehållsrik interpellation. Elver Jonsson tar upp problem med anknytning till arbetslöshet, sysselsättning, näringslivet på bruksorter, industrins strukturrationalisering, nyföretagande, svarta marknader, demografi, kompetenskrav för anställda och ohälsa i arbetslivet. Uppräkningen av problemen sätter fokus på en rad stora utmaningar inför framtiden.

Alla problem är angelägna att ta itu med, men jag vill uppehålla mig vid ett av dem: ohälsan i arbetslivet. Här delar jag och hela regeringen till fullo Elver Jonssons oro. Sjukfrånvaron innebär välfärdsförluster såväl för enskilda människor som för samhället. Möjligheterna att klara tillväxt och välfärd både på kort och på lång sikt begränsas.

Att bemästra ohälsan i arbetslivet utgör den största utmaningen inför nästa mandatperiod på samma sätt som den höga arbetslösheten var den största utmaningen inför de två senaste mandatperioderna. Regeringen har lyckats halvera den öppna arbetslösheten från 8 % då den tillträdde år 1994 till 4 % år 2000. Regeringen har nu tagit sig an ohälsan i arbetslivet med samma målmedvetenhet.

Regeringen presenterade i budgetpropositionen för år 2002 ett åtgärdsprogram för ökad hälsa i arbetslivet i elva punkter. Treparsntal, nya drivkrafter för arbetsgivare att förebygga ohälsa, förnyelse av rehabilitering, insatser för att minska ohälsan inom offentlig sektor, ändrade former för sjukskrivningsprocessen och förbättrad tillgänglighet till hälso- och sjukvård är några exempel på åtgärder som regeringen har vidtagit eller kommer att vidta.

I interpellationens avslutning lyfter Elver Jonsson fram tre problemområden: en arbetsmarknad i balans, nyföretagande och svarta marknader. Jag vill ge några exempel på regeringens åtgärder inom dessa tre områden.

En arbetsmarknad i balans handlar huvudsakligen om att arbetskraften ska ha den kompetens som arbetsmarknaden efterfrågar och att utbudet antalsmässigt motsvarar efterfrågan. Regeringen har nyligen beslutat om en satsning där arbetslösa kombinerar halvtidsarbete med vård- och omsorgsutbildning på halvtid. Även på det lokala planet är aktiviteten stor, något som ofta glöms bort då fokus hamnar på större rikstäckande satsningar. Med delfinansiering från EU:s Mål 3 är projekt i gång i alla regioner och i snart sagt alla branscher. Sammanlagt handlar det om mer än 100 projekt. Regeringen tar ständigt nya initiativ med syftet att vi ska få fler och växande företag. En utredning om förbättrade regler för fåmansbolag lägger i dagarna fram sitt betänkande. Ett nytt mikrolån för småföretagare kommer att införas av Almi under året.

Beträffande svarta marknader ska vi inte inbilla oss att vi någonsin kan eliminera dem genom att bara sänka skatter. Staten har alltid beskattat näringsverksamhet för att bekosta gemensamma åtaganden. Och det kommer alltid att finnas enstaka företagare som försöker dra sig undan sitt ansvar att dra sitt strå till stacken. Men genom enkla och rättvisa regler som alla förstår och accepterar kan svarta marknader pressas tillbaka. Arbete med detta pågår. Simplexgruppen inom Näringsdepartementet granskar varje arbetsdag flera förslag på nya regler som kan vara till hinder för företag. De kritiserade stoppreglerna för vissa transaktioner mellan fämansbolag och deras ägare har nu slopats.

Jag började med att räkna upp de problem som Elver Jonsson tar upp i interpellationen. Jag har här i detalj inte kunnat redovisa regeringens arbete med alla dessa frågor. Men jag hoppas att jag i mitt svar ger exempel på att det går att åstadkomma förbättringar genom att ta sig an problemen ett och ett, och undan för undan genomföra behövliga åtgärder.

Anf. 113 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! När jag nu tackar näringsministern för svaret får det bli lite i dubbel mening. Vänligheterna från statsrådets sida är mer än det vanliga. Jag uppskattar det och förutsätter att det är uppriktigt och inte bara föranlett av att det förmodligen är vår sista debatt i denna kammare i för oss båda gemensamma frågor. Jag har uppskattat den raka och oförblommerade debatten vi har hållit oss emellan många gånger, det må handla om arbetslöshet, postkassor eller trafiksäkerhet.

Min kritiska hållning till mycket av vad den socialdemokratiska regeringen gjort och gör har dock inte minskat. Vår debatt här kommer väl än en gång att markera att det råder skillnad mellan socialdemokratiskt och socialliberalt synsätt.

När det gäller svaret, fru talman, anser jag att regeringen är mera förnöjsam än situationen tillåter. Det är bekymmersamt att man inte tar det jag säger på tillräckligt stort allvar. Samtidigt som statsministern och andra påstår att "det går bra för Sverige" står det många hundratusentals utanför arbetsmarknaden. Många bruksorter har slagits ut, nyföretagandet är för lågt och svartmarknader växer i okontrollerbar omfattning.

Näringsministern medger att ohälsan i arbetslivet är det svåraste, men regeringen har ännu inget färdigt recept. Man känner sig dock så pressad att man gick ut med en debattartikel i en tidning häromdagen och tillstod att alltfler människor i dag står utanför arbetsmarknaden på grund av sjukdom och ohälsa. Man slog vidare fast att detta har ökat dramatiskt under senare år, och att det var fråga om en helt oacceptabel utveckling.

Regeringen kan väl ändå vara så pass ödmjuk och uppriktig att man säger att det är ett nederlag. För den goda arbetsmarknadspolitik som i stora delar har starkt stöd i denna kammare är det allvarligt när alltfler människor slås ut, kortsiktigt eller längre. En hel del återkommer aldrig till arbetslivet.

Visst är det alarmerande när sjukskrivningens kostnader accelererar och nu på fullt allvar sägs öka med 25 miljoner kronor om dagen! Folkpartiet anser att ohälsotalet är så alarmerande att vi har väckt en särskild motion. Talmannen ansåg läget vara en särskild händelse, som riksdagsordningen uttrycker det och som medger att man kan väcka motioner.

Denna undantagsregel har möjliggjort för oss att motionera. Motionen behandlas just nu i riksdagen och kommer upp till kammaren för beslut om några dagar.

Jag har en fråga som jag tycker är mycket viktig. Hur får vi fler nya företag som ett led i att bekämpa arbetslösheten? Nyföretagandet har sjunkit. Det var högst 1994–1995. Till de talen har vi inte återkommit. Är regeringen beredd att med bl.a. nytänkande när det gäller nyföretagande skapa fler jobb? Näringsministern säger i svaret att syftet är att få fler och växande företag. Jag tror att det behövs ett starkare recept än det som hittills har förts på tal.

Anf. 114 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag börjar med frågan som handlar om nystartade företag. Jag vill göra en rättelse. Efter en nedgång 1998–1999 steg antalet nystartade företag igen år 2000 och nådde en ny rekordnivå. Sammanlagt startades 39 520 företag, vilket är 14 % fler än 1994. Det var alltså inte fler 1994. Det var flest med rekordnivån 2000. Det var faktiskt under den tid jag var ansvarig.

Under 2001 har antalet nystartade företag sannolikt minskat. Vi är inte riktigt klara över det än, men det har det nog gjort med tanke på den konjunkturella situationen.

I början av 2002 finns indikatorer på att nyföretagarkurvan pekar uppåt igen. Källan är ITPS. Låt oss hålla oss till fakta.

Angående frågan om ohälsa delar jag uppfattningen. Det är den viktigaste frågan för en socialdemokratisk regering under nästa mandatperiod. Vi måste ta tag i ohälsan på samma sätt, med samma inlevelse och med samma styrka som vi tog tag i arbetslösheten. Efter en borgerlig regering fick vi både ta hand om ett jätteunderskott i budgeten och en arbetslöshet som vi nu har mer än halverat.

För det första ser regeringen frågan om ohälsan som ett nationellt mål.

För det andra startade trepartssamtal mellan regeringen och arbetsmarknadens parter i november 2001. Avstämning sker i juni 2002.

För det tredje handlar det om ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare att förebygga ohälsa. Det blir en omfördelning, inte högre kostnader för arbetsgivare sammantaget.

För det fjärde handlar det om att utveckla arbetsmiljöarbetet och om uppdrag till Arbetsmiljöverket.

För det femte handlar det om hälsobokslut och om redovisning av läget vid enskilda arbetsplatser.

För det sjätte handlar det om försök att minska ohälsan inom den offentliga sektorn – 20 miljoner kronor 2001 och 50 miljoner kronor 2002.

För det sjunde handlar det om förnyelse av rehabilitering och om uppdrag till Riksförsäkringsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen – 70 miljoner kronor 2002.

För det åttonde handlar det om lagstiftning för att höja kvaliteten i rehabiliteringsarbetet med fokus på de mer komplicerade ärendena.

För det nionde handlar det om former för sjukskrivningsprocessen. Betydande geografiska variationer finns. Det gäller att lära av hur man gör där det finns få sjuka.

För det tionde ska statistik och forskning förbättras. Särskild utredare är tillsatt.

För det elfte handlar det om att förbättra tillgänglighet till behandling i hälso- och sjukvården. 9 miljarder avsätts 2001–2004. Det finns ett tillkännandegivande från riksdagen om att regeringen ska föreslå finansiell samordning mellan sjukvård, socialtjänst och arbetsmarknad. Regeringen återkommer med detta i höst.

Vi har vidtagit en hel del åtgärder, men självklart kommer det att behövas mycket mer. Ytterst handlar det om arbetsplatsen, dvs. hur människor mår och känner sig på sin arbetsplats. Det handlar väldigt mycket om ledarskap.

Vi kan konstatera att den högsta sjukfrånvaron finns inom offentlig tjänsteproduktion. Det är i kommuner och landsting. Det är lägre frånvaro inom privat sektor. Jag tror att det bottnar väldigt mycket i ledarskapet. Det finns ett samband mellan hur mycket vi har betalat av statskulden och hur sjukledigheten har ökat. Sambandet handlar mycket om de besparingar som vi var tvingade att göra med anledning av det stora budgetunderskottet. Det har nu visat sig. Vi har under den gångna mandatperioden ökat antalet sysselsatta i kommuner och landsting med ungefär 40 000, men det behövs antagligen fler.

Anf. 115 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag håller statsrådet räkning för att han säger att det behövs mycket mer om vi ska komma till rätta med bekymren. Det handlar om ledarskap. Det är också intressant med det samband som Björn Rosengren ser mellan sparande och sysselsättning. Jag tror att det är en övertolkning i det, men det var intressant att höra.

Björn Rosengren hänvisar ånyo, ungefär åtta år efter att det begav sig, till det underskott som fanns. Det är intressant att konstatera att när den tidigare regeringen, som inte var socialdemokratisk, kom med sina besparingsförslag så fick den inte hjälp på något sätt. Att underskottet blev stort berodde på att det satsades oerhört på de arbetslösa. Jag, som var verksam då också, tyckte att det var helt rätt att göra det. Det var riktigt att dra på sig ett underskott för de arbetslösas skull. Menar Björn Rosengren verkligen att vi skulle satsat mindre på de arbetslösa under den regeringsperioden?

Statsrådet sade: låt oss hålla oss till fakta. Högsta antalet företagare var, enligt AKU, under 1990-talet, 1994 och framåt. Det har inte överträffats sedan dess. Det sjönk fram till 1996, då vi hade bottenläge. 1999 gick det upp igen, dock inte till den nivå det hade 1994. Vi behöver inte gräla särskilt mycket om det, men jag litar faktiskt mer på AKU:s diagram än på vad statsrådet sade i sitt förra inlägg.

Jag skulle lite grann vilja kommentera den svarta arbetsmarknaden. Det stämmer säkert att vi aldrig kommer helt bort från svart arbetsmarknad, att det finns skumma personer etc. Men jag tror inte att vi ska ta det som en ursäkt för att inte göra någonting alls eller att inte främja det som kan leda fram till en vit arbetsmarknad. Där har regeringen misslyckats. När riksskattechefen säger att det nu är på väg mot ohanterliga tal måste vi ta det på allvar.

Om vi fick en lägre kostnad för arbetskraftsutbudet på t.ex. vissa servicetjänster tror jag att väldigt många fler skulle känna sig pressade att ställa upp på det vi kallar vit arbetsmarknad. Den typen av fusk skulle bli väldigt svårt att upprätthålla för vanligt folk. Det finns ändå en rättskänsla bland landets medborgare. Det skulle faktiskt också öka statens intäkter. I svartmarknaden blir det ju inga inkomster, vartill kommer att de som är verksamma där varken har försäkringsskydd eller ATP-poäng.

Här går det att hitta olika modeller. Men det finns något slags inbyggt komplex hos många socialdemokrater, som genast sätter i gång med en pigdebatt när vi talar om att titta på tjänstesektorns villkor. Jag tror att vi behöver tänka om där. Här finns en sektor med en väldig potential att exponera nya arbetsplatser. I den riktningen tycker jag vi ska vara överens om att driva frågor som gynnar både nyföretagande och fler människor i jobb. Där menar jag att vi har ett gemensamt mål.

Anf. 116 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det har vi. Men låt mig först konstatera att merparten av alla företagare är ärliga. De betalar sin skatt och jobbar hårt. Man kan alltså inte utgå från att det skulle ge oerhört stora vinster att t.ex. sänka skatterna och att alla då skulle bli ärligare. Så är det ju inte. Jag tror att Gunnar Sträng någon gång sade: Om jag sänker skatten från 30 000 till 20 000 kommer inte de som har skattefuskat vid 30 000 plötsligt att betala 20 000. Så fungerar det inte.

Jag utgår från att merparten av alla företagare är hårt arbetande, ärliga människor. Sedan finns det rötägg. Det finns det överallt, inte bara bland företagare. Det var det ena jag ville säga.

Det andra är att ITPS källa faktiskt stämmer. Denna undersökning är gjord nyligen. Rekordnivån var 2000 när det gäller antalet nystartade företag. Det var 14 % högre än 1994. Det kan vi väl ärligt konstatera tillsammans.

För att återgå till detta med sjukledigheten är det den viktigaste fråga vi har att ta tag i. Men den går inte att lösa med några enkla beslut här i kammaren, utan det handlar om mycket mer komplicerade frågor. Jag menar inte att vi inte kan lösa komplicerade frågor i kammaren, för det kan vi. Men det handlar inte om några få frågor utan om en mängd frågor. Inte minst handlar det om vad som sker på arbetsplatsen. På vilket sätt förändrar vi arbetsplatsen? Vilken attityd har vi mot de anställda? Vilket självbestämmande har de? Det är den typen av frågor det handlar om, och det är där vi måste börja. Sedan måste vi ha åtgärder som stimulerar till detta. Där behöver vi göra mycket.

Anf. 117 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Merparten är mycket seriösa och ärliga, både företagare och andra, säger näringsministern. Visst är det så. Men det är naturligtvis ett bekymmer när "oärligheten" växer så att riksskattechefen säger att vi är på väg mot ett okontrollerbart läge. Han säger också: Om det är 60, 80 eller 100 miljarder kronor som rinner vid sidan om är något oklart, men det är alarmerande. Detta måste vi ta tag i. Dessa pengar måste ju andra betala. Jag tycker att det är riktigt att vi håller hårt på att det ska vara en solidarisk skattepolitik. Sedan kan vi ha skilda uppfattningar om på vilken nivå den ska ligga.

Sedan vill jag bara ta upp det Björn Rosengren sade om Simplex-gruppens arbete. En formulering i svaret tyder på att regeringen har tappat greppet om företagspolitiken: "Simplexgruppen granskar varje arbetsdag flera förslag på nya regler som kan vara till hinder för företag." Vad menar näringsministern med det? Är det så att regeringen dagligen kommer på nya regler som skulle kunna krångla till det för företagsamheten och Simplexgruppen stoppar dem? Det är inte så konstigt att vi funderar på relationerna med denna särskilda arbetsgrupp, som har jobbat hela mandatperioden utan att egentligen komma med de där konstruktiva och goda förslagen. Småföretagardelegationen hade massor av sådana. Från oppositionen har lagts fram ett 50-tal bra förslag som regeringen skulle kunna förverkliga. Men här finns ett motstånd som ibland bygger på ett slags komplex. I det man talar om att förenkla, vilket Rosengren också gör, har det skett alltför lite.

När näringsministern säger att han är stolt har han väl läst de valaffischer som redan är ute. Han kunde möjligen ha lagt till, för det står också på affischen: men inte nöjd. Det vore en rimlig slutsats att inte vara nöjd, varken från vår sida i riksdagen eller från regeringens sida. Alltför många saknar jobb, och det, fru talman, är tragiskt.

Anf. 118 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det är tragiskt så länge en människa är arbetslös. Det är en tragedi för den människan. Det är självklart tragiskt att vi har en öppen arbetslöshet på 3,8 %. Det är alldeles för mycket. Men mitt perspektiv är ju att vi mer än halverat detta sedan vi tog över från de borgerliga. Att vi också har fått 300 000 nya jobb under den här tiden vill jag också uttrycka. Sedan är det klart att jag inte är nöjd. Jag är inte nöjd så länge det går en människa arbetslös. Alla som vill ha ett arbete ska kunna erbjudas ett arbete – självklart! Det kan vi vara överens om.

Låt mig sedan nämna något om Simplex. Alla förslag som kommer – dels härifrån riksdagen, dels från de olika departementen – ska Simplex studera med utgångspunkt i just småföretagarnas roll. Hur kan det här krångla till det för en småföretagare? Hur kan man förenkla etc.? Det är det jag menar när jag talar om varje dag.

Vi har också nu vidtagit en hel del förenklingsåtgärder t.ex. när det gäller myndigheterna. Flera myndigheter arbetar nu tillsammans för att få en förenkling. Vi har också infört något vi kallar En dörr in, där 24 myndigheter samarbetar. Om jag vill bilda ett företag kan jag gå in via ett fönster på Internet och behöver inte bry mig om vilken myndighet det är. I det avseendet har vi förenklats väldigt långt.

Avslutningsvis vill jag säga att när det gäller Småföretagsdelegationen har vi hanterat ungefär 70 % av dess förslag. Det tycker jag inte är dåligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2001/02:478 om friårsreformen

Anf. 119 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Barbro Feltzing har frågat statsrådet Mona Sahlin om statsrådet avser att verka för att

1. fler kommuner, eller hela Sverige, ges möjlighet att delta i friårsverksamheten,
2. mer pengar skjuts till för att ge dem i de tio kommuner som ingår i försöket möjlighet att vara med i friårsverksamheten.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Först av allt bör det påpekas att det som Barbro Feltzing kallar friårsreformen inte är någon permanentad reform utan en begränsad försöksverksamhet som ska pågå under åren 2002 till 2004. Förutsättningarna för friårsförsöket grundar sig, som Barbro Feltzing vet, på en överenskommelse mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Försöksverksamheten är begränsad till tolv kommuner, inte tio som påstås i Barbro Feltzings interpellation. Dessa tolv kommuner utvaldes i samråd med Miljöpartiet och Vänsterpartiet därför att regeringen ansåg att de utgjorde en bra bas för försöksverksamheten och sammantaget väl speglar de varierande regionala förutsättningar som präglar vårt land. Det finns ingen anledning att i dag göra en annan bedömning.

Vidare är försöksverksamheten också begränsad på så vis att 159 miljoner kronor avsatts till försöksverksamheten per år för åren 2002 till 2004.

Försöket är begränsat och avgränsat för att förenkla en utvärdering. Verksamheten bör naturligtvis också bedrivas på ett likartat sätt över de tre åren för att åren ska vara jämförbara och slutsatser ska kunna dras.

Vissa mindre ändringar kan dock behöva göras under den tid som försöksverksamheten pågår.

Barbro Feltzing berör t.ex. den omständigheten att medlen för verksamheten redan förbrukats i vissa försökskommuner. Arbetsmarknadsstyrelsen har i uppdrag att fördela medlen till de länsarbetsnämnder inom vilkas område försökskommunerna befinner sig. Om det finns flera försökskommuner inom en länsarbetsnämnds område fördelar länsarbetsnämnden själv medlen mellan dessa.

Vad gäller tillskott av mer medel till försöksverksamheten som helhet måste det åter understrykas att det rör sig om en försöksverksamhet som ska utvärderas när den avslutats. Det är svårt att se att det i dag skulle finnas behov av att tillskjuta mer medel till försöksverksamheten. Detta särskilt då försöket inte pågått i mycket mer än fyra månader av de tre år det är planerat att pågå.

Regeringen gör således i nuläget den bedömningen att försöksområdet omfattande tolv kommuner och de 159 miljoner kronor som avsatts per år är tillräckligt för att en bra försöksverksamhet som kan ge en grund för bedömning av friårets effekter ska kunna genomföras. Först efter det att försöksverksamheten avslutats och utvärderats kan det finnas anledning att ta ställning till om friårsverksamheten bör permanentas och omfatta hela landet eller inte.

Då Barbro Feltzing, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet förklarade tredje vice talmannen överläggningen avslutad.

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

20 § Svar på interpellation 2001/02:484 om bilägares kostnader

Anf. 120 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Lars Gustafsson har frågat statsministern vilka åtgärder han ämnar vidta för att minska kostnaderna för bilisterna och därigenom öka trafiksäkerheten. Så som arbetet är fördelat inom regeringen är det min uppgift att besvara frågan.

I frågan menar Lars Gustafsson att höga kostnader för bilägare pressar dem att köpa mindre och billigare bilar och att välja bort säkerheten. Låt mig först göra det glädjande konstaterandet att krocksäkerheten för nya småbilar har förbättrats mycket markant under de senaste åren. Detta illustrerar den stora potential som ligger i ny teknik. Samtidigt vill jag betona att något enkelt samband mellan fordonsstorlek och trafiksäkerhet knappast föreligger.

Jag har i andra sammanhang poängterat att modern, säker och miljövänlig teknik är en oundgänglig del i ett hållbart samhälle. En mycket stor politisk utmaning ligger i att bidra till att skapa marknad för säkra och miljövänliga lösningar. Vi arbetar här på flera sätt.

1. Nollvisionen är i sig ett sätt att marknadsföra trafiksäkerhet som en viktig prioritet i bl.a. fordons- och infrastrukturutvecklingen.
2. I infrastrukturpropositionen beskrevs ett nytt program för utveckling av ny teknik för ett hållbart och effektivt transportsystem, där säker fordonsteknik är helt central. Programmet håller nu på att dras i gång.
3. Den vägtrafikskatteutredning som regeringen tillsatt har givits i uppdrag att analysera och föreslå vägtrafikskatter som bl.a. styr mot säkrare trafik.

Listan på insatsområden hade kunnat göras längre.

Trafiksäkerhetsområdet har för regeringen högsta prioritet!

Anf. 121 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Som sista interpellant i dag ska jag försöka fatta mig kort och koncist.

”Jag skulle inte av säkerhetsskäl sätta mig i en bil som är mindre än en Volvo S80”, sade en företrädare för Volvokoncernen vid ett tillfälle här i riksdagen. Frånsett bilmärket är påståendet inte helt obefogat. För att omge sig med tillräckliga deformationszoner fordras viss storlek av bil. Detta kan lätt komma i konflikt med kostnader som inköp, skatter och kostnader för drivmedel.

Sverige har en aldrig bilpark, vilket inte gagnar vare sig miljön eller säkerheten. Till dels beror detta på utformningen av skatter och pålagor i olika form. En vägskatt som enbart följer fordonsvikten resulterar i att man för en tyngre bil som används lite betalar mer i skatt än för en bil av

mindre storlek som körs mycket. Detta blir i längden ologiskt då en mindre bil som körs mycket därmed både sliter mer på vägarna och påverkar miljön negativt i större omfattning. Dessutom är risken för personskador vid en kollision betydligt större med åtföljande kostnader för samhället.

Jag anser att skatter och avgifter i stället bör inriktas på hur mycket fordonet används och den miljöpåverkan detta medför. På så vis görs en koppling mellan användandet och kostnaden. Många barnfamiljer behöver dessutom en större bil av förklarliga skäl, särskilt om man bor i glesbygd.

Det är riktigt som näringsministern påtalar att även mindre bilar har gjorts säkrare. Men det är ofrånkomlig att bilens säkerhet vid kollision till stor del relaterar till storleken och därmed också vikten. Moderna bilars vikt är också större jämfört med äldre bilars av motsvarande storlek. Detta beror till stor del på förbättrad säkerhet. Den andra delen beror på rikligare komfortutrustning.

Vägrafikskatteutredningen har i uppdrag att se över framtida fordonsbeskattning. Den oro jag känner är att man fokuserar fordonsbeskattning till vikten, vilket kan leda till att säkrare bilar därmed får så hög skattebelastning att detta missgynnar säkrare personbilar. Normal- och låginkomsttagare kommer i så fall att välja personbilar som är mindre säkra. I övrigt bör fordonsbeskattningen inriktas på miljö- och säkerhetsaspekter i en balanserad avvägning. Jag tänker på inköp, försäljning osv.

Det skulle vara bra om ministern i det framtida arbetet på detta område beaktar de synpunkter som jag framfört.

Anf. 122 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Departementet har tagit del av Vi Bilägares undersökning av bilägnandekostnader. Undersökningen gäller kostnader för att köra fabriksnya bilar under de tre första åren. Undersökningen konstaterar att den i särklass viktigaste faktorn för den totala milökostnaden är värdeminskningen. I andra hand lyfter man fram bränsleförbrukningen och eventuell avsaknad av vagnskadegaranti. Man har inte studerat skatternas betydelse specifikt.

Utan att gå in något närmare i diskussionen om vägrafikskatter, vilket ju är finansministerns område, kan ändå konstateras att de svenska skatterna på ägande och inköp av bil är mycket låga. Försäljningsskatten är sedan flera år slopad. Och den årliga fordonsskatten är i sammanhanget måttlig.

Däremot är skatten på att använda bilen, dvs. drivmedelsskatten, av påtaglig betydelse i sammanhanget.

Låt oss då konstatera att det inte finns något direkt samband mellan låga kostnader för att äga bil och trafiksäkerhet. Att installera säkerhetsbälte och krockkudde gör inte fordonet billigare, men det gör det avsevärt mer kocksäkert. Att sänka bensinskatten för att göra transportsystemet säkrare är knappast ett verksamt medel. Det kunde visserligen leda till att något större och säkrare bilar används, men de positiva trafik-säkerhetseffekterna av detta torde motverkas av ökad trafik.

Nyckeln till en positiv utveckling inom området är som jag tidigare framhållit snarast att stimulera användningen av nya tekniska lösningar för trafiksäkerhet.

Det kan mycket väl finnas innovativa sätt att utveckla vägtrafikbeskattningen för att gynna trafiksäkerheten. Kanske finns det anledning att gynna säkra fordon genom en differentiering av fordonsskatt eller liknande. Min förhoppning är naturligtvis att den sittande Vägtrafikskatteutredningen lägger fram goda förslag inom området.

Anf. 123 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Som av en händelse träffade vi i förmiddags akutambulanschefen för Uppsala län. Hans recept för att nå nollvisionen var att varje bilist utrustade sig med hjälm, fyrpunktsbälte och en större Mercedes samt aldrig körde över 30 kilometer i timmen. Då skulle vi nå detta mål, menade han.

Nu vet jag att detta inte är realistiskt, men näringsministern relaterar till just Vi Bilägares undersökning. De skriver, vilket i alla fall manar till eftertanke hos bilisterna, att tyvärr har flera av de riktigt billiga bilarna allvarliga brister i krocksäkerheten. Jag ska inte nämna namnet på den bil som de anser sämst. Den är så liten, lätt, uselt säkerhetsutrustad och bygger dessutom på en föråldrad konstruktion från tidigt 80-tal. Sämre förutsättningar för en vettig krocksäkerhet går knappast att ha.

Jag menar att det finns skäl att se till att människor inte tvingas köpa sådana bilar.

Näringsministern var inne lite på det jag menar också. Jag avser givetvis inte att vi ska införa några stadsjeepar. Det vill jag avråda från. Däremot får inte relationen vara sådan att människor med lägre inkomster inte kan ha en bil som har vettig krocksäkerhet.

Vi vet i dag från tester att det finns mycket få bilar där man överlever en krock med ett fast föremål i över 70 kilometer i timmen – även mycket stora bilar. Man förbättrar detta, men deformationszonerna är så små att det inte räcker. Vid sidokrockar hjälper naturligtvis kuddar osv. till.

Jag skulle gärna se att man inte fokuserar beskattningen på att vikten ökar. Många av de biltillverkare som jag har besökt säger: Vi måste ha en högre vikt för att få en säkrare bil. Folk kräver detta. Detta innebär givetvis också mer förbrukning, eftersom det behövs mer för att kunna driva en större bil framåt – det är sant.

Jag förstår att skattedelen har med skatteministern att göra, och att frågan överlappar där. Men jag är tacksam för svaret, för det går i den riktning som jag menar är bra. Jag har nämligen hört rykten om att det skulle vara så hög beskattning på vikten att det skulle omöjliggöra att köpa en säker bil för dem som vid glesare tillfällen åker längre sträckor. Det skulle vara olyckligt om vi släppte ut mindre säkra bilar bara av en sådan orsak.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:114
28 maj

*Svar på
interpellationer*

21 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2001/02:188 till utbildningsutskottet

22 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Justitieutskottets betänkanden 2001/02:JuU22, JuU25, JuU9, JuU26 och
JuU27

23 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositioner
2001/02:182 Ömsesidigt erkännande av beslut om avvisning och utvis-
ning
2001/02:185 Uppehållstillstånd med tillfälligt skydd vid massflykt

Konstitutionsutskottets betänkande
2001/02:KU20 Granskningsbetänkande

Försvarsutskottets betänkande
2001/02:FöU13 Beredskapslagring av olja och kol

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2001/02:MJU21 Handel med skogsfrö och skogsplanter

24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 28 maj

2001/02:1245 av *Ester Lindstedt-Staaf* (kd) till näringsminister Björn
Rosengren

Studier och a-kassa

2001/02:1246 av *Viviann Gerdin* (c) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Enskilda vägar i Värmland

2001/02:1247 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Kartläggning om abort

2001/02:1248 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson

Bujagalidammen i Uganda

2001/02:1249 av *Roy Hansson* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Rättssäkerhet för småföretagare

Prot. 2001/02:114
28 maj

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 juni.

25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 28 maj

2001/02:1165 av *Ola Karlsson* (m) till statsminister Göran Persson

Pensionen i statliga företag

2001/02:1170 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till finansminister Bosse Ringholm

Europeiska investeringsbanken

2001/02:1183 av *Jan Orrenius* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Såddfinansiering

2001/02:1185 av *Birgitta Sellén* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Omställningsarbetet i Sollefteå

2001/02:1205 av *Bengt Silfverstrand* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Statlig lönegaranti vid konkurs i utländskt bolag

2001/02:1209 av *Margareta Cederfelt* (m) till statsrådet Ingela Thalén
Antalet sjukskrivningar

2001/02:1210 av *Elizabeth Nyström* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Nytt signalsystem

2001/02:1218 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Föräldraförsäkringen

2001/02:1233 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Bostadspolitiken

2001/02:1236 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Föräldrapenning för vuxna funktionshindrade

2001/02:1238 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till statsrådet Ingela Thalén
Rehabilitering för kvinnor

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 juni.

Prot. 2001/02:114
28 maj

26 § Kammaren åtskildes kl. 19.41

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 7 § anf. 39 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.39 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Svar på interpellation 2001/02:430 om diskriminering av funktionshindrade.....	1
Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	1
Anf. 2 YVONNE ANDERSSON (kd).....	2
Anf. 3 LARS ELINDERSON (m).....	3
Anf. 4 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	3
Anf. 5 YVONNE ANDERSSON (kd).....	4
Anf. 6 LARS ELINDERSON (m).....	5
Anf. 7 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	6
Anf. 8 YVONNE ANDERSSON (kd).....	6
3 § Svar på interpellation 2001/02:476 om mobbning på arbetsplatser	7
Anf. 9 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	7
Anf. 10 INGEGERD SAARINEN (mp).....	8
Anf. 11 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	9
Anf. 12 INGEGERD SAARINEN (mp).....	10
Anf. 13 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	10
Anf. 14 INGEGERD SAARINEN (mp).....	11
4 § Svar på interpellation 2001/02:477 om sänkt veckoarbetstid	11
Anf. 15 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	11
Anf. 16 BARBRO FELTZING (mp).....	12
Anf. 17 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	13
Anf. 18 BARBRO FELTZING (mp).....	14
Anf. 19 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	15
Anf. 20 BARBRO FELTZING (mp).....	15
5 § Svar på interpellation 2001/02:479 om integrationspolitik	16
Anf. 21 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	16
Anf. 22 ANA MARIA NARTI (fp).....	17
Anf. 23 GÖRAN LINDBLAD (m).....	18
Anf. 24 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	19
Anf. 25 ANA MARIA NARTI (fp).....	20
Anf. 26 GÖRAN LINDBLAD (m).....	21
Anf. 27 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	22
Anf. 28 ANA MARIA NARTI (fp).....	23
6 § Svar på interpellation 2001/02:421 om folksjukdomen benskörhet	23
Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	23
Anf. 30 ELISABETH FLEETWOOD (m)	25
Anf. 31 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	25
Anf. 32 ELISABETH FLEETWOOD (m)	26
Anf. 33 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	27
Anf. 34 ELISABETH FLEETWOOD (m)	27

7 § Svar på interpellation 2001/02:486 om utredning om cancerplan	28
Anf. 35 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	28
Anf. 36 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	29
Anf. 37 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	29
Anf. 38 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	30
Anf. 39 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	31
Anf. 40 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	32
Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	33
8 § Svar på interpellation 2001/02:427 om barn i fattiga familjer	33
Anf. 42 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	33
Anf. 43 LARS ELINDERSON (m).....	34
Anf. 44 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	35
Anf. 45 LARS ELINDERSON (m).....	36
Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	37
Anf. 47 LARS ELINDERSON (m).....	38
Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	38
9 § Svar på interpellation 2001/02:438 om generisk substitution	39
Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	39
Anf. 50 TASSO STAFILIDIS (v)	40
Anf. 51 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	41
Anf. 52 TASSO STAFILIDIS (v)	42
Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	43
Anf. 54 TASSO STAFILIDIS (v)	44
Anf. 55 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	44
10 § Svar på interpellation 2001/02:450 om folkhälsan.....	45
Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	45
Anf. 57 MARGARETA VIKLUND (kd).....	46
Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	47
Anf. 59 MARGARETA VIKLUND (kd).....	48
Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	49
Anf. 61 MARGARETA VIKLUND (kd).....	49
11 § Svar på interpellation 2001/02:485 om folkhälsan.....	50
Anf. 62 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	50
Anf. 63 ELVER JONSSON (fp)	51
Anf. 64 YVONNE OSCARSSON (v).....	52
Anf. 65 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	53
Anf. 66 ELVER JONSSON (fp)	54
Anf. 67 YVONNE OSCARSSON (v).....	55
Anf. 68 GÖRAN MAGNUSSON (s).....	56
Anf. 69 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	57
Anf. 70 ELVER JONSSON (fp)	58
Anf. 71 GÖRAN MAGNUSSON (s).....	59
Anf. 72 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	59
12 § Svar på interpellation 2001/02:406 om stöd och utveckling av Rett Center	60

Anf. 73 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	60	Prot. 2001/02:114
Anf. 74 SONJA FRANSSON (s)	61	28 maj
Anf. 75 INGRID BURMAN (v).....	62	
Anf. 76 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	63	
Anf. 77 SONJA FRANSSON (s)	64	
Anf. 78 INGRID BURMAN (v).....	65	
Anf. 79 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	65	
Anf. 80 SONJA FRANSSON (s)	66	
13 § Svar på interpellation 2001/02:449 om		
omställningsarbetet.....	67	
Anf. 81 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	67	
Anf. 82 MARGARETA VIKLUND (kd).....	68	
Anf. 83 GUNNEL WALLIN (c)	69	
Anf. 84 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	70	
Anf. 85 MARGARETA VIKLUND (kd).....	71	
Anf. 86 GUNNEL WALLIN (c)	72	
Anf. 87 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	72	
Anf. 88 MARGARETA VIKLUND (kd).....	73	
Anf. 89 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	73	
Ajournering.....	73	
Återupptagna förhandlingar	73	
14 § Svar på interpellation 2001/02:497 om		
planeringsdirektiv till trafikverken	74	
Anf. 90 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	74	
Anf. 91 SVEN BERGSTRÖM (c).....	75	
Anf. 92 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	76	
Anf. 93 SVEN BERGSTRÖM (c).....	77	
Anf. 94 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	78	
Anf. 95 SVEN BERGSTRÖM (c).....	78	
Anf. 96 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	79	
15 § Svar på interpellation 2001/02:452 om regler för moped		
och skoter.....	80	
Anf. 97 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	80	
Anf. 98 STEFAN ATTEFALL (kd)	81	
16 § Svar på interpellation 2001/02:468 om drivmedel och		
miljö	82	
Anf. 99 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	82	
Anf. 100 INGEGERD SAARINEN (mp).....	83	
Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	84	
Anf. 102 INGEGERD SAARINEN (mp).....	85	
Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	86	
Anf. 104 INGEGERD SAARINEN (mp).....	86	
17 § Svar på interpellation 2001/02:470 om		
arbetsmarknadspolitiken.....	86	
Anf. 105 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	86	
Anf. 106 ANNA KINBERG (m)	87	
Anf. 107 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	88	
Anf. 108 ANNA KINBERG (m)	89	

Anf. 109 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	90
Anf. 110 ANNA KINBERG (m).....	91
Anf. 111 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	91
18 § Svar på interpellation 2001/02:471 om svensk arbetsmarknad och ohälsa	92
Anf. 112 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	92
Anf. 113 ELVER JONSSON (fp)	93
Anf. 114 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	94
Anf. 115 ELVER JONSSON (fp)	95
Anf. 116 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	96
Anf. 117 ELVER JONSSON (fp)	96
Anf. 118 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	97
19 § Svar på interpellation 2001/02:478 om friårsreformen	98
Anf. 119 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	98
20 § Svar på interpellation 2001/02:484 om biläga- res kostnader	99
Anf. 120 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	99
Anf. 121 LARS GUSTAFSSON (kd)	99
Anf. 122 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	100
Anf. 123 LARS GUSTAFSSON (kd)	101
21 § Hänvisning av ärende till utskott	102
22 § Förnyad bordläggning.....	102
23 § Bordläggning.....	102
24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	102
25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	103
26 § Kammaren åtskildes kl. 19.41	104

Elanders Gotab, Stockholm 2002